

دۇنياۋى مەشھۇر چۆچەكلەر خەزىنىسى

كەمپۇت ئۇي

مىللەتلەر نەشرىياتى
بېيجىڭ

ISBN 7-105-06940-6

9 787105 069408 >

ISBN 7-105-06940-6/I·1518

民(维 220)　　定价:12.00 元

تەرجىمە قىلغۇچى : قادىر ئارسلان

كەمپۇت ئۇيى

دوستۇم گە:

بىز ئىككىمىز چىمەن دوست،
سەن ئالتۇن، مەن كۈمۈش.
دوستلۇق ـ بەخت دەرىخى،
سەن يوپۇرماق، مەن بىر قۇش.

كىتاب كۆڭۈل خۇشلۇقى،
كىتاب ئەقىل بۇلىقى.
بۇ كىتابتا ساقلانسۇن،
ئىككىمىزنىڭ دوستلۇقى.

يىل ئاينىڭ كۈنى.

图书在版编目(CIP)数据

糖果屋/(丹)安徒生(Andersen,H.C.)等著；苏真等译；卡德尔·阿尔斯郎译.—北京：民族出版社，2005.5
ISBN 7-105-06940-6

Ⅰ.糖… Ⅱ.①安…②苏…③卡… Ⅲ.童话—作品集—世界—维吾尔语(中国少数民族语言)
Ⅳ.I18

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2005)第 031851 号

糖果屋
责任编辑：艾合买提江
责任校对：胡达拜地
制　　版：海龙视觉
出版发行：民族出版社　　http://www.e56.com.cn
社　　址：北京市和平里北街 14 号　　邮编：100013
电　　话：010-64290862(维文室)
印　　刷：宏凯彩印包装有限责任公司
经　　销：各地新华书店
版　　次：2005 年 5 月第 1 版　　2005 年 5 月北京第 1 次印刷
开　　本：787 毫米×1092 毫米　　1/16
印　　张：7.125
印　　数：0001-2000 册
定　　价：12.00 元

مۇندەرىجە

كەمپۇت ئۆي 1

شاھزادە بىلەن مەلىكە 11

ئۇچار ساندۇق 24

سىندىرىلمىغان دېگىز سەپىرى 26

قىزىل پوسما 55

چاقماق قۇتىسى 64

سەرەڭگە سالىقۇچى قىزچاق 72

خاسىيەتلىك نەي 77

تېرەك بىلەن ئېرىق 84

ئاچ كۆز پادىشاھ 88

نەركەس گۈل 90

ياقۇت شاھزادە 92

قار خانىش 102

كەمپۇت ئۆي

گېرمانىيە چۆچىكى (ئەسلي ئەسەر : گرىمىنك)

بۇرۇنسىدا ، كۆك نامرات بىر ئوتۇنچى ئايالى ۋە ئىككى بالىسى بىلەن ئورمانلىقىنىڭ يېنىدىكى بىر ئۆيدە ياشايدىكەن . ئوغلىنىڭ ئىسمى خېنشېل ، قىزىنىڭ ئىسمى گرېتېل ئىكەن . بىر كۈنلەردە ئايالى ئۆلۈپ كېتىپ ، ئوتۇنچى ئىككى بالىسى بىلەن قاپتۇ . كېيىن ، ئۇ قايتا ئۆيلىنىپتۇ . بۇ ئايال بەكلا هازاراۋل ئىكەن ، هەمىشە ئۆگەي بالىلىرىنى تىللايدىكەن ، ئۇرىدىكەن ، يەنە تېخى ئېرىنى بالىلارنى تاشلىۋېتىشكە زورلايدىكەن .

ئوتۇنچى بالىلىرىغا هەرقانچە كۆيسىمۇ ، بېشىم ئايالىنىڭ چىرايىغا قاراپ ئىش كۆرۈشكە مەجبۇر ئىكەن . بىر كۈنى ، ئۇ تىرىكچىلىك غېمى بىلەن ئوچاق ئالدىدا خىيال سۈرۈپ ئولتۇرسا ، ئايالى :

— شۇمۇ ئۆي بولدىمۇ ؟ ئادەمنىڭ جىقلىقىدا يا تويغۇدەك تاماق يېگىلى بولمىغان ، يا ئايدا ـ يىلدا بىرەر قېتىم ئۇچىسىغا يېڭىراق كىيىم كىيەلمىگەن ! — دەپ جاۋۇلداپتۇ ، — ئەجەبمۇ تويدۇم ! يا ماڭا تۇر ، يا بالىلىرىڭغا ! مەن كېرەك بولسام ، بۇ شۇمتەكلەرنى ئورمانلىقىنىڭ ئىچكىرىسىگە ئاپىرىپ تاشلىۋەت ، ئۆيگە قايتىپ كېلىش يولىنى تاپالماي قالسۇن !

ئوتۇنچى نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قاپتۇ .

ئايالى ئوتۇنچىنىڭ قۇلاق ـ مېڭىسىنى يەپ زادىلا ئارام بەرمەپتۇ . ئاخىر ئوتۇنچى ئايالىنىڭ دېگىنى بويىچە ئىش قىلىشقا ماقۇل بوپتۇ .

ياندىكى ئۆيدە تۇرۇپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ مەسلىھەتىنى ئاڭلاپ قالغان گرېتېل قايغۇرۇپ يىغلىۋېتىپتۇ .

— قورقما ، ئوبدان سىڭلىم ! — دەپ تەسەللى بېرىپتۇ خېنىشېل ، — ئەگەر ئۇلار راستتىنلا بىزنى ئورمانلىققا تاشلىۋېتىدىغان بولسا ، بىز يەنە يولنى تېپىپ ئۆيگە قايتىپ كېلەلەيمىز .

ئاتا ـ ئانىسى ئۇخلاپ قالغاندا ، خېنىشېل غىپپىدە تالاغا چىقىپ بىر يانچۇق ئاق تاش تېرىپ كىرىپتۇ .

ئەتىسى ئەتىگەندە ئۆگەي ئانا ئىككىيلەننى تۇرتۇپ ئويغىتىپ :

— تۇرۇڭلار ، تۇرۇڭلار ، كۈن چۈش بولغۇچە سوزۇلۇپ ياتماي ! بېرىڭلار ، ئورمانلىققا بېرىپ داداڭلارغا قارىشىڭلار ! — دەپتۇ .

ئوتۇنچى بالىلىرىنىڭ چىرايىغىمۇ قارالماي ، ئۇندىمەي ئالدىدا مېڭىپتۇ ، بالىلار ئۇنىڭغا ئەگىشىپتۇ . ئورمانلىقنىڭ ئىچكىرىسىگە كىرگەندە ، خېنىشېل يانچۇقىدىكى ئاق تاشلارنى يول بويى بىر تالدىن تاشلاپ بەلگە قىلىپ مېڭىپتۇ .

ئاتا ـ بالا ئۇچەيلەن ماڭا ـ ماڭا ئورمانلىقنىڭ ئىچكىرىسىگە كىرىپ ، بىر يەرگە بارغاندا توختاپتۇ .

ئوتۇنچى بالىلىرىغا ھەسرەت بىلەن قاراپ قويۇپ :

— ئاۋۋال مەن دەرەخ كېسەي ، ئاڭغىچە سىلەر ئوينىاپ تۇرۇڭلار ، — دەپتۇ ، ئاندىن ئورمانلىققا تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتىپتۇ .

بالىلار ئوينىاپ ھېرىپتۇ ، قورساقلىرى ئېچىپتۇ ، «دادا !» دەپ توۋلاپتۇ ، ئەمما ئوتۇنچى قايتىپ كەلمەپتۇ . ئۇلار دادىسىنىڭ ئۆزلىرىنى راستتىنلا تاشلاپ كەتكىنىگە ئىشىنىپتۇ . گرېتېل يىغلاشقا باشلاپتۇ .

— يىغلىما ، سىڭلىم ، بولدى ، يىغلىمىغىنا ! — دەپتۇ خېنىشېل سىڭلىسىنىڭ يېشىنى سۈرتۈپ ، — ماڭا ئىشەن ، دادام بىزنى ئالغىلى كەلمىسە كەلمەۋەرسۇن ، مەن سېنى ئۆيگە باشلاپ بارالايمەن !

بالىلارنىڭ تەلىيىگە ، بۇ كېچە ئاي تولغان كېچە ئىكەن . خېنىشېل سىڭلىسىنى يېتىلەپ ، ئاي يورۇقىدا ئاق تاشلارنى بويلاپ مېڭىپتۇ . ئۇلار مېڭىپتۇ ، مېڭىپتۇ ، ئاخىرى ئۆيگە كېلىۋاپتۇ .

ئۇلار قاتتىق ھېرىپ كېتىپتۇ ، ئاچلىقتىن قورساقلىرى تارتىشىپ كېتىپتۇ .

— قورسىقىم بەك ئېچىپ كەتتى ! — دەپتۇ گرېتېل يىغلامسىراپ .

— چىدا ، سىڭلىم ، مۇشۇ تاپتا ئۆيدىكىلەرنى ئويغاتساق بولمايدۇ ، تاڭ ئاتقاندا بىر گەپ بولسۇن ، — دەپ پىچىرلاپتۇ خېنىشېل .

ئۇلار ياتاق ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن شەپە چىقارماي كىرىۋاپتۇ . ھارغىنلىق ئاچلىقنى يېڭىپتۇ ، ئىككىسى ناھايىتى تېزلا ئۇيقۇغا كېتىپتۇ .

ئەتىسى سەھەردە ئۆگەي ئانا ئىككى بالىنىڭ ئورمانلىققىن قايتىپ كەلـ
گەنلىكىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىپتۇ ۋە قاتتىق غەزەپكە كەپتۇ . ئاچچىقىدا
ئۇلارنى دۇشكەللەپ ئويغىتىپتۇ :

— تۇرۇڭلار ، تۇرۇڭلار ! كۈن چىقىپلى نەۋاق ، ئېشەكتەك ئېغىناپ
يېتىۋېرەمسىلەر ! بېرىڭلار ، داداڭلارنىڭ ئىشىغا قارىشىڭلار !

ئۆگەي ئانا بالىلارغا بىر توغرام بولكا ۋە بىر قاچا سۈت بېرىپ ، دادىسى
بىلەن بىللە ئورمانلىققا يولغا سالىتۇ .

ئوتۇنچى بالىلىرىنىڭ چىرايىغا قارىيالماپتۇ ، تۇنۇگۈن ئۇلارنى ئىزدەپ
تاپالمىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆزىنى ئاقلاپتۇ . بالىلارمۇ چاندۇرماپتۇ .

خېنىشىل بولكىنى ئۇۋىتىپ ، يول بويى ئۇۋاقلىرىنى يولغا تاشلاپ بەلگە
قىلىپ مېڭىپتۇ . لېكىن ، بىر ئىش چاتاق بوپتۇ : ئورمانلىقتىكى قۇشلار
بولكا ئۇۋاقلىرىنى بىرىنمۇ قالدۇرماي پاكىز يەۋېتىپتۇ .

ئوتۇنچى بۇ قېتىم باللىرىنى ئورمانلىقنىڭ تېخىمۇ ئىچكىرىسىگە باشلاپ كىرىپتۇ ۋە يەنە يالغان ئېيتىپ ، ئۆزى يالغۇز كېتىپ قاپتۇ .

كەچ كىرىپتۇ ، ئوتۇنچى باللىرىنى ئالغىلى كەلمەپتۇ . گرېتېل يەنە يىغلاشقا باشلاپتۇ .

— نېمىگە يىغلايسەن ، سىڭلىم ؟ — دەپتۇ خېنشېل ، — مانا مەن تۇرۇپ-تىمەنغۇ ، قورقما ، يولغا بەلگە سېلىپ قويدۇم ، بىز يەنە تۇنۇگۈن كېچىدىكىدەك مېڭىپ ئۆيگە بېرىۋالالايمىز .

لېكىن ، خېنشېل ھەرقانچە ئىزدەپمۇ بولكا ئۇۋاقلىرىنى تاپالماپتۇ . ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق ؟

— مەن قورقۇۋاتىمەن ، ئاكا ، — دەپتۇ گرېتېل يىغلامسىراپ ، — قورسىقىم ئېچىپ كەتتى ، توڭلىدىم ، مېنى ئۆيگە باشلاپ بار .

خېنشېل سىڭلىسىنى بەزلەپتۇ ، ئەمما قاپقارا ئورمانلىق ، ئاللىقاندىن قورقۇنچلۇق كۆلەڭگىلەرگە قارىغىنىدا ، پۈتۈن بەدىنى مۇزلاپ تىترەپ ئولىشىپ كېتىپتۇ . يەنە كېلىپ ، ۋەھشىي ھايۋانلارنىڭ ھۇۋلاشلىرى ، مۇشۇكياپىلاقنىڭ قورقۇنچلۇق سايراشلىرى ئۇنى تېخىمۇ ۋەھىمىگە سالغانلىقتىن ، چىشلىرى كىرىشىپ كېتىپتۇ ، شۇنداقتىمۇ خېنشېل ئۆزىنىڭمۇ قورقۇنچ ئىچىدە قالغانلىقىنى چاندۇرماسلىق ئۈچۈن ، سىڭلىسىنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرىدىغان گەپلەرنى قىپتۇ .

يېرىم كېچە بولغاندا ، ئورمانلىقنىڭ ھاۋاسى قاتتىق سوۋۇپ كېتىپتۇ . توڭلاپ كەتكەن ئىككى بالا ئىسسىنىش ئۈچۈن چىڭ قۇچاقلىشىپتۇ .

قۇياش ئورمانلىقنى يورۇتقان چاغدا ، ئۇلار كۆزلىرىنى ئېچىپتۇ .

ئاكا ـ سىڭىل ئىككىيلەن قورقۇنچلۇق بىر كېچىنى ئۆتكۈزۈپ ، قۇياشنى كۆتۈۋاپتۇ . ئەمما ، بىر كۈن ئۆتۈپ كېتىشى ، قۇياش پېتىپ يەنە بىر قورقۇنچلۇق كېچىنىڭ كېلىشى تۇرغان گەپ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇلار ئاغزىغا بولكىنىڭ ئۈۋىقىنى سېلىپ باقمىغىلى بىر كۈندۈز ، ئىككى كېچە بولدى . ئۇلار بىر ئامال قىلىپ ئۆيىگە قايتمىسا بولمايدۇ . بىراق ، يول نەدە ؟

ئۇلار ئورمانلىقتا ئۇياققا بېرىپ بېقىپتۇ ، بۇياققا مېڭىپ بېقىپتۇ ، ئەمما يەنىلا يول تاپالماپتۇ .

ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە قالغان گرېتېل يىغىسىنى توختىتالماي قاپتۇ . خېنىشېلمۇ ئۇنىڭغا يەنە نېمىدەپ تەسەللى بېرىشنى بىلەلمەپتۇ . لېكىن ، ھاڭۋېقىپ قاراپ تۇرغان بىلەن بىكار ، يەنە ھەرىكەت قىلىش ، ئۈمىدنى ئالدىراپ ئۈزۈۋۈەتمەسلىك كېرەك .

خېنىشېل سىڭلىسىنى يېتىلەپ ، كۆڭلى تارتقان بىر تەرەپكە قاراپ مېڭىپتۇ . ماڭا ـ ماڭا ، ئورمانلىقتىكى بىر بوش يەرگە كېلىپ قاپتۇ . قارىسا ، بۇ يەرنىڭ ئۇ چېتىدە غەلىتە بىر ئۆي تۇرغۇدەك .

ئىككىيلەن ئۆينىڭ يېنىغا كېلىپتۇ . خېنىشېل ئۆينىڭ تېمىغا قولىنى تەگكۈزگەنىكەن ، قولىغا تامنىڭ بىر پارچىسى چىقىپتۇ .

— ۋۇي ، بۇ شاكىلات ئىكەنغۇ ! — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ ئۇ بىردىنلا .

— بۇ يەردە سۈتلۈك كەمپۈتمۇ بارکەن تېخى !

گرېتېل ئۆينىڭ تېمىدىن بىر پارچىنى سۇندۇرۇۋېلىپ ئاغزىغا ساپتۇ . ئۇ بۇنداق تەملىك نەرسىنى شۇ چاغقىچە يەپ باقمىغانىكەن .

— بىز بۇ يەردە تۇرۇپ قالايلى ، — دەپتۇ خېنىشېل ئوتتۇرىسىغا ئۆرۈك ۋە ياڭاق مېغىزى ئېلىنغان كەمپۈتنى چاينىۋېتىپ .

ئۇ پېچىنىدىن ياسالغان ئىشىكنى يەپ باقماقچى بولۇپ تۇرغاندا ، ئىشىك ئۆزلۈكىدىن ئېچىلىپ كېتىپتۇ .

— ھەي ، نېمە قىلىۋاتىسىلەر ؟ !

تۇيۇقسىز بىر مومانىڭ كايىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ ، ئاندىن كېيىن ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن چىرايىنى قورۇقلار ئۆمۈچۈك تورىدەك قاپلاپ كەتكەن ، كۆزلىرى چاشقانىنىڭكىدەك ھېيلىگەرلىك بىلەن پىلدىرلاپ تۇرىدىغان بىر مومای بېشىنى چىقىرىپ قاراپتۇ .

مومانىنى كۆرگەن خېنىشېل بىلەن گرېتېل قاتتىق قورقۇپ كېتىپتۇ . ئۇلار كەينىگە بۇرۇلۇپ قاچماقچى بولغاندا ، مومای :

— ماۋۇ ئىككى ئاچ پاقىنى قارىمامدىغان ! ھوي ، سىلەر مېنىڭ ئىشىكىمنىمۇ سۈندۈرۈپ يېگىلى تۇرۇپسىلەرغۇ !... بولدى ، بولدى ، قورقماڭلار ، مۇنداقلا دەپ قويدۇم . ئاپئاق بالىلىرىم ، ئۆيگە كىرىڭلار ، ئۆيگە كىرىڭلار دەيمەن ! — دەپتۇ .

مومانىڭ مۇلايىم ئاھاڭدا قىلغان سۆزلىرىنى ئاڭلاپ ، ئاكا ـ سىڭىل ئىككىيلەننىڭ يۈرىكى جايىغا چۈشۈپتۇ . ئەمما ، ئۇلار دەسلەپتە شۇنى بىلەلمەپتۇكى ، بۇ مومای بىر جادۇگەر ئىكەن . ئۇ كەمپۈتلەردىن ياسالغان بۇ ئۆينى بىخەستىلىك قىلىدىغان ، قورسىقىغا ئامراق ئادەم ۋە ھايۋانلارنى قولغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن ياسىۋالغانىكەن .

ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن ، جادۇگەر مومای ئاكا ـ سىڭىل ئىككىيلەننى دەسلەپ بېقىپ ، خېنىشېلنى ئات ئېغىلىغا سولاپ قويۇپتۇ . چۈنكى ، خېنىشېل بەك ئورۇق ئىكەن .

— ھەي ئاۋاق شۇمتەك ، بەرگىنىمنى ئوبدان يەپ تېزرەك سەمرىگىن ، شۇ چاغدا ماڭا تاماق بولۇشقا يارايسەن ! — دەپتۇ جادۇگەر مومای ، ئاندىن گرېتېلغا قاراپتۇ ، — ساڭا كەلسەك ، سەن ھازىرچە ئۆي ئىشلىرىنى قىلىپ تۇر ، ئادەم گۆشى يېگۈم كەلگەندە سېنى كاۋاپ قىلىپ يەرمەن !

جادۇگەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى تۈيغان خېنشېل بىلەن گرېتېل يىغلاپتۇ ، جادۇگەر مومايدىن رەھىم قىلىپ ئۆزلىرىنى قويۇۋېتىشىنى سوراپتۇ . لېكىن ، جادۇگەر زادىلا ئۇنىماپتۇ .

جادۇگەر خېنشېلنى تازا سەمرىتىش ئۈچۈن ھەر كۈنى ئەڭ ياخشى يېمەكلىكلەرنى بېرىپ بېقىشقا باشلاپتۇ . گرېتېل بولسا ، ئەتىگەندىن كەچكىچە ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلىدىغان بوپتۇ .

گرېتېل ئېپىنى تاپسىلا ئات ئېغىلىغا كېلىپ ئاكسىنى يوقلاپ تۇرۇپتۇ . بۇنداق چاغلاردا ئۇلار بىر - بىرىگە دەردىنى ئېيتىپ يىغلىشىدىكەن ، جادۇگەرنىڭ قولىدىن قۇتۇلۇشنىڭ يوللىرى توغرىسىدا مەسلىھەتلىشىدىكەن . لېكىن ، ئۇلار ھەرقانچە قىلىپمۇ قۇتۇلۇشنىڭ ياخشىراق ئامالىنى تاپالماپتۇ .

بالىلارنىڭ تەلىيىگە ، جادۇگەرنىڭ كۆزى ئاجىز ئىكەن . گرېتېل ئۇنىڭ كۆزىنى ئەينىكىگە سېرىقماي سۈركەپ قويۇپتىكەن ، ئۇنىڭ كۆزى تېخىمۇ كۆرەلمەس بولۇپ قاپتۇ .

بىر كۈنى جادۇگەر خېنشېلنىڭ سەمرىگەن - سەمرىمىگەنلىكىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن ئات ئېغىلىغا كەپتۇ .

— ھەي شۇمتەك ، قولۇڭنى بۇياقتا سۇن ! بارماقلىرىڭنى سىلاپ باقاي ! — دەپتۇ ئۇ خېنشېلغا .

— مانا ! — دەپتۇ خېنشېل بىر تال توخۇ سۆڭىكىنى ئۇزىتىپ . بۇنى گرېتېل ئاكىسىغا ئوغرىلىقچە ئەكىلىپ بەرگەنىكەن .

— قانداق ئىش بۇ ! — دەپ جاۋۇلداپ كېتىپتۇ جا- دۇگەر يەرنى تېپىپ ، — بالانى يېگەندەك يەيسەن ، ئەمما تېخىچە شۇ پېتى ئو- رۇق ، ئەبگا تۇرۇپسەن . سې- نى يەنە بىر مەزگىل باقسام بولىدىغان ئوخشايدۇ .

جادۇگەر قاقشاپ ـ قاق- شاپ كېتىپ قاپتۇ . شۇنىڭ- دىن كېيىن ، خېنىشىل ئۇ- نىڭ بەرگەن يېمەكلىكلىرى- نى خاتىرجەم يەيدىغان بوپ- تۇ . ئەمما ، جادۇگەر ھەر قېتىم كېلىپ ئۇنىڭدىن قو- لىنى چىقىرىشىنى تەلەپ قىلغاندا ، ھېلىقى توخۇ سۆ- ڭىكىنى ئۇزىتىدىكەن . جا- دۇگەر سۆڭەكنى تۇتۇپ كۆرۈپ ، يەنە قاقشاپ كېتىپ قالىدىكەن .

بىر ئاي ئۆتۈپتۇ ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە جادۇگەر گېرىتىلنى چاقىرىپ :

— چاققان ئوت قالاپ دوخوپكىنى قىزىت ، — دەپتۇ ئۇ ئەلپازىنى بۇزغان ھالدا ، — ئوغۇل بالىنىڭ گۆشىدىن قىلىنغان كاۋاپنى ئەجەب يېگۈم كېلىپ كەتتى . ئۇ شۇمتەكنى ھەرقانچە باقسامۇ سەمرىمىدى ، ئەمدى ئۇنىڭ سەمرىشىنى ساقلاپ تۇرغۇدەك تاقىتىم قالمىدى !

جادۇگەر ئاكىسىنى كاۋاپ قىلىپ يەيمەن دەۋاتسا ، گېرىتىلنىڭ دوخۇپ- كىغا ئوت قالاپ قىزىتىپ بېرىشى مۇمكىنمۇ ؟ ئۇ قاراڭغۇ بىر بۇلۇڭغا مۆكۈنۈۋاپتۇ .

خېلى ۋاقىت ئۆتۈپتۇ . جادۇگەر گېرىتىلنى بىرنەچچە قېتىم چاقىرىپتۇ ، ئەمما ئۇ ئۇندىمەپتۇ . كېيىن جادۇگەر چىقىپ دوخوپكىغا تېخىچە ئوت يېقىلمىغانلىقىنى كۆرۈپتۇ ـ دە ، تېرىكىپ كېتىپتۇ :

— تازا يارىماس ئىكەنسەن ! بولدى ، ئوتنى ئۆزۈم قالايمەن !

جادۇگەر كوتۇلداپ يۇرۇپ ئوتۇن تېرىپ كەپتۇ ، ئاندىن دوخوپكىغا ئوتۇن ساپتۇ . ئۇ دوخوپكىنىڭ ئىچىگە بېشىنى تىقىپ ئەمدىلا ئوت يېقىشى- غا ، گېرىتىل بىر ئىتتىرگەنكەن ، جادۇگەر دوخوپكىنىڭ ئىچىگە كىرىپ كېتىپتۇ . گېرىتىل تېزلىك بىلەن دوخوپكا ئىشىكىنى چىڭ يېپىپ قۇلۇپلاپ قويۇپتۇ .

جادۇگەر ئوتتا كۆيۈپ ئۆلۈپتۇ . گرېتېل ئات ئېغىلىغا ببرىپ خېنىشېلـ
نى قوتقۇزۇۋاپتۇ .

ئاكا ـ سىڭىل ئىككىيلەن جادۇگەرنىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ قاپتۇ . ئەمما ، ئۇلار ئۆز ئۆيىنى ، دادىسىنى قاتتىق سېغىنىپتۇ ، بىر ئامال قىلىپ ئۆيىگە قايتىشنىڭ غېمىدىلا يۈرۈپتۇ .

بىر كۈنى ئىككىسى ئۆينى يىغىشتۇرۇۋېتىپ ، كارىۋاتنىڭ ئاستىدىن بىر ساندۇقچىنى تېپىۋاپتۇ . ئېچىپ قارىسا ، ئىچىدە لىققىدە تىللا بار ئىكەن . ئۇلار قاتتىق خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ . خېنىشېل :

— بىز ئۆيگە قايتايلى ! بۇ تىللالارنىمۇ ئېلىپ كېتەيلى ، — دەپتۇ .

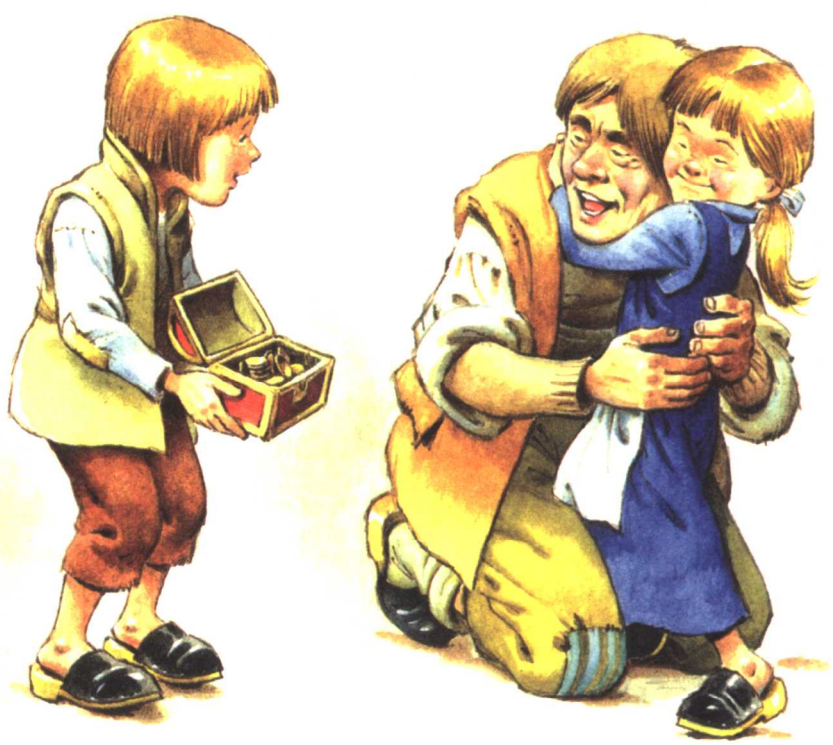
ئۇلار ئورمانلىقنىڭ ئىچىدىن يول ئىزدەشكە باشلاپتۇ . ئەتىسى ئۇلار يەنە يول ئىزدەپ يۈرسە ، بىر كىشى ئۇياق ـ بۇياقتا قاراپ كېلىۋاتقۇدەك .

— دادام ئىكەن ! دادا ! — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ گرېتېل ببردىنلا .

ئوتۇنچى ئىككى بالىسىنى كۆرۈپ ، يۈگۈرۈپ كەلگىنىچە ئۇلارنى باغرىغا بېسىپتۇ .

— جېنىم بالىلىرىم ، بىچارە داداڭلارنى كەچۈرۈڭلار ، — دەپتۇ ئۇ ياش تۆكۈپ ، — ئۆگەي ئاناڭلار ئۆلۈپ كەتتى . سىلەرنى ئىزدەپ يۈرگىنىمگە نەۋاق ! ئەمدى بىز ھەرگىز ئايرىلمايمىز !

شۇنىڭدىن تارتىپ ، بىر ئائىلە كىشىلىرى قايتا جەم بولۇپ ، بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلاپتۇ .

شاھزادە بىلەن مەلىكە

ئاسىيا چۆچىكى («مىڭ بىر كېچە»دىن ئېلىنغان)

بۇرۇنىنىڭ بۇرۇنىسىدا ، پارس مەملىكىتىنىڭ دانىشمەن بىر پادىشاھى بولغانىكەن . ئۇنىڭ خانىشى ساھىبجامال ، ئەقىللىق ، ئاق كۆڭۈل ئايال ئىكەن . پادىشاھ ئۇنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىدىكەن ، لېكىن ئۇزىنى يەنىلا بەختلىك دەپ ھېسابلىمايدىكەن . چۈنكى ، پادىشاھ بىلەن خانىشىنىڭ بىللە ياشاۋاتقىنىغا خېلى يىللار بولغان بولسىمۇ ، ئۇلار تېخىچە پەرزەنت يۈزى كۆرمىگەنىكەن .

بىر كۈنلەردە خانىش پادىشاھقا خۇش خەۋەر يەتكۈزۈپتۇ ، ئاربىدىن توق-قۇز ئاي توققۇز كۈن ئۆتكەندە ئۇ بىر ئوغۇل تۇغۇپتۇ . پادىشاھ پەرزەنت خۇشاللىقىدا پۈتۈن يۇرتقا ئاش تارتىپ كاتتا مەرىكە ئۆتكۈزۈپ بېرىپتۇ . ئۇ ئوغلىغا «ئۆمەر» دېگەن ئىسىمنى قويۇپتۇ . بۇ ئەرەبچە سۆزنىڭ مەنىسى «پارلاپ تۇرغان يورۇقلۇق» ئىكەن .

پادىشاھ بىلەن خانىش شاھزادىنىڭ چوڭ بولغاندىن كېيىن ئىسمىگە ئوخشاش پارلاپ تۇرۇشىنى ، كەلگۈسىدە دادىسىغا ئوخشاش ياخشى پادىشاھ بولۇشىنى ئۈمىد قىپتۇ .

ئايلار ئۆتۈپتۇ ، يىللار ئۆتۈپتۇ ، شاھ-زادە ئۆمەر ئون بەش ياشقا كىرگەندە بە-لىمدە ، ھۆسن - جا-مالدا ، قەددى - قامەت-تە يېتىلىپتۇ . ئۇ با-تۇر ، ئەقىللىق ، ئاق كۆڭۈل ئىكەن ، پۇق-رالار ئۇنىڭغا ئىنتا-يىن ئامراقلىق قىلى-دىكەن .

ئۆمەر ئون سەككىز ياشقا تولغان كۈنى ، پادىشاھ ئۇنى ھۆزۈرىغا چاقىرتىپتۇ . شاھزادە ئۆمەر دادىسىنىڭ ئالدىغا كىرىپ ، تەزىم قىلىپ يەرگە قارىغىنىچە ئەدەپ بىلەن تىك تۇرۇپتۇ .

— ئۆمەر ، مېنىڭ ئوبدان ئوغلۇم ، — دەپتۇ پادىشاھ ئوغلىنىڭ ئەدەپ-لىكلىكىدىن سۆيۈنگەن ھالدا ، — ئەمدى سەن چوڭ بولدۇڭ ، تىرىك چېغىم-دا سېنى ئۆيلەپ قويۇپ خاتىرجەم بولماقچىمەن . ئاندىن كېيىن ، ھايات چېغىمدىلا سېنى ئۆز ئورنۇمدا مەملىكىتىمگە پادىشاھ قىلىپ تەختىمگە ئولتۇرغۇزماقچىمەن . سەن كۆڭلۈڭگە ياقىدىغان بىر قىزنى ئۆمۈرلۈك ھەم-راھىڭ قىلىپ تاللىساڭ بولىدۇ .

لېكىن ، شاھزادە ئۆمەر :

— مۆھتەرەم دادا ، مەن تېخى كىچىك ، ئۆگىنىدىغانلىرىم تېخى جىق . ھېلى سىلى تەختىڭگە گېپىنىمۇ قىلدىلا ، ئەمما بۇ ھەقتىكى بىلىمىمۇ بەك يۈزە ، شۇڭا دۆلەتنى باشقۇرۇش بىلىملىرىنى كۆپرەك ئۆگىنىۋالسام دېگەن ئۈمىدىم بار ، ئاندىن كېيىن ئۆيلەنسەممۇ كېچىكمەسمەن ، — دەپتۇ .

— ئوغلۇم ، گېپىڭ ئورۇنلۇق . بىراق ، توي قىلىپ ئۆيلۈك بولۇش ناھايىتى مۇھىم بىر ئىش ، — دەپتۇ پادىشاھ ، — بىلىمنى ئۆيلۈك بولۇپ بولغاندىن كېيىنمۇ ئۆگەنگىلى بولىۋېرىدۇ .

— لېكىن ، دادا ، ئوغلىڭىز تېخى كۆڭلىگە ھەقىقىي ياقىدىغان بىر قىزنى تاپقاندىن كېيىن توي قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ .

— بوپتۇ ، — دەپتۇ پادىشاھ جىددىي تەلەپپۇزدا ، — ساڭا بىر يىل ۋاقىت بېرەي .

كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئون ئىككى ئاي ئۆتۈپ كېتىپتۇ . شاھزادە نۇرغۇن قىزلار بىلەن ئۇچرىشىپتۇ ، ئەمما ھېچقايسىغا مېھرى چۈشمەپتۇ .

بىر كۈنى پادىشاھ شاھزادىنى ھۇزۇرىغا چاقىرىپتۇ .

— ئوغلۇم ، ئىشلىرىڭ قانداقراق ؟ — دەپ سوراپتۇ ئۇ بىتاقەت بولغان ھالدا ، — توي ئىشىڭنىڭ خەۋىرىنى قاچان ئاڭلىيالايمىز ؟

— ھۆرمەتلىك دادا ، مەن تا ھازىرغىچە كۆڭلۈمگە ياقىدىغىدەك بىرەر قىزنى تاپالمىدىم ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ شاھزادە ئۆمەر .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ پادىشاھنىڭ سەپراسى ئۆرلەپتۇ .

— ئۆمەر ! سەن يەنە باھانە كۆرسىتىپ يۈرىۋەرسەڭ مەن رەنجىپ قالىمەن . دۆلەتنىڭ كەلگۈسىنى ئويلاپ ، بۇ ئىشقا تېزرەك تۈتۈش قىل ، ۋاقىتنى يەنە ئارقىغا سوزىۋەرسەڭ بولمايدۇ .

— كەچۈرۈڭ ، دادا ، مەن بۇنداق قىلالمايمەن . كۆڭلۈمدىكى كىشىنى تاپمىغۇچە ئۆيلەنسەم بولمايدۇ !

پادىشاھ دەرغەزەپكە كەپتۇ .

— ھەي بەڭگۈش بالا ، پادىشاھنىڭ ئەمرىگە بويۇن تولغىغۇدەك بولدۇڭمۇ ئەمدى ؟ ! — دەپ ۋارقىراپتۇ قولىنى شىلتىپ .

— ئۇنداق قىلىشقا ھەددىمىز ! — دەپتۇ شاھزادە ئېگىلىپ تۇرۇپ ، — مەن پەقەت شاھ دادامغا ئۆز ئارزۇيۇمنى ئېيتىۋاتىمەن . مەن بۇنداق قىلىشنى يوللۇق دەپ قارايمەن .

— مەن ساڭا نېمىنىڭ يوللۇق بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويماي ! — دەپتۇ پادىشاھ ھۆركىرەپ ، — كېلىڭلار ، بۇ ياغاچ قۇلاقنى دېڭىز بويىدىكى قەسىرگە ئاپىرىپ نەزەربەند قىلىڭلار !

شاھزادە ئۆمەر شۇنداق تەقدىرگە دۇچ كەلگەن ئاشۇ كۈنلەردە ، يىراقتىكى چىن مەملىكىتىدىكى بىر ساھىبجامال مەلىكىنىڭ ئەھۋالىنى ئۇنىڭدىن ئانچە پەرقلىنىپ كەتمەيدىكەن . بۇ مەلىكە شۇ يىلى ئون ئالتە ياشقا كىرگەنىكەن . ئۇنىڭ گۈزەللىكىنىڭ داڭقى باشقا مەملىكەتلەرگىمۇ تارقىلىپ ، بۇنى ئاڭلىغان داڭدار پادىشاھلار ۋە شاھزادىلەر ئۇنىڭ دادىسىغا قىزىنى سوراپ ئەلچىلەر ئەۋەتىپتۇ . ئەمما ، مەلىكە ھېچقايسىغا پىسەنت قىلماپتۇ .

— مەن ھەقىقىي ياخشى كۆرىدىغان يىگىتنى تاپقاندا ئاندىن توي قىلىمەن ، — دەپتۇ ئۇ پادىشاھقا .

مەلىكە تۇرمۇشقا چىقىشتىن باش تارتقانسېرى ، ئەلچى ئەۋەتكۈچىلەر شۇنچە كۆپىيىۋېرىپتۇ . لېكىن ، ئۇ ھەر قېتىمدا پادىشاھقا يۇقىرىقى جاۋابىنى باشقا گەپنى قىلماپتۇ . ئاخىر پادىشاھ غەزەپكە كېلىپ ، ئۇنى بىر قەسىرگە نەزەربەند قىلىپ قويۇپتۇ .

— مەھبۇس بولۇشقا رازىمەنكى ، — دەپتۇ مەلىكە پادىشاھقا ، — ئۆزۈم ياخشى كۆرمىگەن ئەرگە تېگىشنى ھەرگىز خالىمايمەن !

دەل مۇشۇ چاغدا ، شاھزادە ئۆمەر كۈنلىرىنى دېڭىز بويىدىكى كونا قەلئەدە قايغۇ ـ ھەسرەت ئىچىدە ئۆتكۈزۈۋاتقانىكەن . قەلئەدە ئىككى جىن بار ئىكەن ، بىرىنىڭ ئىسمى ئەبۇبى ، يەنە بىرىنىڭ ئىسمى دەربى ئىكەن . ئۆمەر قەلئەگە كەلگەندىن بۇيان ، ئىككى جىن ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ھەر ۋاقىت كۆزىتىپ تۇرغانىكەن .

— شاھزادە ئۆمەر دۇنيا بويىچە ئەڭ پەزىلەتلىك ، ئەڭ چىرايلىق ئادەم جۇمۇ ، — دەپتۇ بىر كۈنى ئەبۇبى ھەمراھىغا .

— ئۇنداق ئەمەستۇ ؟ — دەپتۇ دەربى ، — مېنىڭچە ، دۇنيا بويىچە ئەڭ چىرايلىق ئادەم جىن مەملىكىتىدىكى بىر مەلىكە ، ئۇ جىن پادىشاھىنىڭ ساھىبجامال قىزى .

ئەبۇبى بىلەن دەربى خېلى ئۇزاققىچە تالىشىپتۇ ، ئەمما بىر ـ بىرىنى قايىل قىلالماپتۇ .

— ئەمىسە ، بىز ئىككىسىنى بىر يەرگە ئەكىلىپ سىنىشتۇرۇپ كۆرەيلىمۇ ! — دەپتۇ ئەبۇبى ، — شۇ چاغدىلا كىمنىڭ گېپىنىڭ راستلىقى مەلۇم بولىدۇ . سەن دېگەن مەلىكە شاھزادە ئۆمەردىن چىرايلىق بولسا ، سەن ئۇتقان بول ، ئەكسىچە بولسا مەن ئۇتقان بولاي .

دەربى ئەبۇبىنىڭ شەرتىگە ماقۇل بوپتۇ . شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مەلىكىنى شاھزادىنىڭ يېنىغا ئېلىپ كەلمەكچى بوپتۇ .

بۇ ئىككى جىن بىر سائەتچە ئۇچقانىكەن ، چىن مەملىكىتىگە بېرىپ قاپتۇ . ئۇلار ئۇخلاۋاتقان مەلىكىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ ، شاھزادە ئۆمەرگە يانداشتۇرۇپ ياتقۇزۇپ قويۇپتۇ .

— ئىككىسى گۈزەللىكتە بىر ـ بىرىدىن قېلىشمايدىكەن ، — دېيىشىپتۇ ئىككى جىن ، — ئۇلار تازا ماس كەلگەن بىر جۈپ ئىكەن .

ئىككى جىن يەنە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشىنى كۆرۈپ باقماقچى بولۇپ پەردىنىڭ ئارقىغا يوشۇرۇنۇپتۇ .

ئانچە ئۆتمەي مەلىكە كۆزىنى ئېچىپتۇ . شاھزادىنى كۆرۈپ دەسلەپتە چۆچۈپ كېتىپتۇ ، كېيىن ئۇنىڭ جامالىنى زوق بىلەن تاماشا قىلىپ : «دادام مېنى بەرمەكچى بولغان يىگىت مۇشۇ ئوخشىمامدۇ ؟ شۇ ئىكەنلىكىنى بىلگەن بولسام ، دادامنى رەنجىتىپ يۈرمەس ئىكەنمەن ! مەن ئۇزاقتىن بېرى كۈتۈۋاتقان يىگىت دەل مۇشۇ يىگىت ئىدى ! » دەپ ئويلاپتۇ . مەلىكە يىگىتنى ئويغاتماقچى بولۇپتۇيۇ ، خىجىل بوپتۇ . شۇنىڭ بىلەن ئۇ قولىدىكى ئۇزۈكنى يىگىتنىڭ قولىغا تاقاپ قويۇپ ، يەنە ئۈيقۇغا كېتىپتۇ .

بىرەمدىن كېيىن شاھزادە ئۆمەر ئويغىنىپتۇ . ئۇ ئۆرۈلۈپ شۇنداق قارىسا ، يېنىدا ئاجايىپ گۈزەل بىر قىز ياتقۇدەك . ئۇ بىر قاراپلا بۇ قىزغا كۆيۈپ قاپتۇ .

شاھزادە ئۆمەرمۇ قىزنى ئويغاتماقچى بوپتۇ ، ئەمما ئۇنىڭ ئارامىنى بۇزۇشنى خالىماپتۇ . ئۇ : «تاڭ ئاتقاندىن كېيىن ، مەن دادامدىن مانا شۇ قىزنى ماڭا ئېلىپ بېرىشىنى سورايمەن » دېگەنلەرنى ئويلاپتۇ ، ئاندىن كېيىن ئۇمۇ قولىدىكى ئۇزۈكنى ئېلىپ مەلىكىنىڭ قولىغا سېلىپ قويۇپ ، تاتلىق ئۈيقۇغا كېتىپتۇ .

شۇنداق قىلىپ ، ئىككى جىن بىر - بىرىنى يېڭەلمەپتۇ . ئۇنىڭغىچە تاڭ يورۇپ قالاي دەپ قاپتۇ ، قىزمۇ سەھەرلىك تاتلىق ئۇيقۇسىغا كەتكەن- كەن . ئىككى جىن بۇ ساھىبجامال قىزنى كۆتۈرۈپ تۇرار جايىغا ئاپىرىپ ، ئۆز ئورنىغا ياتقۇزۇپ قويۇپتۇ .

مەلىكە مەرزۇۋانغا ئەھۋالنى بىرمۇبىر بايان قىپتۇ . مەرزۇۋان مەلىكە ياخشى كۆرۈپ قالغان يىگىتنى ئىزدەپ تېپىش ئۈچۈن ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلانماقچى بوپتۇ . مەلىكە قولىدىكى ئۇزۇكنى ئۇنىڭغا بېرىپتۇ .

مەرزۇۋان شەھەردىن - شەھەرگە ، ئارالدىن - ئارالغا ئۆتۈپ نۇرغۇن يول يۈرۈپتۇ ، ئۇچرىغانلىكى كىشىلەردىن ھېلىقى يىگىتنى سۈرۈشتۈرۈپ-تۇ . ئەمما ، ھېچكىم ئۇنىڭ كىملىكىنى ، نەدە تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ بېرەلمەپتۇ .

كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، پارس پادىشاھىنىڭ ئوغلى شاھزادە ئۆمەرنىڭ ئا-شىقلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالغانلىقى مەرزۇۋاننىڭ قۇلىقىغا كى-رىپ قاپتۇ . ئۇنىڭ كۆڭلى بىرنېمىنى تۇيغاندەك بوپتۇ . چۈنكى ، شاھزادە ئۆمەرنىڭ كېسىلى مەلىكىنىڭ كېسىلىگە ئوپئوخشاش ئىكەن .

مەرزۇۋان كىشىلەردىن پارس مەملىكىتىگە قانچىلىك ۋاقىتتا يېتىپ بارغىلى بولىدىغانلىقىنى سورىغانىكەن ، ئۇلار :

— دېگىز ئارقىلىق يۈرسە بىر ئايلىق يول ، قۇرۇقلۇق بىلەن ماڭسا ئالتە ئايلىق يول ، — دېيىشىپتۇ . شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر كېمىگە چۈشۈپ پارس مەملىكىتىگە يول ئاپتۇ .

كېمە ساق بىر ئاي ماڭغاندىن كېيىن ، يىراقتىن بىر شەھەر كۆرۈنۈپتۇ . كېمە قىرغاقتا يېقىنلاشىپ قالغاندا ، بىردىنلا قاتتىق دېگىز بورىنى چىقىپ ، كېمىنىڭ موما ياغاچلىرى ۋە قاناتلىرىنى سۇندۇرۇپ ، كېمىنى دېگىزغا كۆمتۇرۈپ تاشلاپتۇ .

مەرزۇۋان ئۆزىنى دېگىزغا ئېتىپتۇ ۋە بىر تاختايغا ئېسىلىۋاپتۇ . دولقۇن ئۇنى شاھزادە ئۆمەر تۇرۇۋاتقان قەلئەنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ قويۇپتۇ .

تاڭ سەھەردە ئويغانغان شاھزادە يېنىدا ھېلىقى ساھىبجامال قىزنىڭ يوقلۇقىنى كۆرۈپ ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كېتىپتۇ . ئۇ كۆزەتچىدىن سورىغانىكەن ، كۆزەتچى شاھزادىنى ئېلىشىپ قالغان ئوخشايدۇ دەپ قوۋۇپ كېتىپتۇ .

شاھزادە قەلئەدىكى ھەربىر ئادەمدىن ھېلىقى قىزنىڭ دېرىكىنى قىپتۇ ، ئەمما ھېچقايسىسىدىن ئۇنىڭ خەۋىرىنى ئالالماپتۇ .

شاھزادە ھېلىقى قىزنى كېچە - كۈندۈز ئويلاۋېرىپ ، رەڭگى زەپىرانداەك سارغىيىپتۇ . ئوغلىنىڭ ھالىدىن قاتتىق ئەنسىزلىككە چۈشكەن پادىشاھ ئۇنى ئەڭ ئۈستا تېۋىبلارغا كۆرسىتىپ داۋالتىپتۇ ، كاتتا دانىشمەنلەرنى چاقىرىپ مەسلىھەت ئاپتۇ . ئەمما ، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى شاھزادىنىڭ كېسىلىگە داۋا تاپالماپتۇ .

چىن مەملىكىتىدە بولسا ، مەلىكىمۇ ئۆزى چىن دىلىدىن سۆيگەن ئادەمىنى كۆرەلمەي قاتتىق ئازاب ئىچىدە قاپتۇ . چىن پادىشاھىمۇ قىزنى داۋالىتىش ئۈچۈن خىلمۇخىل ئامالالارنى قىلىپ بېقىپتۇ ، ئەمما بۇ ئامالالار قىلچە كار قىلماپتۇ .

مەلىكىنىڭ مەرزۇۋان ئىسىملىك سىرداش دوستى بار ئىكەن . ئۇ مەلىكىنىڭ ئەھۋالىغا ئېچىنىپ :

— بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ماڭا سۆزلەپ بەر ، سېنى دەرتتىن خالاس قىلىشنىڭ ئامالىنى قىلىپ قالسام ئەجەب ئەمەس ، — دەپتۇ .

مەرزۇۋان ھوشىغا كېلىپ كۆزىنى ئېچىپ قارىسا ، بىر قەلئەنىڭ يېنىدا ياتقۇدەك . ئۇ بىردىنلا بىر چەۋەندازنىڭ قەلئە تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قاپتۇ .

— بۇ قەيەر ؟ — دەپ سوراپتۇ مەرزۇۋان چەۋەندازدىن .

— بۇ پارس پادىشاھلىقى ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ چەۋەنداز .

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مەرزۇۋان ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كېتىپتۇ .

— ئاڭلىسام ، پارس ئېلىنىڭ شاھزادىسى قاتتىق ئاغرىق ئىمىش ، بۇ راستمۇ ؟

— شۇنداق ، — دەپتۇ چەۋەنداز ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ ، — شاھزادە ئۆمەر شۇنداق چىرايلىق ، شۇنداق قەددى ـ قامەتلىك ، ئاجايىپ ئاق كۆڭۈل ، ئەدەپلىك يىگىت ئىدى . نېمە بولدىكىن ، ئۇنىڭغا بىر كېسەل چاپلاشتى ـ دە ، ئۇنى ھالسىدىن كەتكۈزدى .

— ھازىر قانداقراق ؟

— قانداق بولاتتى ؟ ئۇ ئاش ـ تاماقتىن قاپتۇدەك ، گېلىدىن ھەتتا سۇمۇ ئۆتمەيدىكەن . ئاھ ئۇرۇشتىن باشقا ھېچنېمىنى بىلمەيدىكەن .

— ئەي ھۆرمەتلىك چەۋەنداز ، — دەپتۇ مەرزۇۋان قەددىنى رۇسلاپ ، — مەن بىر تېۋىب . مەن شاھزادىنىڭ ئاغرىپ قالغانلىقىنى بىلىپ ، يۇرتۇمدىن ئالاھىدە بۇ يەرگە كەلدىم . ئىشىنمەنكى ، مەن چوقۇم ئۇنىڭ كېسىلىنى ساقايتالايمەن !

— ئۇنداق بولسا ، ناھايىتى ياخشى ! — دەپتۇ چەۋەنداز ، — يۈر ، مەن سېنى شاھزادىنىڭ ئالدىغا باشلاپ باراي .

مەرزۇۋان كىرگەندە شاھزادە ئۆمەر كارىۋاتتا ياتقان بولۇپ ، بىر تىنىقتا قالغانكەن . مەرزۇۋان ئۇنى بىر كۆرۈپلا ، يۈرتمۇيۇرت يۈرۈپ ئىزدىگەن كىشىسىنىڭ شاھزادە ئۆمەر ئىكەنلىكىگە تولۇق ئىشىنىپتۇ .

مەرزۇۋان ھېچنېمە دېمەي ، پەقەت ياقۇت كۆزلۈك ئۇزۇكنى شاھزادىنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ . بىر چاغدا شاھزادە كۆزىنى «لاپىلدە» ئېچىپ ئۇزۇكنى كۆرۈپتۇ ـ دە ، كۆز چاناقلىرى كېرىلىپ ، نۇرسىز كۆزلىرىدە بىر خىل كۈچلۈك نۇر پەيدا بوپتۇ .

— ئاھ ! — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ ئۇ ، — بۇ ئۇزۇك نەدىن كېلىپ قالدى ؟ بۇ مېنىڭ ئۇزۇكۇمغۇ ! مەن ئۇنى نىكاھىمغا ئالماقچى بولغان بىر قىزغا سوۋغا قىلغان .

شاھزادە ئۆمەر مەرزۇۋاندىن سوراپتۇ :

— ئېيتقىنا ، ئاشۇ قىز قەيەردە ؟

— قەدىرلىك شاھزادەم ، مەن چىن مەملىكىتىدىن كەلدىم ، — دەپتۇ مەرزۇۋان ، — ئۇ قىز بىزنىڭ مەلىكىمىز . ئۇ كېچە ـ كۈندۈز سىزنى سېغىنماقتا ، سىز بىلەن يەنە كۆرۈشۈشكە ئىنتىزار بولماقتا !

شاھزادە ئۆمەر ئىنتايىن خۇشال بوپتۇ ، كېسىلىمۇ دەرھال ياخشى بولۇپ قاپتۇ .

بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان پادىشاھ ئوغلىنىڭ ساقىيىپ قالغانلىقى ۋە ياخشى كۆرگەن قىزىنىڭ دېرىكىنى ئالالىغىنىدىن خۇرسەن بوپتۇ .

شاهزاده ئۆمەر مەرزۇڭانغا دەستىسى ياقۇتلار بىلەن بېزەلگەن بىر قىلىچ ۋە بىر ئۇچقۇر ئاتنى سوۋغا قىپتۇ ، ئاندىن كېيىن ئۆزىنى گۈزەل مەلىكىنىڭ يېنىغا باشلاپ بېرىشنى ئۆتۈنۈپتۇ .

ئۇلار سەپەر تەييارلىقىنى تېز پۈتتۈرۈپ يولغا چىقىپتۇ . ئۇلار كېچە-كۈندۈز يول يۈرۈپتۇ ، يۈرگەندىمۇ مول يۈرۈپتۇ ، داۋان ئېشىپ تاغ كېزىپ-تۇ ، دەريا كېچىپ چۆل بېسىپتۇ ، گاھى سۇغا قېنىپ ، گاھى چاڭقاپتۇ . ئاخىرى چىن مەملىكىتىگە يېتىپ بېرىپ ، بىر كاتتا سارايغا چۈشۈپتۇ .

شاهزاده ئۆمەر ساراي خىزمەتچىسىدىن مەلىكىگە بىر پارچە خەت ۋە ياقۇت كۆزلۈك بىر ئۈزۈكنى ئەۋەتىپتۇ .

مەلىكە خەت بىلەن ئۈزۈكنى كۆرۈپ چەكسىز هاياجانغا چۆمۈپتۇ . ئۇ دادىسىدىن شاهزاده ئۆمەر ۋە مەرزۇڭانىنى دەرهال ئوردىغا تەكلىپ قىلىشنى تەلەپ قىپتۇ . پادىشاهىمۇ ئۇنىڭ تەلىپىگە ماقۇل بوپتۇ .

شۇنداق قىلىپ ، ئۇزاقتىن بېرى بىر - بىرىنىڭ دىدارىغا ئىنتىزار بولغان بۇ بىر جۈپ ئاشىق - مەشۇق ئاخىر قايتىدىن ئۇچرىشىپ ، چەكسىز بەخت تۇيغۇسىغا چۆمۈلۈپتۇ .

پادىشاھ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ ، ئالدىراپ مەلىكىنىڭ قەسىرىگە كەپتۇ . ئۇ قىزنىڭ ساقىيىپلا قالماي ، يەنە چىرايىدا كۆلكە ئويناپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئاتلارچە خۇشاللىقنىڭ پەيزىنى سۈرۈپتۇ . بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ، پادىشاھ كاتتا توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈپ ، بۇ بىر جۈپ قىز - يىگىتنىڭ بەختىنى قوشۇپ قويۇپتۇ .

بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ھېلىقى ئىككى جىن — ئەبۇبى بىلەن دەربى بىرمۇبىر كۆرۈپ تۇرۇپتۇ . ئۇلار كىشىلەرنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمەي توي زىياپىتىگە قاتنىشىپتۇ .

— قانداق ؟ دېگىنىم راستمىكەن ؟ مەلىكە ھەقىقەتەن بەك گۈزەل جۈمۇ ! — دەپتۇ دەربى .

— دېگىنىڭ توغرا ئىكەن ! — دەپتۇ ئەبۇبى ، — لېكىن ، شاھزادە ئۆمەرمۇ ئۇنىڭدىن قېلىشمايدۇ .

— بولدىلا ، بىز يەنە تالىشىۋەرمەيلى ، ئۇلار بۇ دۇنيادىكى ئەڭ چىرايلىق بىر جۈپ قىز - يىگىت ئىكەن !

— توغرا ، مەن جەزىملەشتۈرەلەيمەنكى ، كەلگۈسىدە ئۇلارنىڭ بالىلىرى تېخىمۇ چىرايلىق بولىدۇ !

شۇنداق قىلىپ ، ئەبۇبى بىلەن دەربى ئۆزئارا قايىل بولۇشۇپتۇ . ئۇلار خۇشال - خۇرام ھالدا ئۇسسۇلغا چۈشۈپتۇ .

ئۈچار سانداۇق

دانىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر : ئاندېرسوننىڭ)

بۇرۇنقى زاماندا ، دانىيىدە بىر كاتتا سودىگەر ئۆتكەنىكەن . ئۇ بەك باي ئىكەن . ئۇنىڭ ئالتە ئىسىملىك بىر ئوغلى بار ئىكەن . بىر كۈنلەرگە بارغاندا ، سودىگەر كېسەل بولۇپ ئورۇن تۈتۈپ يېتىپ قاپتۇ ۋە ئۇزۇن ئۆتمەي تۇگەپ كېتىپتۇ .

ئەيش ـ ئىشرەت ، ئويۇن ـ تاماشىغا ئامراق ئالتە دادىسىدىن قالغان مال ـ دۇنيانى ناھايىتى قىسقا ۋاقىتتىنىڭ ئىچىدىلا سورۇپ تۈگىتىۋېتىپتۇ . ئۇنىڭ ئىلكىدە ئۈچالايدىغان بىر سانداۇقتىن باشقا ھېچنېمە قالماپتۇ .

بىر كۈنى ئالتە ئۈچار سانداۇقنى ئولتۇرۇپ سەپەرگە چىقىپ ، تەلىيىنى سىناپ باقماقچى بوپتۇ . ئۇ ئۈچا ـ ئۈچا ، شەرقتىكى بىر شەھەرنىڭ ئاسمىنىغا يېتىپ كەپتۇ ۋە ئۈچار سانداۇقنى بىر قەسىرنىڭ ھويلىسىدا قونۇشقا بۇيرۇپتۇ .

— مەرھابا ، مېھمان ! — دەپتۇ بىر قىز ئالتە سانداۇقتىن چىقىشىغا ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ .

ئالىك سەل تېڭىرقاپ تۇرۇپ قاپتۇ ، ئاندىن ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ قىزغا سالام بېرىپتۇ .

— مەن... مەن مەلىكە ، سىز كىم بولىسىز ؟ — دەپ سوراپتۇ قىز تارتىنغان ھالدا .

ئالىك ئويلىنىپ تۇرمايلا :

— مەن ئاقسۆڭگەكلەرنىڭ باشلىقى ، سىزگە توي قىلىش تەكلىپى قويغىلى ھۆزۈرىڭىزغا ئالاھىدە كەلدىم ! — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ .

ساددا مەلىكە ئۇنىڭ تەكلىپىگە ماقۇل بوپتۇ . ئالىك ئۆزىنىڭ چاقماقنىلىق بىلەن يالغاننى توقۇپ ئۇنى قولغا كەلتۈرەلىگەنلىكى ئۈچۈن كۆڭلىدە خۇش بوپتۇ .

تويىنىڭ ھارپا كېچىسى ، ئالىك ئۆچار ساندۇققا پادىشاھنىڭ خەزىنىسىدىن نۇرغۇن ئالتۇن - كۈمۈش ، ئۇنچە - مەرۋايىتلارنى بولۇشىغا قاچىلاپ ، ئوغرىلىقچە دانىيىگە قاراپ ئۆچۈپتۇ .

ئۆچار سانداق ئۆچۈپتۇ ، ئۆچۈپتۇ ، ئەمما بەك ئېغىرلىشىپ كەتكەنلىكتىن ، دانىيىگە يېقىن دېگىزغا چۈشۈپ كېتىپتۇ .

ئالىك مىڭ بىر جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتىپ ، ئاخىرى دانىيىگە قايتىپ كېلىۋاپتۇ ، ئەمما ئۇنىڭ ھېچنېمىسى قالماپتۇ .

ئاڭلاشلارغا قارىغاندا ، ھېلىقى بەختسىز مەلىكە خوشلاشمايلا كېتىپ قالغان ، ئۆزىنى «ئاقسۆڭگەكلەرنىڭ باشلىقى» دەپ ئاتىۋالغان يىگىتنىڭ قايتىپ كېلىشىنى ھازىرغىچە كۈتۈۋاتقانمىش .

سندىباتنىڭ دېڭىز سەپىرى

ئاسىيا چۆچىكى («مىڭ بىر كېچە»دىن ئېلىنغان)

قەدىمكى زاماندا باغداد شەھىرىدە سىندىبات دېگەن بىر ھاممال ياشىغانىكەن. ئۇ يۈك توشۇپ تاپقان پۇلى بىلەن ئائىلا جان باقىدىكەن.

بىر كۈنى، ئۇ بىر قەسىرنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ قاپتۇ. قۇلاق سالسا، ھويلىنىڭ ئىچىدىن ئاجايىپ يېقىملىق ناخشا، نەغمە ـ ناۋا ساداسى چىقىۋاتقۇدەك. سىندىبات قىزىقىپ ھويلا ئىچىگە كىرگەنىكەن، ھەر خىل تاماقلارنىڭ مەززىلىك پۇراقلىرى دىماغىغا ئۇرۇلۇپتۇ.

سىندىبات بۇ ھەشەمەتلىك ھويلىنى، سۆلەتلىك خىزمەتكارلارنى كۆرۈپ ئۆز ھالىدىن ئاغرىنىپتۇ:

— ئەي خۇدا! سېنىڭ ئادىللىقىڭ شۇمۇ؟ نېمە ئۈچۈن بەزىلەرنى مانا شۇنداق بەختلىك، بايلىقلار ياشاشقا ئېرىشتۈرۈپ، مېنىڭدەك بىر بىچارىنى نامراتلىقتا، خارلىق كۆچىسىدا ياشاشقا مەجبۇر قىلىسەن؟

سىندىبات ھەسرەت بىلەن بېشىنى چايقاپ سىرتقا چىقىشىغا، ھويلىدىن چىرايلىق، قامەتلىك بىر يىگىت چىقىپتۇ.

— ھاممال، ئۆيگە كىر، خوجايىنىمىز چاقىرىۋاتىدۇ، ئۇنىڭ سېنىڭ بىلەن مۇڭداشقۇسى بار ئىكەن، — دەپتۇ.

سىندىبات يىگىتنىڭ كەينىدىن بىرمۇنچە مېھمانلار ئولتۇرغان ھەشەمەتلىك مېھمانخانا ئۆيگە كىرىپتۇ.

— ئىسمىڭ نېمە؟ نېمە ئىش قىلىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ ئۆي ئىگىسى.

— ئىسمىم سىندىبات ، ھاممالىلىق بىلەن جان باقىمەن ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ سىندىبات .

— بەللى ، مەن بىلەن ئىسىمداش ئىكەنسەن ، — دەپتۇ ئۆي ئىگىسى كۈلۈپ كېتىپ ، — مېنى كىشىلەر دېڭىزچى سىندىبات ، دېيىشىدۇ . بىلەمەن ، سەن ھويلامغا كىرىپ قاراپ باقتىڭ ، مېنىڭ بايلىقلىرىم ، بەختلىك تۇرمۇشۇمغا ھەۋەس قىلىپ ، ئۆزۈڭنىڭ ھالىدىن ئاغرىنىدىڭ . ئەمما ، مەن مۇشۇ تۇرمۇشقا يېتىشىنىڭ ئالدىدا نۇرغۇن جاپا ـ مۇشەققەت تارتقان . بېشىمدىن كىشى ھەيران قالغۇدەك ئاجايىپ سەرگۈزەشتىلەر ئۆتكەن . مەن ئۆزۈمنىڭ جاپالىق ئەمگىكىم ۋە داۋاملىق تەۋەككۈلچىلىك قىلىشىم بىلەن بېيىغانىمەن ۋە مۇشۇ كۈنگە ئېرىشكەنمەن . بۇلارنى ئۇنتۇپ قالماسلىق ئۈچۈن ، دوست ـ بۇرادەرلىرىمگە بىلدۈرۈش مەقسىتىدە بۇگۈن مۇشۇ سورۇننى راسلىدىم . خالىساڭ ، قۇلاق سال ! ئۇلارنى ھېكايە قىلىپ بېرەي !

شۇنىڭ بىلەن ، دېڭىزچى سىندىبات ئۆزىنىڭ يەتتە قېتىملىق دېڭىز سەپىرى ، سەپەر جەريانىدا خېيىمخەتەر ۋە ئۇلۇمدىن قانداق قۇتۇلغانلىقى توغرىسىدىكى ھېكايىسىنى سۆزلەشكە كىرىشىپتۇ :

بىرىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

دادام كاتتا سودىگەر ئىدى ، ۋاپات بولغاندىن كېيىن ماڭا نۇرغۇن مال ـ مۈلۈك مىراس قالدى . مەن ئويۇن ـ تاماشىغا بېرىلىپ ، ناھايىتى تېزلا بۇلارنى خەجلەپ تۈگىتىۋەتتىم . ئويلاپ باقسام ، مۇشۇنداق كېتىۋەرسەم ئوسال كۈنگە قالغۇدەكمەن . شۇنىڭ بىلەن دېڭىز سەپىرىگە ئاتلىنىپ تىجارەت قىلماقچى بولدۇم .

قالغان بىساتىم ۋە يەرلىرىمنى سېتىپ پۇل غەملەپ ، سەپەر تەييارلىقىنى قىلدىم ، كېيىن باشقا سودىگەرلەر بىلەن بىللە بىر كېمىنى كىرا قىلىپ دېڭىزغا چىقتۇق . بىر كۈنى كېمىمىز گۈزەل بىر ئارالنىڭ يېنىدا توختىدى . قىرغاقتا چىققاندىن كېيىن ، ھەمراھلىرىم تاماق ئېتىش ئۈچۈن ئوچاق قازغىلى تۇردى ، يەنە بەزىلىرى ئارالنى تاماشا قىلدى . بىر چاغدا كېمە باشلىقى قىرغاقتا تۇرۇپ ۋارقىراشقا باشلىدى :

— كېمىگە تېز چىقىڭلار ، بۇ ئارال ئەمەس ئىكەن ، چوڭ بېلىقنىڭ ئۈستىگە ئۈزاق ۋاقىت توپا قونۇپ ، ئوت ـ چۆپ ئۈنۈپ مۇشۇ ھالغا كەلگەنىكەن . سىلەر ياقتان ئوتتىن ئۈنىڭ بەدىنىگە قىزىق ئۆتۈپ ، چىدىيالماي مىدىرلاۋاتىدۇ . بېلىق قوزغالسا ، ھەممىڭلار ھالاك بولىسىلەر !

ھەممەيلەن كېمىگە قاراپ يۈگۈردى ، بىراق مەن كېمىدىن بەك يىراقتا ئىدىم . بېلىق بىر سىلكىنىۋىدى ، مەن دېڭىزغا چۈشۈپ كەتتىم . تەلىيىمگە ، مەن دېڭىزدا لەيلەپ يۈرگەن بىر ياغاچ سوغىغا ئېسىلىپ ئىچىگە چۈشۈۋالدىم .

مەن دېڭىزدا بىر كېچە ـ كۈندۈز لەيلەپ يۈردۈم ، ئەتىسى بوران مېنى بىر ئارالغا ئەكىلىپ تاشلىدى . مەن ھوشۇمدىن كەتتىم . ھاۋا ئېچىلىپ ، تېنىمگە ئىسسىق ئۆتكەندىن كېيىن ھوشۇمغا كەلدىم ، ئارالدىكى ياۋا مېۋىلەرنى يەپ ، بۇلاق سۈيىنى ئىچىپ خېلى ئوڭلىنىپ قالدىم .

بىر كۈنى ، قىرغاقتا باغلاقلىق تۇرغان بىر ئاتنى كۆرۈپ قالدىم . ئۇ مېنى كۆرۈپ كىشنىدى ، شۇئان بىر ئادەم پەيدا بولدى ـ دە ، مېنىڭدىن :

— كىمسەن ، نەدىن كەلدىڭ ؟ نېمە قىلىسەن ؟ — دەپ سورىدى .

ئۇ ئادەم مېنى يەر ئاستىدىكى بىر گەمگە باشلاپ كىردى . مەن بېشىمدىن ئۆتكەنلەرنى ئۇنىڭغا سۆزلەپ بەردىم ، ئاندىن ئاتنى نېمىشقا باغلاپ قويغانلىقىنى سورىدىم .

— مەن پادىشاھنىڭ ئات باقارى ، ئاي تولغان چاغلاردا بىز بايتاللارنى دېڭىز بويىغا باغلايمىز . ۋاقتى يەتكەندە ، سۇ ئاتلىرى دېڭىزدىن چىقىپ بايتاللارغا چېپىلىدۇ ، كېيىن بىز گەمىدىن چىقىپ سۇ ئاتلىرىنى ئۇركۈتۈپ قاچۇرۇۋېتىمىز . كېلەر يىلى بايتاللاردىن ئاجايىپ ئېسىل تايلار تۇغۇلىدۇ . پادىشاھ ئۇلارنى چەت ئەللىكلەرگە يۇقىرى باھادا ساتىدۇ . بۈگۈن سۇ ئاتلىرى دېڭىزدىن چىقىدىغان كۈن . بۇ ئىش تۈگىگەندىن كېيىن ، سېنى پادىشاھنىڭ ھۈزۈرىغا باشلاپ باراي ، — دېدى ھېلىقى ئادەم .

ئىككىمىز سۆزلىشىپ ئولتۇرغاندا ، تۈيۈقسىز كىشنەش ئاۋازى ئاڭلاندى ، ئارقىدىن قىقاس ـ چۇقان كۆتۈرۈلدى . ئەسلىدە ئات باقارلار سۇ ئاتلىرىنى ئۇركۈتۈپ قاچۇرۇۋاتقانىكەن . بىرەمدىن كېيىن ئات باقارلار يىغىلدى ، غىزالىنىپ بولۇپ ئاتلىرىغا مىنىپ يولغا چىقتى ، مەنمۇ ئۇلارغا ئەگەشتىم . كېيىن بىز شەھەرگە كىرىپ ئۇدۇل پادىشاھ ئوردىسىغا باردۇق .

پادىشاھ مېنى ياخشى كۆتۈۋالدى ۋە كېمە توختايدىغان ساھىللارنىڭ بىرىگە باشلىق قىلىپ تەينىلىدى .

بىر كۈنى ساھىلغا كېلىپ توختىغان بىر كېمىنى تىزىملاۋاتىپ ، كېمە باشلىقىدىن :

— كېمىدە چۈشۈرۈلىدىغان قالغان باشقا يۈك بارمۇ ؟ — دەپ سورىدىم .

— بار ، ئۇ سۇدا غەرق بولغان بىر مۇساپىرنىڭ مېلى . ئۇنى باغدادقا ئېلىپ كېتىپ ، ئۇنىڭ يېتىم قالغان بالا ـ چاقىلىرىغا تاپشۇرۇپ بېرىمەكچىمەن ، — دېدى كېمە باشلىقى .

— مال ئىگىسىنىڭ ئىسمى نېمە ، نەلىك ئادەم ئىدى ؟

— ئىسمى دېڭىزچى سىندبات ، باغدادلىق ، دېڭىزغا غەرق بولۇپ ئۆلۈپ كەتكەن .

مەن قاتتىق خۇشال بولۇپ كەتتىم ۋە ئۆزۈمنىڭ دېڭىزچى سىندبات ئىكەنلىكىمنى ئېيتتىم . كېمە باشلىقى گەپلىرىمگە ئىشەنمىدى .

مەن كېمە باشلىقىغا سەپەرگە چىقىش ئالدىدىكى ۋە سەپەرگە چىققاندىن كېيىنكى ئىشلارنى ئەسلەتتىم ، ئۆز مال‌لىرىمنىڭ تۈرلىرى ، رەڭگى ، سانى قاتارلىقلارنى بىرمۇبىر ئېيتىپ بەردىم . مال‌لارنى تەكشۈرۈپ كۆرۈۋېدۇق ، ئېيتقىنىمدەك چىقتى . كېمە باشلىقى ماڭا ئىشەندى ، مال‌لىرىمنى قايتۇرۇپ بەردى . مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئېسىللىرىنى تاللاپ پادىشاھقا ھەدىيە قىلىش ئۈچۈن ئېلىپ باردىم ، يۈرتۇمغا قايتىش ئۈچۈن پادىشاھتىن ئىجازەت سورىدىم . پادىشاھ ماڭا ئىجازەت بەردى ، يەنە بىرمۇنچە سوۋغا ـ سالاملىق نەرسىلەرنى ئىنئام قىلدى .

مەن مال‌لىرىمنى سېتىپ ، پۇلىغا بۇ يەرنىڭ ئوبدان نەرسىلىرىنى سېتىۋالدىم ـ دە ، مال‌لارنى كېمىگە قاچىلاپ باغدادقا راۋان بولدۇم .

شۇنىڭدىن كېيىن ، ئىگىلىكىم رونىق تېپىپ ، بېيىشقا باشلىدىم .

دېڭىزچى سىندبات بېشىدىن ئۆتكەننى سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن ، ھاممال سىندباتقا ئۇچ تىللا ھەدىيە قىپتۇ ۋە ئەتىسى يەنە كېلىشكە تەكلىپ قىپتۇ .

ئەتىسى ، دېڭىزچى سىندبات ھېكايىسىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ .

ئىككىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

ئارىدىن خېلى چاغلار ئۆتتى ، مېنىڭدە يەنە سەپەرگە چىقىش ئىستىكى پەيدا بولدى . شۇنىڭ بىلەن مال سېتىۋالدىم ، يېڭى چوڭ كېمىگە كىرا قىلدىم . كېمىنىڭ يەلكەنلىرى يېڭى ، يولۇچىسى كۆپ ، ئوزۇق - تۈلۈكى يېتەرلىك ئىكەن . سەپىرىمىز ئوڭۇشلۇق بولدى .

بىر كۈنى ، ياپيېشىل بىر ئارالغا يېتىپ كەلدۇق . ھەممىمىز ئارالغا چىقتۇق . ساتىدىغانلىق سېتىپ ، ئالىدىغانلىق ئېلىپ ، غىزالىنىپ بولغاندىن كېيىن مېنى قاتتىق ئۇيقۇ باستى . بىر چاغدا ئويغىنىپ قارىسام ، ئەتراپىمدا ھېچكىم يوق ! كېمىدىكىلەر مېنى تاشلاپ كېتىپ قاپتۇ .

مەن يىغلىدىم ، قاقشىدىم ، مۇشۇ ئارالدا نام - نىشانسىز ئۆلۈپ كېتەر-مەنمۇ ، دەپ قايغۇردۇم . ئەمما ، يىغلىغانىڭ نېمە پايدىسى ؟ مەن ئارالدا سەرسان بولۇپ يۈرۈشكە باشلىدىم . بىر كۈنى كەچقۇرۇن ، مەن ئارالنىڭ بىر چېتىدە گۈمبەز شەكىللىك بىر نەرسىنى كۆر-دۈم . چۆرىسىنى ئايلىنىپ چىقتىم ، ھېچ يېرىدە ئىشىكى كۆرۈنمىدى . بىردىنلا ئەتراپىنى قاراڭغۇلۇق باستى . قارىسام ، ئاسماندا ھەيۋەتلىك بىر قۇش كۆرۈ-نىدى . ئۇنىڭ يېيىلغان قاناتلىرى قۇياشنى توسۇۋالغانىكەن .

مەن بۇرۇن دېڭىز سەپىرى قىلغان-لارنىڭ بەزى ئاراللاردا «رۇخ» دەپ ئا-تىلىدىغان ناھايىتى يوغان قۇش بار ، ئۇ-نىڭ بالىلىرى پىلدەك چوڭ بولىدۇ ، دې-گەنلىكىنى ئېسىمگە ئالدىم - دە ، ھېلە-قى گۈمبەزنىڭ ئاشۇ قۇشنىڭ تۇخۇمى ئىكەنلىكىنى پەملىدىم .

قۇش يەرگە قوندى - دە ، تۇخۇمنى باستۇرۇپ ياتتى . مەن سەللەمنى يىرتىپ ئارغامچا قىلىپ ئەشتىم . بىر ئۇچىنى بېلىمگە ، يەنە بىر ئۇچىنى قۇشنىڭ پۇ-تىغا باغلىدىم . «قۇش ئۇچسا ، مېنى ھا-ۋاغا كۆتۈرۈپ چىقىدۇ ، ئامال تېپىپ يۇرتۇمغا يېتىۋالارمەن» دەپ ئويلىدىم .

ئەتىسى تاڭ يورۇغاندا ، قۇش تۇخۇمنىڭ ئۈستىدىن قوپتى ۋە بىر قىچ-قىرىپلا ھاۋاغا كۆتۈرۈلدى ، شۇنىڭ بىلەن مەنمۇ ئاسمانغا كۆتۈرۈلدۇم . قۇش تازا ئېگىزلەپ بىرھازا ئۇچقاندىن كېيىن ، ئاستا - ئاستا تۆۋەنلەپ بىر تاغنىڭ ئۈستىگە قوندى .

بېلىمدىن ئارغامچىنى يېشىپ ، ئۆزۈمنى چەتكە ئالدىم . ئەتراپقا قارا-سام ، بۇ يەر چوڭقۇر جىلغىلىق ئېگىز تاغ ئىكەن . مەن جىلغىدىن يول ئىزدەپ ماڭدىم . جىلغىدا ئالماسلار چېچىلىپ ياتاتتى ، ئەمما بۇ يەرنى زەھەرلىك يىلانلار بېسىپ كەتكەنىدى .

تۇيۇقسىز بىر قوينىڭ ئۆلۈكىنى كۆرۈپ قالدىم . مەن بۇرۇن سودىگەر ۋە ساياھەتچىلەردىن «ئالماس تېغىغا ھېچكىم بارالمايدۇ ، ئەگەر بىرەر كە-شى ئالماس ئالماقچى بولسا ، قوي سويۇپ گۆشىنى جىلغىغا تاشلىسا ، گۆشكە ئالماس پارچىلىرى چاپلىشىدۇ . رۇخ ۋە سۇمۇرغىلار كېلىپ تاپنى ئېلىپ ھاۋاغا كۆتۈرۈلگەندە ، ئۇلارنى ئۇركۈتسە ، تاپنى تاشلاپ قاچىدۇ . كىشىلەر تاپقا چاپلىشىپ قالغان ئالماسلارنى تېرىۋېلىپ شەھەردە ساتىدۇ» دېگەن گەپنى ئاڭلىغانىدىم .

مەن تاپنىڭ يېنىغا بېرىپ ، ئالماس پارچىلىرىنى تېرىۋالدىم ، ئاندىن سەللىدىن ئەشكەن ئارغامچا بىلەن تاپنى ئۈستۈمگە تېڭىپ يېتىۋالدىم . شۇ ئەسنادا بىر قاراقۇش كېلىپ ، تاپ بىلەن مېنى قوشۇپ قاماللاپ ھاۋاغا كۆتۈرۈلدى . قاراقۇش تاغ بېشىغا قونۇپ تاپنى يېمەكچى بولغاندا ، تۇيۇق-سىز تاغ ئارقىسىدىن قىقاس - چۇقان كۆتۈرۈلدى . ئۇركىگەن قاراقۇش ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى . مەن تاپتىن ئۆزۈمنى بوشىتىپ دالدىغا مۆكۈندۈم . ئۈستۈېشىم پۈتۈنلەي قان بىلەن بۇلغىنىپ كەتكەن بولسىمۇ ، مەن يەنە ھايات قالدىم !

شۇنداق قىلىپ ، مېنىڭ نۇرغۇن ئالماسلىرىم بار بولدى ، بۇرۇنقىدىنمۇ بېيىپ كەتتىم . باغدادقا قايتىپ كەلگەندە ، ئۆزۈم بىلەن خېلى كۆپ مالىلارنى ئېلىپ كەلگەنىدىم ، ئۇلارنى قېرىنداشلىرىم ، دوستلىرىمغا سوۋغا - سالام ، يېتىم - ئاجىزلارغا سەدىقە قىلدىم . ئۆزۈمنۇ خاتىرجەم ، بايىاشات تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلىدىم . مانا بۇ ئىككىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرىمنىڭ ھېكايىسى . ئەمدە ئۈچىنچى قېتىملىق سەپىرىمدىكى سەرگۈزەشتىلەرنى سۆزلەپ بېرىمەن .

شۇ ئاخشىمى ھاممال سىندىباتنى يەنە ئۆچ تىللاغا ئېرىشىپتۇ . ئەتىسى ئۇ دېڭىزچى سىندىباتنىڭ ئۆيىگە كېلىپ ، ئۇنىڭ ئۈچىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى توغرىسىدىكى ھېكايىسىنى ئاڭلاپتۇ .

ئۈچىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

شۇ چاغدا مەن خېلىلا بېيىپ قالغان بولساممۇ ، يەنىمۇ بېيىغۇم كەلدى ، كۆرمىگەن يۇرتلارنى كۆرۈش ئىشتىياقىم قوزغالدى . شۇنىڭ بىلەن مەن يەنە دېڭىز سەپىرىگە ئاتلاندىم .

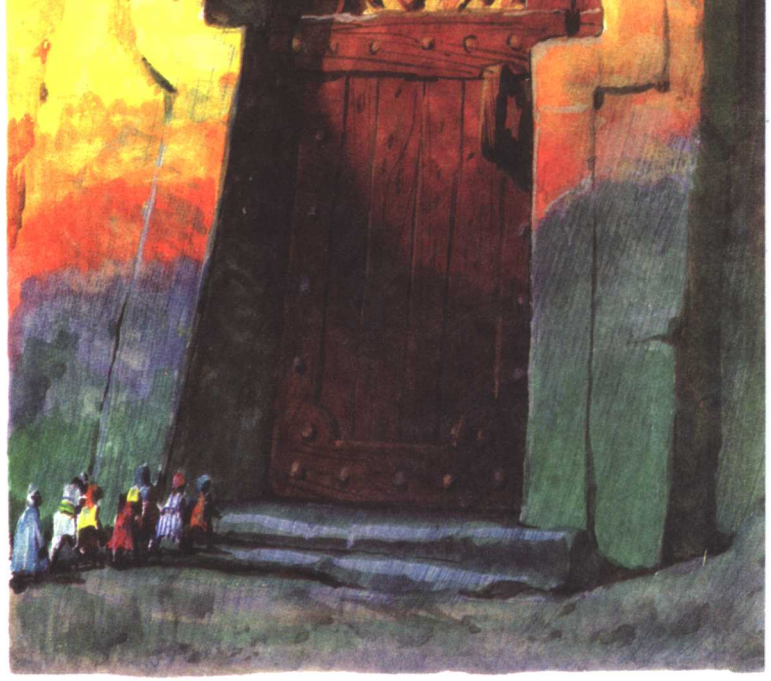
بىر كۈنى دېڭىزغا قاراپ تۇرغان كېمە باشلىقى ئۆزىنى كاچاتلاپ ۋارقىراشقا باشلىدى .

— ھەي كېمە باشلىقى ، نېمە بولدۇڭ ، نېمىگە ۋارقىرايسەن ؟ — دەپ سورىدۇق ھەيران بولۇپ .

— قاراڭلار ! — دېدى كېمە باشلىقى ، — تەتۇر شامال چىقىپ دېڭىزدا دولقۇن كۆتۈرۈلۈۋاتىدۇ . مايمۇنلار ئارىلىغا بېرىپ قالىدىغان بولدۇق ، بۇ يەرگە كەلگەن ئادەم ئامان قالمايدۇ ، ئەمدى تۇگىشىدىغان بولدۇق .

ئۇنىڭ سۆزى تۇگىشىگە ، ئادەمسىمان مايمۇنلار يامراپ كېلىپ كېمىنى قورشىۋالدى . ئۇلار بەك كۆپ ، ۋەھشىي ئىدى ، كۆزلىرىدىن بىر خىل كۆپكۆك ئوت چاقناپ تۇراتتى . ئۇلار كېمىگە يامىشىپ چىقىپ يەلكەننى چۈشۈردى ، ئارغامچىلارنى ئۈزۈۋەتتى .

تۆيۈقسىز گۈلدۈر-
لەپ كەلگەن غايەت زور
دولقۇن قورقۇنچلۇق ماي-
مۇنلارنى كېمە بىلەن قو-
شۇپ يالماپ كەتتى .
بىز ئارالغا قامىلىپ
قالدۇق . ئارالنى ئارىلاپ
يۈرگىنىمىزدە ، چوڭ بىر
قەسىرنى كۆرۈپ قالدۇق .
بىز دەرھال ئۇ يەرگە بار-
دۇق . قەسىر ئاجايىپ
پۈختا سېلىنغان ئېگىز
ئىمارەت ئىكەن . ئىمارەت-
نىڭ ئىچىدە چوڭ زال بولۇپ ، ئوتتۇرىسىدا ئېگىز سۇپا ، بىر تەرەپتە قان يۇقى ئەسۋابلار ، بىر تەرەپتە كاۋاپدان ، بىر بۇلۇڭدا ئۇستىخانلار دۆۋىلىنىپ تۇرۇپتۇ .

بىز قاتتىق چارچاپ كەتكەچكە ، بۇلارغا ئېرەن قىلىپ كەتمەي سۇپىغا ئۆزىمىزنى تاشلاپ ئۇيقۇغا كەتتۇق .

كەچ كىرگەندە تۆيۈقسىز يەر تەۋرەپ ، ھاۋادىن قاتتىق ھوۋلىغاندەك دەھشەتلىك ئاۋاز ئاڭلاندى . ئويغىنىپ قارىساق ، ئىمارەتنىڭ ئۇستىدىن بويى غايەت ئېگىز ، قاپقارا ، دېۋە سۇپەت بىر ئادەم چۈشۈۋاتىدۇ . ئۇنىڭ كۆزلىرى چوغدەك پارقىراق ، ئاغزى قۇدۇقنىڭ ئاغزىدەك كامار ، چىشى ياۋا توڭگۇزنىڭ چىشىدەك ئۇچلۇق ، كالپۇكلىرى دوردايغان ، قۇلاقلىرى مۇرە-سىغا ساڭگىلىغان بولۇپ ، تىرناقلىرى يىرتقۇچ قۇشلارنىڭكىدەك ئۆتكۈر ئىدى . ئۇنى كۆرۈپ ، ئۆلۈكتەك قېتىپلا قالدۇق .

قورقۇنچلۇق مەخلۇق ئالدىمىزغا كەلدى - دە ، مېنى قولىغا ئېلىپ ، ھاۋادا ئۇياقتىن - بۇياققا ئايلاندۇرۇپ قارىدى . ئۇ مېنى ئورۇق دەپ ياراتمە-غان چېغى ، يەرگە قويۇپ ، كېمە باشلىقىنى قولىغا ئالدى . ئارىمىزدا ئۇ دوغلاق ، سېمىز ، ئۇستىخانلىق ئادەم ئىدى .

دېۋە سۇپەت مەخلۇق كېمىچىنى يەرگە ياتقۇزدى - دە ، ئۇزۇن زىخنى گېلىدىن سانجىپ ، لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا قاقلاپ كاۋاپ قىلدى ، ئاندىن تىرناقلىرى بىلەن گۆشىنى تىتىپ - تىتىپ ئىشتىها بىلەن يېيىشكە باشلىدى . ئۇ گۆشىنى يەپ بولۇپ ، ئۇستىخىنىنى بىر چەتكە تاشلايتتى .

دېۋە سۇپەت مەخلۇق كېمە باشلىقىنى پاك - پاكىز يەپ بولغاندىن كېيىن ، سۇپىغا چىقىپ بوغۇزلانغان كالىدەك خارقىراپ خورەك تارتىپ ئۇخلاشقا باشلىدى .

تاڭ ئاتقاندا ئۇ ئويغىنىپ ، يەرنى تىترىتىپ مېڭىپ يەنە چىقىپ كەتتى .
ئۇ كەتكەندىن كېيىن ، بىر - بىرىمىزگە قاراپ يىغلاشتۇق . ئەمما ، يىغا بىلەن ئىش پۈتمەيدىغانلىقىغا كۆزىمىز يېتىپ ، قۇتۇلۇش يولىنى ئىزدىمەكچى بولدۇق .
بىز ئۈيان - بۈيان قاتراپ پاناھلانغۇدەك بىرەر جاينى تاپالماي ، يەنە ئىمارەتكە قايتىپ كېلىشىمىزگە ، يەر تىترەپ ، گۈلدۈرلىگەن ئاۋاز چىقىپ ، ھېلىقى مەخلۇق يەنە يېتىپ كەلدى . ئالدىنقى قېتىمقىدەك ھەممىمىزنى بىر-بىرلەپ تۇتۇپ كۆرۈپ ، كۆڭلىگە ياققان بىرىنى تاللىدى - دە ، تۇنۇگۈنكىدەك زىخقا ئۆتكۈزۈپ كاۋاپ قىلىپ يېيىشكە باشلىدى . تويغاندىن كېيىن سۈپىغا چىقىپ ئۈيقۇغا كەتتى .
«ئۇنىڭدىن قورقۇپ ئۆلۈمنى ساقلاپ ياتقۇچە ، بىر ئامال قىلىپ ئۇنى ئۆلتۈرۈشىمىز كېرەك !» دېيىشتۇق ھەممىمىز .
بىز ئاۋۇال لىم ۋە تاختايلارنى قىرغاقتا ئېلىپ بېرىپ سال ياسىدۇق . ئەگەر دېڭىز سۈپەت مەخلۇقنى ئۆلتۈرەلىسەك تېخى ياخشى ، ئۆلتۈرەلمىسەك ، سالغا ئولتۇرۇپ قاچايلى ، كاۋاپ بولۇپ ئۆلگەندىن كۆرە دېڭىزغا غەرق بولۇپ ئۆلگىنىمىز ياخشى ، دەپ قارىدۇق .
شۇنداق قىلىپ ، بىز ياغاچلارنى زالدىن قىرغاقتا توشۇپ ئاددىي بىر سال ياسىدۇق . قىرغاقتىن قايتىپ كېلىپ ، ئىككى تال ئاچىماق زىخنى لاۋۇلداپ يېنىپ تۇرغان ئوتقا تىقىپ قويدۇق . زىخلار راسا قىزىپ چوغقا ئايلانغاندىن كېيىن كۆتۈرۈپ سۈپىغا چىقتۇق . دېڭىز سۈپەت مەخلۇقنىڭ ئىككى كۆزىنى چەنلەپ شۇنداق ئۇرۇپقىكى ، ئىككى زىخ كۆزىگە سانجىلىپ يېرىم گەز پاتتى . ئۇنىڭ كۆزى كور بولدى . ئۇ نەرە تارتىپ ئورنىدىن تۇردى - دە ، يىقىلىپ - مۈدۈرۈلگەن پېتى سىرتقا قاچتى .
جان قايغۇسى بىزگە مەدەت بەردى . بىز ئالمان - تالمان دېڭىز بويىغا يۈگۈرۈپ باردۇق - دە ، سالغا ئولتۇرۇپ قىرغاقتىن يىراقلاشتۇق . دېڭىز سۈپەت مەخلۇق ئۆزىگە ئوخشاش بىرەيلەننى باشلاپ يېتىپ كەلدى . ئۇلار سالغا تاش ئاتتى ، سالدىكى ھەمراھلىرىمىنىڭ بەزىلىرى تاشتا يەنجىلىپ ، بەزىلىرى سۈغا غەرق بولۇپ ئۆلدى ، مەن ۋە ئىككى ھەمراھىم ئامان قالدۇق .

هايات قالغان ئۇچەيلەن سالدا ئولتۇرۇپ سۇ يۈزىدە لەيلەپ ئۇزۇشكە باشلىدۇق . دولقۇن بىزنى بىر ئالغا سۈرۈپ ئېلىپ باردى .

بىز بۇ يەردە قىرغاققا چىقتۇق . ئاچلىق ۋە هارغىنلىقتىن ماغدۇرسىزلىنىپ ، ئارالدىكى بىر قۇرغاق يەردە ياتتۇق . ئەمدىلا كۆزىمىزنى يۇمغانىدۇق ، دەھشەتلىك بىر نەرسىنىڭ شەپسى ئاڭلاندى . ئويغىنىپ قارىساق ، ئالدىمىزدا يوغان بىر بوغما يىلان بىزگە خىرىس قىلىپ تۇرۇپتۇ . ئۇ بىردىنلا دەم تارتىپ ، هەمراهىمىزدىن بىرىنى يۇتۇپ كەتتى . قالغان ئىككىمىز ئۇنىڭ ئالدىدىن قاچتۇق .

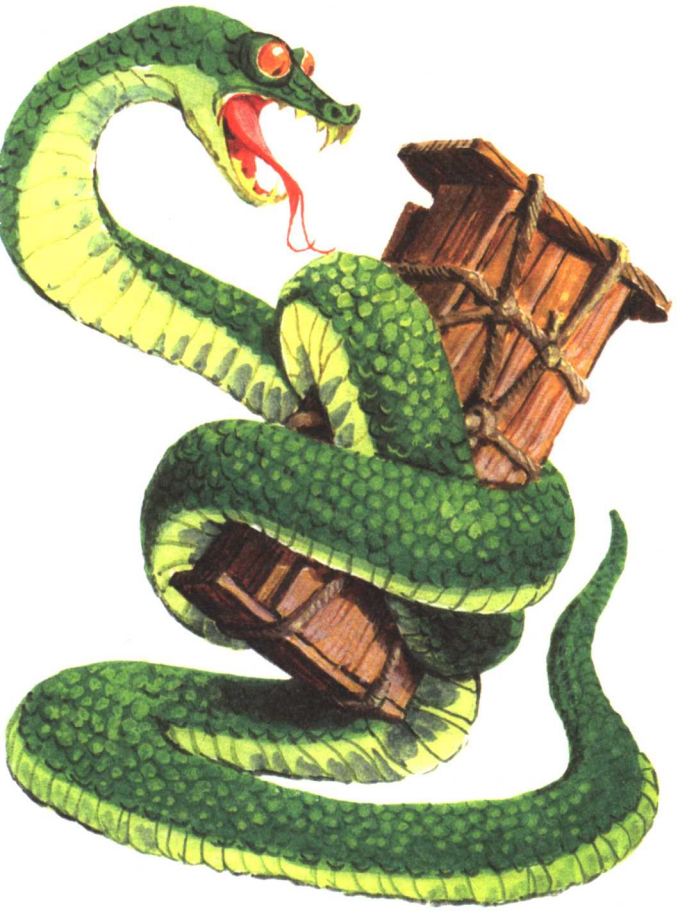
بىر هەمراهىمىزنى يەپ قورسىقىنى توقلىۋالغان يىلان بىزنى قوغلىمىدى . بىز باش قايغان تەرەپكە مېڭىپ ، كەچ كىرگەندە بىر چوڭ دەرەخنىڭ ئاستىغا كېلىپ توختىدۇق . بىز ئۇنىڭ ئۇستىگە يامىشىپ چىقىۋالدۇق . مەن دەرەخنىڭ ئۇچىغا چىقىپ ، بىر تال شاخنىڭ چاتقىغا چاپلىشىپ ياتتىم .

شۇ كېچىسى هېلىقى بوغما يىلان پەيدا بولۇپ ، هەمراهىمنى بىر دەم تارتىپلا يۇتۇۋەتتى ۋە قورسىقى تويغاندىن كېيىن دەرەخ ئاستىدا يېتىپ ئۇيقۇغا كەتتى .

بۇ ئارالدا يالغۇز مەنلا قالدىم . بۇ بىر قورقۇنچلۇق كېچە ئىدى . تاڭ ئاتسا ، ئادەمخور بوغما يىلان ئويغىنىدۇ . مەن دەرەخنىڭ ئۇچىغا چىقىۋالسامۇ بەرىبىر بىكار ، ئۇ هامان مېنىمۇ دەم تارتىپ يۇتۇۋېتىدۇ . دەرەختىن چۈشۈپ قاچتىم دېگەندىمۇ ، يىلان بەرىبىر يېتىشىۋالىدۇ . مەن راستىنلا يىلانغا يەم بولۇپ كېتەرمەنمۇ ؟

مېنىڭ ئۆلۈمنى ساقلاپ يېتىۋەرگۈم كەلمىدى . يىلان قاتتىق ئۇيقۇغا كەتكەندە ، شەپە چىقارماي دەرەختىن چۈشتۈم . بىرنەچچە پارچە تاختاي تېپىپ ئۇستۇبشىمغا قويدۇم ۋە ئۇيان دومىلاپ ، بۇيان دومىلاپ يۈرۈپ ئۆزۈمنى تاختايلارنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ باغلىۋەتتىم . شۇ تاپتا مەن دوبۇلغا-ساۋۇت كىيىۋالغاندەكلا بولۇپ قالغانىدىم .

يېرىم كېچە بولغاندا ، يىلان ئويغاندى . ئۇ مېنى يۇتۇۋەتمەكچى بولدى ، لېكىن هەرقانچە دەم تارتىپمۇ يۇتۇۋېتەلمىدى .

بوغما يىلان تاڭ ئاتقۇچە مېنى بىر دەم تارتىپ يۇتۇۋەتمەكچى ، بىر دەم ماڭا چىرمىشىپ مىجىۋەتمەكچى بولغاندەك ھەپىلىشىپ چىقتى ، ئەمما زادىلا يۇتۇۋېتەلمىدى . ئۇ تاڭ ئاتقۇچە ئاۋارە بولۇپ ھالىدىن كەتتى - دە ، سالپايغان ھالىدا يەر بېغىرلاپ ئۆمىلەپ كېتىپ قالدى .

مەن تاختايلاردىن بوشاندىم - دە ، يۇگۇرە - يۇگۇرە ، دېڭىز بويىغا كېلىپ قالدىم . قارىسام ، يىراق-تىن بىر كېمىنىڭ يەلكىنى كۆرۈنۈۋاتىدۇ . شۇئان دەرەخنىڭ بىر تال شېخىنى سۇندۇرۇپ پۇلاڭلاتتىم ، بار ئاۋازىم بىلەن ۋارقىرىدىم . كېمە قىرغاقتا كەلدى ، كېمىدىكىلەر مېنى كېمىگە ئېلىۋالدى . مەن ئۇلارغا باشتىن كەچۈرگەن سەرگۈزەشتىلىرىمنى ، دۇچ كەلگەن خەتەرلەرنى باشتىن - ئاخىر سۆزلەپ بەردىم . ۋەھىمىلىك ھېكايىلىرىمنى ئاڭلاپ ئۇلار ئاغزىنى ئېچىپلا قېلىشتى . ئۇلار ماڭا خەيرخاھلىق قىلىپ ئۆزلىرىنىڭ كىيىملىرىنى كىيگۈزدى ، ئالدىمغا تاماق قويدى . تويغۇدەك يەپ - ئىچىپ ، قايتا تىرىلگەندەك روھىم كۆتۈرۈلدى .

بىز دېڭىزدا ئوڭۇشلۇق سەپەر قىلىپ ، يەنە بىر ئارالغا يېتىپ كەلدۇق . سودىگەرلەر مالىلىرىنى قىرغاقتا ئېلىپ چىقىپ سېتىشقا كىرىشتى . مەن بىر چەتتە بويۇن قىسىپ تۇردۇم . كېمە باشلىقى ماڭا قاراپ :

— سەن ھەقىقەتەن باتۇر ئادەم ئىكەنسەن ، نۇرغۇن مۇشەققەتلەرنى يېڭىپسەن . بىزنىڭ كېمىدە ئىلگىرى بىر يولۇچى بولغان ، ئۇ يول ئۈستىدە ئىزسىز يوقالدى . ئۇنىڭ بىزدىكى مالىلىرىدىن بىر تاي بېرەي ، سېتىپ خەجراج قىلىپ تۇرغىن ، باغدادغا قايتقاندىن كېيىن پۇل راسلىيالىساڭ بېرەرسەن ، — دېدى .

ئۇ خىزمەتكارىغا غايىب بولغان يولۇچىنىڭ مېلىنى ماڭا تاپشۇرۇشقا بۇيرۇدى ، خىزمەتكارى :

— خوجايىن ، بۇ مالىلارنىڭ رەسمىيىتىنى ئۆتىگەندە كىمنىڭ نامىغا تىزىملايمەن ؟ — دەپ سورىدى .

— كىمنىڭ نامىغا تىزىملايتتىڭ! بەختسىز سودىگەر — دېڭىزچى سىندىباتنىڭ نامىغا تىزىملايسەن - دە! — دېدى كېمە باشلىقى.

بۇ گەپنى ئاڭلاش بىلەن مەن ئەسەبىيلەرچە ۋارقىرىۋەتتىم:

— ئەي ھۆرمەتلىك كېمە باشلىقى! سەن دەۋاتقان دېڭىزچى سىندىبات مانا مەن ئەمەسمۇ؟! مەن دېڭىزدا غەرق بولۇپ كەتمىدىم، شۇ كۈنى كېمە تاقىر ئارالدا توختىغاندا، سالقىن جايدا ئۇخلاپ قاپتىمەن. ئويغىنىپ قارىسام، سىلەر كېتىپ قاپسىلەر. ئالماس سودىگەرلىرى مېنى تونۇيدۇ، بۇ مالىلار ئەسلىدە مېنىڭكى!

سۆزۈمنى ئاڭلىغان سودىگەرلەر ئەتراپىمغا ئولاشتى.

يولۇچىلاردىن بىرى يېنىمغا كېلىپ تازا سەپسالغاندىن كېيىن:

— بۇرادەرلەر، قاراڭلار، بۇ كىشى راستىنلا دېڭىزچى سىندىبات ئىكەن! — دېدى.

كېمە باشلىقى ماڭا راسا تىكىلىپ قاراپ:

— مالىلىرىڭنىڭ بەلگىسى بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

مەن ئۇنىڭغا مالىلىرىمنىڭ خىلى، تۇرى، رەڭگى، سانىنى بىرمۇبىر ئېيتىپ بەردىم. ئۇ يولۇچىلار، سودىگەرلەرنىڭ گۇۋاھلىقىدا مالىلىرىمنى تەكشۈرۈپ، سېلىشتۇرۇپ كۆرۈپ، مېنىڭ راستىتىن دېڭىزچى سىندىبات ئىكەنلىكىمنى ئىسپاتلىغاندىن كېيىن، مالىلىرىمنى قايتۇرۇپ بەردى. مەن چەكسىز خۇشاللىق ئىلكىگە چۆمدۈم، كېمىدىكىلەر مېنى تەبرىكلىدى.

بىز داۋاملىق سەپەر قىلدۇق، ئۇمىد شامىلى بىزنى يۇرتىمىزغا ئېلىپ باردى. مەن ئۇرۇق - تۇغقان، دوست - بۇرادەرلەر بىلەن سالامەت كۆرۈشتۈم، تۇل خوتۇن، يېتىم ئوغۇلىلارغا ساخاۋەت قىلدىم. دوستلارغا زىياپەت بېرىپ، مېھماندوستلۇق قىلدىم. سەپەرنىڭ مۇشەققىتى، خېيىمخەتىرىنى ئۇنتۇپ، قايتا ھايات باشلىدىم.

ئەتە يەنە كەلسەڭلار، تۆتىنچى قېتىملىق سەپىرىمدە كۆرگەنلىرىمنى سۆزلەپ بېرىمەن.

دېڭىزچى سىندىبات ھاممال سىندىباتقا يەنە ئۇچ تىللا بېرىپتۇ ۋە ئەتىسى كېلىشكە تەكلىپ قىپتۇ.

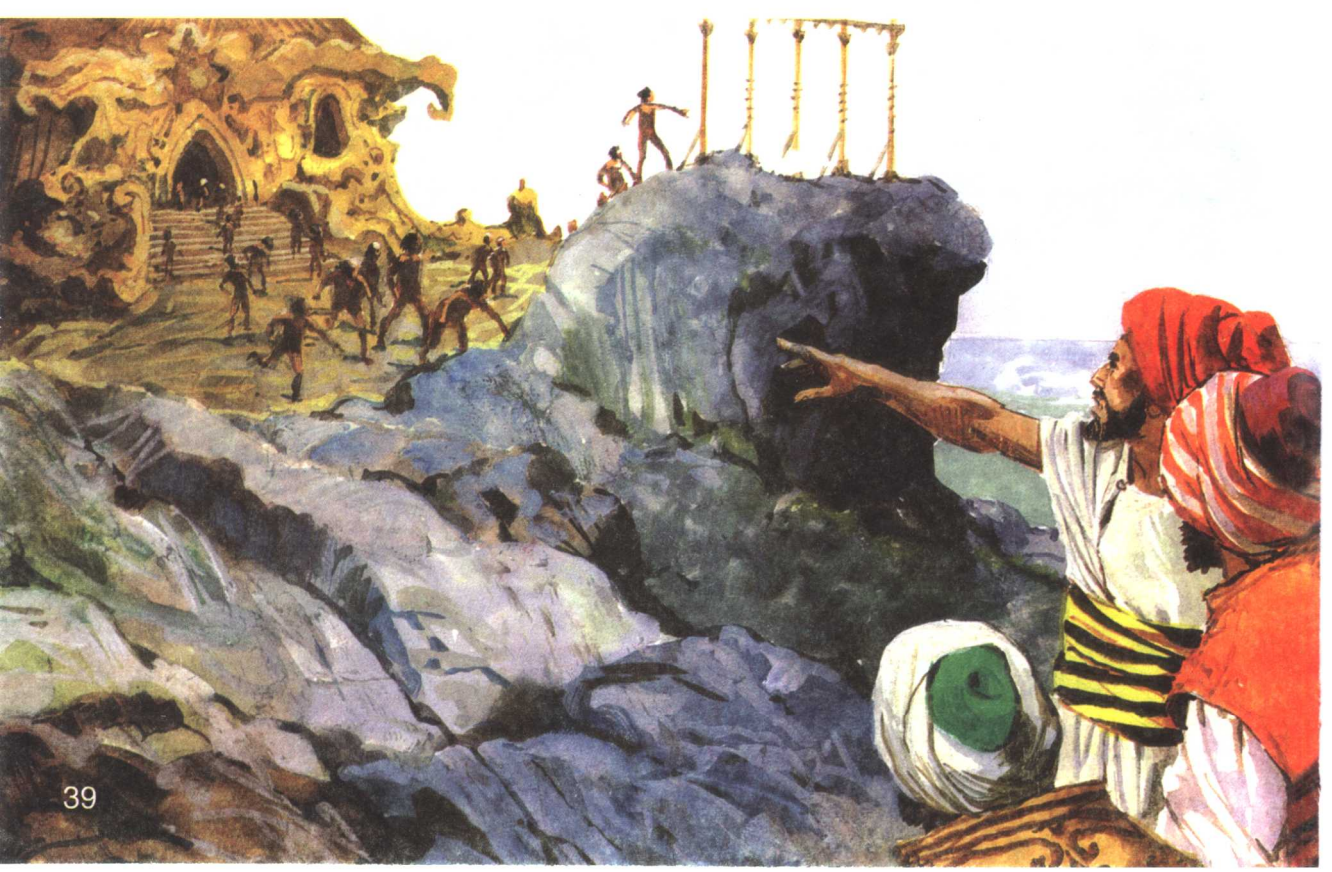
ھاممال سىندىبات ئەتىسى سەھەردىلا دېڭىزچى سىندىباتنىڭ ئۆيىگە كەپتۇ، تۇنۇگۈنكى مېھمانلارمۇ كېلىپ بولغانىكەن. خوجايىن ئوچۇق چىراي قارشى ئاپتۇ، ھەممەيلەن ناشتىلىق قىلىپ بولغاندىن، دېڭىزچى سىندىبات تۆتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرىدە بېشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلەرنى سۆزلەشكە باشلاپتۇ.

تۆتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

خاتىرجەملىك ئىچىدە ئۆتۈۋاتقان كۈنلەردە ، مېنىڭدە يەنە سەپەرگە چىقىش ھەۋىسى قوزغالدى . مەن يىراقتا سەپەرگە باب كېلىدىغان مالىلارنى تاللاپ ، بۇرۇنقىدىنمۇ كۆپ سېتىۋالدىم ، ئاندىن كېمىگە ئولتۇرۇپ يولغا راۋان بولدۇم .

كېمە دولقۇنلار يېرىپ بىر دېڭىزدىن يەنە بىر دېڭىزغا ، بىر ئارالدىن يەنە بىر ئارالغا قاراپ ئىلگىرىلەۋەردى . كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، تۇيۇقسىز ئالدىمىزدىن قۇيۇن كۆتۈرۈلدى . ئارقىدىن چىققان شىددەتلىك بوران كېمە مومىسىنى سۇندۇرۇپ ، يەلكەننى يىرتىپ ، ھەش ـ پەش دېگۈچە كېمىنى دۇم كۆمتۇرۇۋەتتى . مەن كېمىنىڭ سۇنغان بىر ياغىچىنى تۇتۇۋالدىم . بىز بىرنەچچىمىز سۇ يۈزىدە بىر كېچە ـ كۈندۈز لەيلەپ يۈردۇق .

ئەتىسى دېڭىز دولقۇنى كۆتۈرۈلۈپ ، بىزنى بىر قىرغاققا چىقىرىپ قويدى . بۇ يەردە بىر توپ يالىڭاچ ، ئۇزۇنتۇرا ئادەملەر بىزنى تۇتۇۋېلىپ ، پادىشاھىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كىردى . پادىشاھ بىزگە تاماق بەردى . مېنىڭ بۇ تاماقنى يېگۈم كەلمىدى ، ھەمراھلىرىم ئۇنى يېگەندىن كېيىن ، ئەقلىدىن ئېزىپ ساراڭلاردەك بولۇپ قالدى . ئۇلار ئاچ بۆرىگە ئوخشاپ قالغانىدى ، يېسە ـ يېسە قورسىقى زادىلا تويمايتتى .

ھېلىقى يالىڭاچ ئادەملەر ئادەم گۆشىنى خام يەپ ئۆگەنگەنكەن . شۇ-
ڭا ، ئۇلار بۇ ئارالغا كېلىپ قالغان كىشىلەرنى ئالدى بىلەن سەمرىتىپ ، ئەڭ
سېمىزلىرىنى پادىشاھىغا بېرىپ ، قالغانلىرىنى ئۆزلىرى يەۋېتىدىكەن . ئۇ-
لارنىڭ پادىشاھى دېۋە ئىكەن .

مەن ھەمراھلىرىمنىڭ ھالىغا قايغۇردۇم ، ئۆزۈم تاماق يېمەي تۇرۇۋال-
دىم . ئاچلىقتىن قۇرۇق قاقشال بولۇپ قالدىم ، تېرىلىرىم سۆڭەككە چاپلا-
شىپ ، ئادەم سىياقىم قالمىدى . مېنىڭدەك ئورۇق ئادەمگە كىممۇ قارايدۇ
دەيسىلەر ! ئۇلار بارا - بارا مېنى ئۇنتۇدى .

كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، مەن بۇ يەردىن يوشۇرۇن قاچتىم . ئاچ قالسام ياۋا
مېۋىلەرنى يەپ جان ساقلاپ ، يەتتە كېچە - كۈندۈز ئارامسىز مېڭىپ ،
سەككىزىنچى كۈنى بىر يەرگە يېتىپ كەلدىم . قارىسام ، بىر توپ كىشىلەر
پىلپىل يېغىۋېتىپتۇ . ئۇلار ئەتراپىمغا ئولاشتى . مەن ئۇلارغا كەچۈرىمىشلە-
رىمنى سۆزلەپ بەردىم . ئۇلار ئىچ ئاغرىتىپ تەسەللى بېرىشتى ، كېيىن
مېنى كېمىسىگە ئولتۇرغۇزۇپ يۇرتىغا ئېلىپ كەتتى .

ئۇلار مېنى پادىشاھىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىۋىدى ، ئۇ مېنىڭ ھېكايەمنى
ئاڭلاپ ، ماڭا خەيرخاھلىق قىلدى . شۇنىڭ بىلەن مەن بۇ يۇرتتا تۇرۇپ
قالدىم .

زەن سالسام ، بۇ شەھەرنىڭ ئادەملىرى ، ھەتتا پادىشاھمۇ ئاتلىرىنى
ياۋىداق مىنىدىكەن .

مەن ئۇستا بىر ياغاچچىنى تېپىپ ، ئۇنىڭغا ئېگەر ياساش ئۇسۇللىرىنى
كۆرسەتتىم ، كېگىز چىگە يۇڭدىن توقۇم ياساتتىم ، موزدۇزغا كۆن - چەمدىن
قۇشقۇن ، ئۇلاق تەييارلاتتىم ، تىككۈچىگە كۆرپىچەك تىككۈزدۈم . تۆمۈر-
چىگە ئۆزەڭگە - يۇگەن ياساتتىم . ئاندىن بىر ئاتقا ئېگەر - جابدۇقلارنى
توقۇپ ، پادىشاھنىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردىم . پادىشاھ ئاتقا مىنىپ كۆرۈپ ،
مېنىڭ ئىشىمدىن رازى بولدى ، ماڭا نۇرغۇن ئىنئام بەردى .

ۆەزىر ، ياساۋۇل ، لەشكەرلەرمۇ ئاتلىرىغا ئېگەر ياساپ بېرىشىمنى تە-
لەپ قىلىشتى . ھۈنىرىمنىڭ بازىرى چىقىپ كەتتى ، مەن پۇلمۇ ، ئابرۇيمۇ
تاپتىم .

بىر كۈنى پادىشاھ مېنى ھۇزۇرىغا چاقىرتىپ :

— بىز سەندىن ئايرىلىشنى خالىمايمىز ، شۇڭا سېنى چىرايلىق بىر
قىزغا ئۆيلەپ قويايلى دېيىشتۇق . بۈنىڭغا قانداق قارايسەن ؟ — دېدى .

مەن رازىلىق بەردىم . شۇنىڭ بىلەن پادىشاھ كاتتا توي مۇراسىمى ئۆت-
كۈزۈپ مېنى ئۆيلەپ قويدى .

مەن ئايالىم بىلەن كۆڭۈللۈك ياشاۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، ئىناق ئۆت-
كەنغان تام قوشنىمىزنىڭ ئايالى ۋاپات بولدى . قوشنىمىز قاتتىق قايغۇ ئىچىدە
تۇگىشىپلا كەتتى . مەن ئۇنىڭغا تەسەللى بەردىم :

— دوستۇم ، ئۆزىڭىزنى قىيناۋەرمەڭ ، پېشانىڭىزگە پۈتكىنى شۇ ئوخ-
شايدۇ . كېيىنچە مەرھۇمەتنىمۇ ياخشىراق ھەمراھقا ئېرىشىپ قالارسىز .

— ھەي - ي ، سىز نېمىلەرنى دەۋاتىدىغانسىز ! — دېدى قوشنام ھەس-
رەتلىك ئۇھ تارتىپ ، — بۇگۈن مەن ئايالىمنىڭ جەستى بىلەن بىللە دەپنە
قىلىنىمەن . بۇ بىزنىڭ يۇرتىنىڭ ئۆرپ - ئادىتى !

راست دېگەندەك ، قوشنامنىڭ ئۇرۇق - تۇغقان ، دوست - بۇرادەرلىرى
ئۇنىڭ ئايالىنى تاۋۇتقا سېلىپ دېڭىز بويىدىكى تاغ باغرىغا ئېلىپ باردى .
ئۇ يەردىكى بىر تاشنى كۆتۈرۈۋېدى ، ئاستىدىن بىر چوڭقۇر ئۆڭكۈر كۆ-
رۈندى . جامائەت مېيىتنى ئۆڭكۈرگە تاشلىدى . كەينىدىن ، قوشنامغا بىر
قاپاق سۇ ۋە يەتتە نانىنى تۇتقۇزۇپ ، ئۆڭكۈرگە كىرگۈزۈۋەتتى ۋە ئۆڭكۈر-
نىڭ ئېغىزىنى ھېلىقى چوڭ تاش بىلەن ئېتىۋەتتى .

بۇ ئىشنى زادىلا قو-
بۇل قىلالمىدىم ، كۆڭ-
لۈمنىڭ ئارامى قاچتى .
مەن پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا
كىرىپ :

— ئەي پادىشاھىم ، بۇ يۈرتتا ئۆلۈك بىللەن تىرىك بىللە دەپنە قىلىنىدى-
كەن ، بۇ قانداق بولغىنى ؟ — دەپ سورىدىم .

— بىزنىڭ ئۆرپ - ئادىتىمىز شۇنداق ، — دېدى پادىشاھ ، — ئەر بىلەن
ئايال مەڭگۈ بىر - بىرىدىن جۇدا بولمىسۇن ئۈچۈن شۇنداق قىلىنىدۇ .

— بىزدەك ياقا يۈرتلۇق مۇساپىرلارمۇ شۇنداق قىلىنىشى كېرەكمۇ ؟

— ئەلۋەتتە ، ئۇلارمۇ بىللە دەپنە قىلىنىدۇ .

پادىشاھنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، قورقۇنىمدىن يۈرىكىم
قېپىدىن چىقىپ كەتكىلى تاس قالدى . كېيىن ئۆزۈمگە : «كىم بىلىدۇ ،
خوتۇنۇمدىن بۇرۇنراق ئۆزۈم ئۆلۈپ كېتەرمەن» دەپ تەسەللى بەردىم .

ئۇزاق ئۆتمەي ، ئايالىم كېسەل بولۇپ بىرنەچچە كۈن ياتقاندىن كېيىن
ۋاپات بولدى . جامائەت ئايالىمنىڭ جەسىتىنى سۇغا ئالدۇردى ، ئاندىن تاۋۇت-
قا سېلىپ ھېلىقى تاغ باغرىغا ئېلىپ باردى . ئۇلار ئۆڭكۈر ئاغزىدىكى
تاشنى كۆتۈرۈپ ، ئايالىمنىڭ جەسىتىنى ئۆڭكۈرگە تاشلىدى ، ئاندىن نالە-
پەريادلىرىمغا قۇلاق سالماي ، مېنى باغلاپ ئۆڭكۈرگە چۈشۈردى ۋە ئۆڭ-
كۈرنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋېتىپ كېتىشتى .

قاراڭغۇدا ھېچنېمىنى كۆرگىلى بولمايتتى . ئۆڭكۈر نۇرغۇن جەسەتلەر
بىلەن تولغانىدى ، ئەتراپتا قىممەتلىك زىبۇزىننەت ، ئۇنچە - مەرۋايىتلار
چېچىلىپ ياتاتتى . مەن قورقۇنچنى ئۇنتۇپ ، ئۇلارنى تېرىشكە باشلىدىم .
بىرنەچچە كۈن ئۆتتى ، نان ۋە سۇمۇ تۈگىدى . مەن قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى
ئىزدەشكە باشلىدىم .

بىر كۈنى نېمىنىڭدۇر دۈپۈرلىشىدىن چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتىم . قارا-
سام ، تاپ يەيدىغان بىر ۋەھشىي ھايۋان ئىكەن . ئۇ مېنى كۆرۈپ بەدەر
قاچتى ، مەن ئۇنىڭ كەينىدىن قالماي يۈگۈردۈم . بىرھازادىن كېيىن ، ئالدىم-
دا بىلىنەر - بىلىنمەس يورۇقلۇق كۆرۈندى . مەن ئۇياققا قاراپ ماڭدىم .
يورۇقلۇق بارغانسېرى يوغىناپ ، ئاخىرى تاشقىرىغا ئېچىلغان بىر تۆشۈك
كۆرۈندى . ئەسلىدە تاپ يەيدىغان ھايۋانلار بۇ تۆشۈكنى ئاچقانىكەن .

مەن قايتا نىجاتلىق يولىنى تاپقاندەك بولدۇم . ئارقامغا يېنىپ ، يىغقان
بايلىقلىرىمنى ئالدىم - دە ، ھېلىقى تۆشۈكتىن سىرتقا چىقتىم . قارىسام ،
دېڭىز قىرغىقىدىكى ئېگىز بىر تاغ تۆپىسىدە تۇرۇپتىمەن . دېڭىز بۇ يەرنى
باشقا ئارال ۋە شەھەرلەردىن ئايرىپ تۇرىدىكەن .

بىر كۈنى تاغ بېشىدا دېڭىزغا قاراپ ئولتۇرسام ، دېڭىزنىڭ ئىچكىرە-
سىدە كېتىۋاتقان بىر كېمە كۆرۈندى . مەن دەرھال ئۆلۈكلەرنىڭ كېپىنىدىن
بىرنى ئۈزۈن خادا ياغاچقا تېڭىپ پۇلاڭلاتتىم ، قىرغاق بويلاپ يۈگۈرۈپ
ۋارقىرىدىم . كېمىدىكىلەر مېنىڭ بەلگە بەرگىنىمنى كۆرۈپ ، بىر قېيىق
بىلەن بىرنەچچە كىشىنى قىرغاققا ئەۋەتىپتۇ .

— مەن سودىگەر ئىدىم ، — دېدىم ئۇلارغا ، — كېمىمىز يول ئۈستىدە
غەرق بولدى ، مەن ئۆزۈم بىلەن بەزى مالىلارنى ئېلىپ بىر تاختىغا ئېسىلىۋە-
لىپ ، سۇدا ئۈزۈپ يۈرۈپ بۇ يەرگە چىقىپ قالدىم .

ئۇلار مېنى ۋە غاردىن توپلىغان مالىلىرىمنى قېيىققا سېلىپ چوڭ كېمە-
گە ئېلىپ باردى . مەن قېيىقتىكىلەرگە ئېيتقانلىرىمنى كېمە باشلىقىغا
تەكرارلىدىم ۋە ئۇنىڭغا مىننەتدارلىقىمنى
بىلدۈرۈش ئۈچۈن سوۋغا تەقدىم قىلماقچى
بولدۇم . بىراق ، ئۇ قوبۇل قىلغىلى ئۇنە-
مايى :

— بىز دېڭىزدا بالا - قازاغا ئۇچرىغان
كىشىلەرنى كۆرسەك ، ياردەم قىلىپ قۇت-
قۇزۇۋالىمىز ، بۇنى پۇل تېپىش ئۈچۈن
ئەمەس ، خۇدانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن قە-
لىمىز ، — دېدى .

شۇنداق قىلىپ ، مەن ئۇلار بىلەن دې-
ڭىزدا يۈرۈپ كەتتىم ، ئاخىرىدا باغدادقا
ئامان - ئېسەن يېتىپ كەلدىم .

ھامماال سىندبات يەنە ئۈچ تىللاغا ئې-
رىشىپتۇ . ئۇ ئەتىسى كېلىپ ، دېڭىزچى
سىندبادنىڭ يېڭى ھېكايىسىنى ئاڭلاپتۇ .

بەشىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

تۆتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرىمدە كۆرمىگەننى كۆردۈم ، ئەمما بۇ-
لار مېنىڭ سەپەر ئىشتىياقىمنى سوۋۇتالمىدى . قايتىپ كېلىپ ئۇزاق ئۆت-
مەي ، بەسرە شەھىرىگە بېرىپ بىر يېڭى كېمىنى سېتىۋالدىم ، بىر كېمە
باشلىقى ۋە بىرنەچچە دېڭىزچىنى يالليۇلۇپ سەپەرگە ئاتلاندىم .

بىز بىر دېڭىزدىن بىر دېڭىزغا ، بىر ئارالدىن يەنە بىر ئارالغا ئۇلىشىپ
يول يۈردۇق . كۈنلەرنىڭ بىرىدە قۇرۇق بىر ئارالغا يولۇقتۇق . بۇ يەردە ئادەم
يوق ئىكەن . ئارالدىكى بىر ئاق گۈمبەز كۆزىمىزگە چېلىقتى . ئارالغا چىق-
تۇق . قارىسام ، مەن ئىلگىرى چىقىپ قالغان يالغۇز ئارال شۇ ئىكەن . مەن
بۇ ئاق گۈمبەزنىڭ نېمىلىكىنى بىلەتتىم . ئۇ مەن بۇرۇن كۆرگەن قۇش —
رۇخنىڭ تۇخۇمى ئىدى . مەن ئۇنىڭ سىرىنى دەپ بولغۇچە ، ھەمراھلىرىم
قوللىرىغا تاش ئېلىپ ئۇنى چېقىشقا باشلىدى . تۇخۇمنىڭ ئىچىدىن خېلى
چوڭ رۇخ چۈجىسى چىقتى .

— چاتاق ئىش قىلدىڭلار ، رۇخ دېگەن قۇش كەلسە ، كۆرگۈلۈكسىزنى
كۆرسىتىدۇ ! — دەپ خاپا بولدۇم . ئۇلار گېپىمگە قۇلاق سالمىدى ، رۇخ
چۈجىسىنى كاۋاپ قىلىپ يېيىشتى . بىردىنلا ھاۋانى قارا بۇلۇت قاپلىغاندەك
بولدى . بېشىمىزنى كۆتۈرۈپ قارىساق ، رۇخ دېگەن قۇش ئىكەن . ئۇ تۇخۇ-
مىنىڭ چېقىقلىقىنى كۆرگەندىن كېيىن قاتتىق بىر چىرقىراپ جۈپتىنى
چاقىردى .

ئىككى قۇش چىرقىرىشىۋىدى ، ئاسماندا گويا ھاۋا گۈلدۈرلەپ ، جىمە-
كى ئالەم قاراسلاپ كەتكەندەك بولۇپ كەتتى . بىز كېمىگە قاراپ يۈگۈر-
دۇق . كېمىچىلەر بەلكەنلەرنى يېيىپ ، كېمىنى قوزغاتتى . لېكىن ، كېمە
ئانچە يىراقلىماي تۇ-
رۇپ ، بىردىن چوڭ تاش-
نى قاماللىۋالغان بىر
جۈپ رۇخ ئۇچۇپ كەل-
دى . ئۇلار كېمىنى
چەنلەپ تاشلارنى تاش-
لىدى . كېمە پاچاق -
پاچاق بولۇپ ، ئادەملەر
بىلەن قوشۇلۇپ سۇغا
غەرق بولدى . مەن بىر
پارچە تاختايغا ئېسىلە-
ۋالدىم ۋە يېقىن بىر ئا-
رالغا ئۈزۈپ باردىم .

قىرغاقتا بىردەم يېتىپ ئارام ئالدىم ، ئاندىن ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئارالنى ئايلاندىم . بۇ ئارال بەكمۇ چىرايلىق ئىكەن ، دەرەخلىرى باراقسان ، سۈيى سۈزۈك ، مېۋىلىرى مەي باغلاپ پىشقان بولۇپ ، خىلمۇخىل قۇشلار سايراپ تۇرىدىكەن .

مەن بىر بۇلاقنىڭ يېنىغا باردىم . بۇلاق بېشىدا كۆرۈنۈشى غەلىتە بىر بوۋاي ئولتۇرۇپتۇ . مەن ئۇنىڭغا سالام بەردىم . ئەمما ، ئۇ گەپ قىلمىشنىڭ ئورنىغا «مېنى كۆتۈرۈپ ئورمانلىققا ئېلىپ بار» دېگەندەك قىلىپ ئىشارەت قىلدى . مەن ئۇنى ئۆشنەمگە ئېلىپ ، كۆرسەتكەن جايىغا ئېلىپ بېرىپ :

— بوۋا ، ئاۋايلاپ چۈشۈڭ ! — دېدىم . بوۋاي يەلكەمدىن چۈشۈش ئۈياقتا تۇرسۇن ، بەلكى ئىكى پاچىقى بىلەن بوينۇمغا چىرماق سېلىپ مەھكەم سىقتى . مەن ئۇنى يەلكەمدىن تاشلىۋەتمەكچى بولدۇم ، لېكىن ئۇ بوينۇمنى قاتتىق سىققىلى تۇرىۋىدى ، دەم ئالالماي قالدىم ، كۆزۈم قاراڭغۇلىشىپ ، بېشىم ئايلاندى ، پۇت ـ قولۇمدا ماجال قالماي يىقىلىپ چۈشتۈم . ئۇ تېپىچەكلەپ مەيدەمگە ئۇرۇشقا باشلىدى . مەن تىرمىشىپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ ، ئۇنى مېۋىلىك دەرەخلەر ئارىسىغا ئېلىپ باردىم . ئۇ مېۋىلەرنى يېيىشكە باشلىدى . سەللا بوشىشىپ قالسام ، تېپەتتى ، ئۇراتتى . شۇنداق قىلىپ ، ئۇنى كېچە ـ كۈندۈز كۆتۈرۈپ يۈرۈشكە ، نەگە بارىمەن دېسە ، شۇ يەرگە ئاپىرىشقا مەجبۇر بولدۇم .

بىر كۈنى ، بىز ئۇزۇمزارلىققا باردۇق . مەن بىر قاپاقنى تەييارلاپ ، ئۇنىڭغا لىققىدە ئۇزۇم قاچىلىدىم ، ئاندىن ئۇنى ئاپتاپ چۈشىدىغان يەرگە قويۇپ قويدۇم . بىرنەچچە كۈندىن كېيىن قاپاقتىكى ئۇزۇم قايناپ مۇسەللەسكە ئايلاندى . بوۋاي مۇسەللەسنى ئىچىپ مەست بولدى ۋە ئۆشنەمدىن يەرگە يىقىلىپ چۈشتى . مەن ئۇنى نەچچىنى تەپتىم- دە ، قېچىپ كەتتىم .

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆز ئەركىمگە ئىگە بولدۇم ، دائىم قىرغاقتىن دېڭىز-غا قاراپ تەلمۈردۈم . بىر كۈنى دېڭىزدا بىر كېمە پەيدا بولدى . ئۇ قىرغاققا يېقىنلىشىپ توختىدى . مەن كېمىگە قاراپ يۈگۈردۈم . كېمىدىكىلەرگە بېشىمدىن ئۆتكەن ئىشلارنى بىر - بىرلەپ بايان قىلدىم . ئۇلار ماڭا ئىچ ئاغرىتىشتى ، كىيىم - كېچەك ، يېمەك - ئىچمەك بەردى . مېنى كېمىسىگە ئېلىۋالدى .

بىرنەچچە كۈن ماڭغاندىن كېيىن ، «مايمۇنلار شەھىرى» دەپ ئاتىلىدىغان بىر شەھەرگە يېتىپ باردۇق .

سەپەرداشلىرىم ئۆي - ئۆيلىرىگە كېتىپ قېلىشتى . مەن يالغۇز قېلىپ دېڭىز بويىدا ئولتۇرسام ، بىر ئادەم كەلدى .

— بۇ شەھەرگە مۇساپىر ئوخشىمامسەن ؟ — دەپ سورىدى ئۇ . مەن بېشىمدىن ئۆتكەن ئىشلارنى سۆزلەپ بەردىم . ئۇ ماڭا بىر تاغارنى تەڭلەپ :

— ئەتە بۇ تاغارنى ئېلىپ ، ئادەملەر بىلەن تاش تەرگىن ، ئۇلار نېمە قىلسا ، سەنمۇ شۇنى قىلىپ ئۆگىنىۋالغىن . شۇنداق قىلساڭ ، ئۆيۈڭگە يېتىۋالغۇدەك خىراجەت تاپالايسەن ! — دېدى .

شۇ كېچىنى ئۇنىڭ كېمىسىدە ئۆتكۈزدۇم . ئەتىسى ئۇ مېنى باشلاپ شەھەر سىرتىغا ئېلىپ چىقتى . بۇ يەردە بىرمۇنچە كىشىلەر تاش تېرىۋاتقانىكەن ، ئىككىمىزمۇ بىر تاغاردىن تاش تەردۇق . ئاندىن بىز بىر تاغ جىلغىسىغا باردۇق . بۇ يەردە ئادەم چىققىلى بولمايدىغان ئېگىز ۋە قۇچاق يەتكۈسىز كوكۈس دەرەخلىرى بار ئىكەن . سان - ساناقسىز مايمۇنلار بىزنى كۆرۈش بىلەن دەرەخلەرگە يامىشىپ چىقىۋالدى . ھەمراھلىرىم ئېلىپ كەلگەن تاشلارنى مايمۇنلارغا ئېتىشقا باشلىدى ، مايمۇنلارمۇ كوكۈسلارنى ئۈزۈپ بىزگە قارىتىپ ئاتتى .

مەن باشقىلار نېمە قىلسا ، شۇنى قىلدىم . تاغاردىكى تاشلىرىم تۈگىمەي تۇرۇپ ، ئەترا-پىمغا بىرمۇنچە كوكۈسلار دۆۋىلىنىپ كەتتى . مەن ئۇلارنى تاغارغا لىق قاچىلىدىم .

— بۇلاردىن ساتالىغىنىڭنى سات ، قېپقالغانلىرىنى يىغىۋەر ، — دېدى تونۇشۇم .

شۇنداق قىلىپ ، مەن ھەر كۈنى كوكۇس تەردىم ، ناچارلىرىنى سېتىپ ، ياخ- شىلىرىنى يېغدىم ، كۈن ئۆتكەنسېرى يېغقانلىرىم بىر دۆۋە بولدى ، پۈلۈمۇ خېلى كۆپەيدى . پۈلنىڭ بىر قىسمىغا كۆڭلۈمگە ياققان مالىلارنى ئالدىم .

بىر كۈنى دېڭىز ياقا- سىغا كەلسەم ، مايمۇنلار شەھىرىگە بىر سودا كېمە- سى كەلدى . سودىگەر- لەر مالىلىرىنى ئېلىپ شەھەرگە كىرىپ ئېلىم - سېتىم قىلماقچى بولۇشۇۋاتقانىكەن . كېمە باشلىقى بىلەن سۆزلەشسەم ،قايتاشىدا مېنى ئېلىپ كەتمەكچى بولدى . مەن دەرھال ھېلىقى تونۇشۇم- نىڭ قېشىغا باردىم ، رەھمەت ئېيتىپ ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىپ ، يېغقان كوكۇسلىرىمنى قاچىلاپ ، دېڭىز بويىدا سودىگەرلەرنى ساقلاپ تۇردۇم . ئۇلار سودىسىنى پۈتتۈرۈپ كەچكە يېقىن كېلىشتى . بىز يەنە سەپەرگە ئاتلاندۇق .

بىز يول بويى ئۇچرىغان شەھەردە توختاپ ئېلىپ - سېتىم ، زىيارەت قىلىپ ماڭدۇق . كوكۇسلىرىم نۇرغۇن پۇلغا يارىدى . بىر ئارالدىن پىلپىل ، قوۋزاق دارچىن دېگەن دورا - دەرمەكلەرنى سېتىۋالدىم . مارجان دېڭىزىغا بارغاندا ، مەن بېلىقچىلارغا ھەق بېرىپ دېڭىز ئاستىدىن مارجان ، مەرۋايىت سۈزدۈردۈم . تاپقان پايدام بۇرۇن تارتقان زىيانلىرىمنى تۆلىگەندىن باشقا ، بۇرۇنقى سەرمايەمدىن ئېشىپ كەتتى .

ئاخىر باغدادقا ئامان - ئېسەن قايتىپ كەلدىم . ئۇرۇق - تۇغقان ، دوست- بۇرادەرلىرىم بىلەن خۇشال - خۇرام كۆرۈشتۇم .

دېڭىزچى سىندبات ھېكايىسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن ، ئادىتى بويىچە مېھمانلارغا تاماق تارتىپتۇ . ھامال سىندباتقا ئۇچ تىللا بېرىپ ، ئەتىسى يەنە كېلىشنى جېكىلەپتۇ . مېھمانلار ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتىپ تارقاپتۇ ۋە ئەتىسى دېڭىزچى سىندباتنىڭ سارىيىغا يېغىلىپتۇ . تاماقتىن كېيىن ، دې- ڭىزچى سىندبات ئۆزىنىڭ ئالتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى توغرىسىدە- كى ھېكايىسىنى باشلاپتۇ .

ئالتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

ئاغىنىلەر ، مايمۇنلار شەھىرىدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ، مەن ئىنتايىن بەختلىك ، بايلىقلار ياشىدىم . لېكىن ، ئۇزاق ئۆتمەي مەن يەنە دېڭىز سەپىرىگە ئاتلاندىم .

كۆنلەرنىڭ بىرىدە دېڭىزدا خۇشال كېتىۋاتاتتۇق . تۇيۇقسىز كەلگەن بوران يەلكەننى يىرتتى ، كېمە رولىنى سۈندۈردى ، بىر چاغدا كېمە يوغان بىر تاشقا ئۇرۇلۇپ كۆمپەيكۆم بولدى . مەن ئىككى ھەمراھىم بىلەن بىر خادا تاشقا چىقىۋېلىپ ، بوران پەسەيگەندىن كېيىن بىر دېڭىز ساھىلىغا يېتىۋالدۇق .

بۇ يەردە نۇرغۇن كېمىلەرنىڭ قالدۇقلىرى بار ئىدى . ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ناھايىتى كۆپ مەرۋايىت ـ ياقۇتلارنى يىغىۋالدۇق . لېكىن ، بۇ يەردە يېگۈدەك ھېچنەرسە تېپىلمايتتى . بىز جان قايغۇسىدا ئەندىشىگە چۈشتۇق ، ئەمما ئامال تېپىلمىدى . ھەمراھلىرىم بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئۆلۈپ ، ئاخىر ئارالدا ئۆزۈم تەنھا قالدىم .

ئارالدا بىر دەريا بار ئىدى . مەن دەريا بويىدا ئولتۇرۇپ قايغۇلۇق خىيالغا پاتتىم . ھەۋەسنىڭ كەينىگە كىرىپ يۇرت ـ ماكانىمدىن ئايرىلىپ ، يىراق يەرلەردا تارتقان كۈلپەتلىرىمنى ئويلاپ ، ئۆزۈمگە ئۆزۈم كايىدىم . لېكىن ، ئاچلىقتىن پۈشايمان قىلىپ يېتىۋەرسەم ماڭا نىجاتلىق نەدىن كېلىدۇ ؟

مەن ئاخىر : «دەريانىڭ باشلىنىدىغان يېرى بولسا ، ئەلۋەتتە ئاخىرلىشىدىغان جايىمۇ بولىدۇ . سال ياساپ دەريادا ئېقىپ باقاي ، نىجاتلىق يولى تېپىلىپ قالسا ئەجەب ئەمەس » دەپ ئويلىدىم . دەل-دەرەخ شاخلىرىنى سۇندۇرۇپ كېلىپ ، پاچاقلانغان كېمىلەرنىڭ ئار-غامچىلىرىنى تېپىپ ، پۇختا سال ياسىدىم . يىغقان ئۇنچە - مەرۋا-يىت ، ياقۇت ، قاشتېشى دېگەندەك قىممەت باھالىق نەرسىلەرنى پاتقۇ-چە قاچىلىدىم . ئاندىن تەۋەككۈل قىلىپ ، سالنى دەريانىڭ ئېقىشىغا قويۇپ بەردىم .

سال تار - كەڭ جايلاردىن ، غارلاردىن ئۆتۈپ نەچچە كېچە - كۈندۈز ئاقتى . ئاچلىقتىن ، چارچىغانلىقتىن ئاخىر هوشۇمدىن كەت-تىم . بىر چاغدا كۆزۈمنى ئاچسام ، يورۇق ئالەمدە ، پايانسىز زېمىندا يېتىپتىمەن ، سال دەريا قىرغىقىدا تۇرۇپتۇ .ئەتراپىمنى بىرمۇنچە ئەر كىشىلەر ئورىۋاپتۇ . ئۇلار كۆزۈمنى ئاچقىنىمنى كۆرۈپ ، ماڭا گەپ قىلدى ، لېكىن ئۇلارنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى چۈشىنەلمىدىم . بىرەي-لەن ئەرەب تىلىدا :

— قەيەردىن كېلىۋاتسەن ؟ تاغنىڭ ئۇ تەرىپىدىن مۇشۇ كۈنگىچە بىرەر ئادەم ئۆتۈپ باقمىغان ، تاغنىڭ كەينى قانداق يەر ؟ — دەپ سورىدى ، ئاندىن ئۆزلىرىنىڭ مۇشۇ يەرلىك دېھقانلار ئىكەنلىكىنى ، سالنى تۇتۇۋېلىپ قىرغاقتا سۆزۈپ قويغانلىقىنى ئېيتتى .

مەن ئۇلاردىن يەيدىغان نەرسە بېرىشىنى سورىدىم . قورسىقىم توپغاندىن كېيىن ، ئاستا - ئاستا مادارىمغا كەلدىم ۋە ئۇلارغا ئۆزۈم دۇچ كەلگەن ئەھۋالنى ، چەككەن جاپا - مۇشەققەتلىرىمنى سۆزلەپ بەردىم .

دېھقانلار ھېكايەمنى ئاڭلاپ ، بىر - بىرىگە قارىشىپ نېمىلەرنىدۇر دېيىشتى ، ئارقىدىن يۈك - تاقلىرىمنى كۆتۈرۈشۈپ ئۆزلىرىنىڭ شەھىرىگە ئېلىپ بېرىشتى ۋە ئۇدۇل پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا ئېلىپ كىرىشتى .

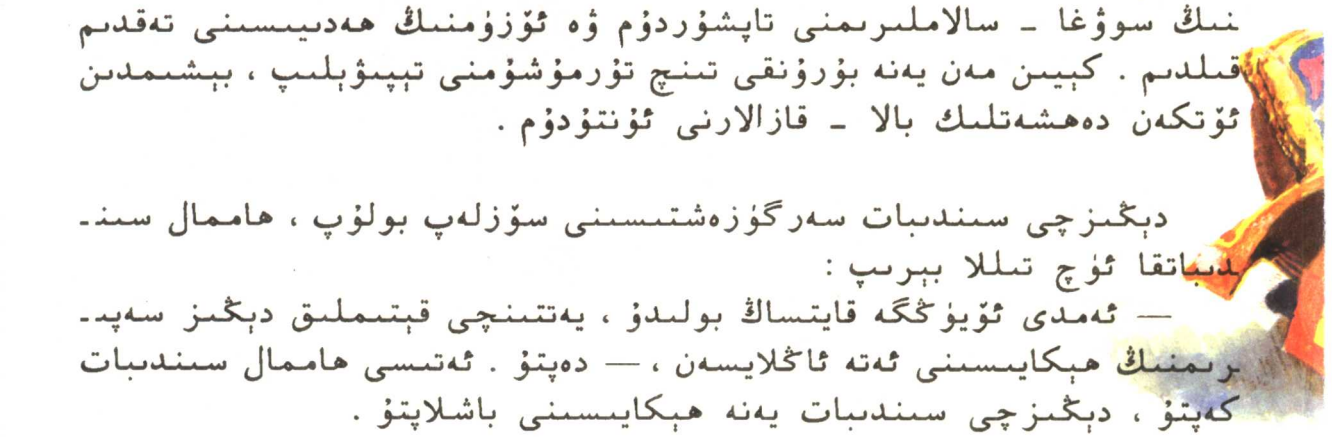
پادىشاھ مېنى ئوچۇق چىراي كۈتۈۋالدى . مەن ئۆز سەرگۈزەشتىلىرىمنى باشتىن - ئاخىر سۆزلەپ چىقتىم . پادىشاھ ناھايىتى ھەيران بولدى ، مېنىڭ خەتەردىن ئامان - ئېسەن قۇتۇلغىنىمنى مۇبارەكلىدى . مەن سالدا ئېلىپ كەلگەن قىممەت باھالىق گۆھەرلەرنى پادىشاھقا ھەدىيە قىلدىم . پادىشاھ ئۇلارنى مەمنۇنلۇق بىلەن قوبۇل قىلدى ۋە مېنى ئوردىدا خاس ئۇلپەتلىرىدىن بىرى قىلىپ ئېلىپ قالدى .

پادىشاھ ھۇزۇرىدا ياخشى ياشىدىم . بىر كۈنى بۇ ئارالدىن بىرنەچچە سودىگەرنىڭ سەپەرگە چىقماقچى بولۇشۇۋاتقانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ ، «مۇشۇ سودىگەرلەرگە ئەگىشىپ يۇرتۇمغا يېتىۋالاي» دەپ ئويلاپ ، دەرھال پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا كىردىم ۋە مەقسىتىمنى ئېيتتىم .

پادىشاھ ماڭا ئىجازەت بەردى ۋە :

— باغدادنىڭ پادىشاھى خەلىپە ھارۇن رەشىدنى تونىمۇ دانا ۋە ئادىل ھۆكۈمدار ، دەپ ئاڭلىغانمەن . ئۇزاقتىن بېرى ، مەن دوستلۇق مېھرىمنىڭ يادنامىسى سۈپىتىدە ئۇنىڭغا سوۋغا - سالام ئەۋەتىپ ، ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمىتىمنى بىلدۈرەي دەپ ئارزۇ قىلىپ كېلىۋاتاتتىم . قايتىدىغان بولساڭ ، ئۇنىڭغا ئەۋەتىدىغان سوۋغا - سالاملىرىمنى ئالغاچ كېتەرسەن ، — دېدى .

مەن پادىشاھ بىلەن خوشلىشىپ يولغا چىقتىم . مەن چوشكەن كېمە دېڭىزدىن دېڭىزغا ، يۇرتتىن يۇرتقا ئوتۇپ ، ناھايىتى ئۇزۇن يول يۈردى . بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت ئوتكەندىن كېيىن ، ئاخىر باغداد شەھىرىگە يېتىپ كەلدىم . ئالدى بىلەن خەلىپە ھارۇن رەشىدنىڭ ھۇزۇرىغا بېرىپ ، پادىشاھ-نىڭ سوۋغا - سالاملىرىمنى تاپشۇردۇم ۋە ئۆزۈمنىڭ ھەدىيىسىنى تەقدىم قىلدىم . كېيىن مەن يەنە بۇرۇنقى تونۇرمۇشۇمنى تېپىۋېلىپ ، بېشىمدىن ئوتكەن دەھشەتلىك بالا - قازالارنى ئونتۇدۇم .

دېڭىزچى سىندبات سەرگۈزەشتىسىنى سۆزلەپ بولۇپ ، ھاممال سىندباتقا ئۆچ تىللا بېرىپ :

— ئەمدى ئۆيۈڭگە قايتساڭ بولىدۇ ، يەتتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرىمنىڭ ھېكايىسىنى ئەتە ئاڭلايسەن ، — دەپتۇ . ئەتىسى ھاممال سىندبات كەپتۇ ، دېڭىزچى سىندبات يەنە ھېكايىسىنى باشلاپتۇ .

يەتتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرى

كۈنلەر ئوتۇپ يەنە سەپەر قىلىش ئارزۇسى كاللامغا كىرىۋالدى . سەپەر تەييارلىقىنى قىلىپ بەسرە شەھىرىگە بارسام ، بىر كېمە مېڭىش ئالدىدا تۇرغانىكەن ، ئۇنىڭغا كىرا قىلىپ يولغا چىقتىم .

بىر شەھەرگە يېقىنلاشقىنىمىزدا ، تۇيۇقسىز بوران كۆتۈرۈلۈپ ، قارا يامغۇر يېغىشقا باشلىدى . ئارقىدىنلا چاقماق چېقىپ ، ھاۋا گۈلدۈرلىگەندەك دەھشەتلىك ئاۋاز كۆتۈرۈلدى . ئالدىمىزدا تاغدەك ئۆچ كىت پەيدا بولدى . ئۇلار ئېغىزىنى غاردەك ئاچقىنىچە كېمىمىزنىڭ ئەتراپىنى ئايلىنىپ ، بىزگە خىرىس قىلىشتى . بۇنى كۆرۈپ زار - زار يىغلىشىپ ئۆلۈمنى كۈتۈپ تۇردۇق .

تۈيۈقسىز بوران شىددەت بىلەن گۈر-
كىرەپ ، كېمە دېڭىز ئاستىدىكى بىر خادا
تاشقا ئۇرۇلدى - دە ، پاچاق - پاچاق بولۇپ
كەتتى ، ئادەم ۋە ماللار سۇغا غەرق بولدى .
مەن دەرھال كىيىمىمنى سېلىۋېتىپ
دولقۇنغا قارشى ئۈزدۈم ، بىر دەمدىن كېيىن
كېمىنىڭ بىر تال سۇنۇق تاختىسىغا ئېسى-
لىۋالدىم .
مەن دېڭىزدا ئىككى كېچە - كۈندۈز
لەيلەپ يۈرۈپ ، ئۈچىنچى كۈنى بىر قىر-
غاققا بېرىپ قالدىم . ئۆمىلەپ چىقىپ قا-
رىسام ، چوڭ ئارال ئىكەن . ياۋا مېۋىلەردىن
يەپ قورساق تويغۇزۇپ ، تاتلىق سۇ ئى-
چىپ ئۈسسۈزلۈقۇم قانغاندىن كېيىن ، تې-
نىمگە قايتا جان كىرگەندەك بولدى .
يېقىنلا يەردە خېلى ئۇلۇغ سۇيى بار
بىر دەريانى كۆرۈپ قالدىم . ئۆتكەن قې-
تىمقى سەپىرىمدە ياسىۋالغان سالنى يادىم-
غا ئېلىپ ، بۇ قېتىممۇ شۇنداق قىلىپ باق-
ماقچى بولدۇم . ئەتراپتىكى بادىرا - شاخ-
لارنى يىغىپ ، ئۇلارنىڭ قوۋزاق ۋە دەرەخ
تاللىرىدىن ئارغامچا ئېشىپ كىچىكرەك
بىر سال ياسىدىم . ئاندىن سالنى سۇغا چۈ-
شۈرۈپ ھەيدەپ كەتتىم .
شۇ تەرىقىدە ئۈچ كۈن ئۈزدۈم ، ئاخىر
بىر تاغنىڭ تۆۋىگە يېتىپ باردىم . دەريا
ئېقىنى مۇشۇ تاغنىڭ ئاستىدىكى چوڭ
ھاڭنىڭ ئىچىگە كىرىپ كېتىدىكەن . مەن
ئەس - ھوشۇمنى يىغىپ بولغۇچە ، سال
ھاڭنىڭ ئىچىگە ئېلىپ كىرىپ كەتتى .
ئانچە ئۇزاق ئاقمايلا غارنىڭ ئىچىدىن
يورۇق دالىغا چىقىپ قالدىم . ئاۋازى گۈل-
دۈرمامىدەك ئالەمنى بىر ئالغان شارقىراتما
مېنى سالدىن ئىرغىتىپ تاشلىغىلى تاس -
تاس قالدى . مەن سالنى تاڭغان ئارغامچە-
لارغا چىڭ چاپلىشىۋالدىم .

ئاقا ـ ئاقا ، بىر چاغدا بىر شەھەرگە بېرىپ قالدىم . دەريا بويىدىكى كىشىلەر مېنى قىرغاقتا تارتىپ چىقىرىشتى . ئاچلىق ، قورقۇش ئازابىدىن بىر تىنىقتا قالغاندەك بولۇپ قالغانىدىم . مېنى ئاق ساقاللىق بىر بوۋاي ئۆيىگە ئېلىپ كەتتى .

ئۇچ كۈندىن كېيىن سالامەتلىكىم ئەسلىگە كەلدى . شۇ چاغدا ساھىبـ
خان بوۋاي :

— سەن ئولتۇرۇپ كەلگەن سالنىڭ ياغاچلىرى ۋە ئۈستىدىكى شاخلارـ
نىڭ ھەممىسى سەندەل ياغىچى ئىكەن ، شۇلارنى ساتقۇڭ بارمۇ ؟ — دېدى .

مەن ئەلۋەتتە ماقۇل بولىمەن ـ دە ! بىز بازارغا باردۇق . سال ۋە شاخلار بىر يەرگە دۆۋىلەپ قويۇلۇپتۇ . بېرىشىمىزغا ، خېرىدارلار ئولىشىپ باھا قويۇشقا باشلىدى . بۇ يەردە سەندەل ياغىچى بەك ئەتىۋار ئىكەن ، بۇلار مىڭ تىللاغا يارىدى .

بوۋاينىڭ چىرايلىق بىر قىزى بار ئىكەن . ئۇ ئۆزىنىڭ ياشىنىپ قالغانلىـ
قىنى ئېيتىپ ، قىزىنى مېنىڭ ئۆمۈرلۈك جۈپتۈم قىلىپ قويغۇسى بارلىقىنى
ئېيتتى . شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق بولۇپ قالدىم . ئارىدىن بىر
مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن ، قېينىتام ۋاپات بولدى . ئۇنى دەپنە قىلىپ يەرلـ
كىدە قويدۇم ، ئۇنىڭ ھەممە مال ـ مۈلكىگە ئىگىدارچىلىق قىلدىم .

بەختلىك ياشاۋاتاتتىم ، بىراق بىر ئىش مېنى ئەندىشىگە سېلىپ قويدى .
ھەر ئاينىڭ بىرىنچى كۈنى ، بۇ يەردىكى بەزى ئەرلەرگە شەپەرەڭنىڭكىدەك
قانات چىقىدىكەن ، ئۇلار كۆككە قاراپ ئۇچۇپ كېتىپ ، ئەتىسى قايتىپ
كېلىدىكەن . بىر قېتىم ، مەن شۇنداق بىر ئەر كىشىنىڭ ئۈستىگە مىنۋالـ
ىدىم . ئۇ ئاسمانغا كۆتۈرۈـ
لۈپ ، بارغانسېرى ئېگىز ئۇـ
چۇشقا باشلىدى .

— ئاھ خۇدا ، ئۆز پانا
ھىڭدا ساقلىغايسەن ! —
دەپ توۋلىۋەتتىم مەن .

بۇ گەپنى ئاڭلىغان قا
ناتلىق ئەر :

— ئەبلەخ ، ئۇچۇۋاتقان
چاغدىمۇ خۇدانىڭ نامىنى
تىلغا ئالامسەن ؟ — دەپ تىلـ
لاپ كەتتى .

— مېنى كەچۈر ، مېنى
شەھەرگە ئاپىرىپ قوي ، —
دېدىم مەن .

ئۇ ئادەم ماقۇل بولدى . ئۇيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ، ئايالىم بۇ ئادەملەر شەيتاننىڭ مۇخلىسلىرى ئىكەنلىكىنى ، شۇڭا خۇدانىڭ نامىنى تىلغا ئالغانلارنى يامان كۆرىدىغانلىقىنى ئېيتتى .

— دادام مېنىڭ ئاشۇلارنىڭ ئايالى بولۇپ قېلىشىمدىن ئەنسىرەپ ساڭا ياتلىق قىلغان . دادام ۋاپات بولدى ، بۇ شەھەردە تارتىشىدىغان ھېچ نەرسەم قالمىدى . بىز باغدادقا كەتسەك بوپتىكەن ، — دېدى ئايالىم يەنە .

ئايالىمنىڭ بۇ مەسلىھەتى ماڭا ياقتى . مەن قېينىناتامدىن مىراس قالغان مال ـ مۈلۈكلەرنى ساتتىم ۋە بىرنەچچە ئايدىن كېيىن ئايالىمنى ئېلىپ باغدادقا قايتىپ كەلدىم . ئۇرۇق ـ تۇغقان ، دوست ـ بۇرادەرلىرىم بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتۇم . ئۇلار مېنىڭ يەتتە قېتىم دېڭىز سەپىرىگە چىقىپ تاكى كەلگەن كۈنگىچە يىگىرمە يەتتە يىل بولغانلىقىنى ئېيتىشتى . مەن قايتا سەپەرگە چىقمايدىغانلىقىمنى ئېيتىپ قەسەم قىلدىم .

دېڭىزچى سىندبات يەتتىنچى قېتىملىق دېڭىز سەپىرىنىڭ جەريانىنى سۆزلەپ تۇگەتكەندىن كېيىن ، ھاممال سىندباتقا قاراپ :

— بېشىمدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلەرنى ، بالا ـ قازا ، خەۋپ ـ خەتەر ـ لەرنى ساڭا سۆزلەپ بەردىم ، ئەمدى ئەھۋالىمنى ئېيتىپ چۈشەنگەنسەن ؟ باشقا كۈن چۈشكەندە ھەرگىز بوشاشمىغۇلۇق . مەندە ئەيىب ـ نۇقسان ئۆتكەن بولسا ، كەچۈرگىن ، — دەپتۇ .

— مېنىمۇ ئەيىبكە بۇيرۇمىغىن ، — دەپتۇ ھاممال سىندبات ، — سېنى خاتا چۈشىنىپ قاپتىمەن !

دېڭىزچى سىندبات ئۇنى قېرىنداشلارچە مېھىر بىلەن قۇچاقلاپتۇ . شۇنىڭدىن تارتىپ ، ئىككى سىندبات ئاكا ـ ئۇكا بولۇشۇپ بىللە ياشاشقا باشلاپتۇ .

قىزىل پوسما

فرانسىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر: بىللونىك)

بۇرۇنىسىدا، ئورمانلىقنىڭ ئىچكىرىسىدە بىر ئۆي بار ئىكەن. بۇ ئۆيدە بىر قىزچاق ئانىسى بىلەن ياشايدىكەن. قىزچاق ئىنتايىن ئوماق ئىكەن، ئانىسى ئۇنىڭغا بەك كۆيىدىكەن، مومىسى ئۇنى جېنىدىن ئارتۇق كۆرىدىكەن. مومىسى بىر قىزىل پوسما بېرىپتىكەن، پوسما ئۇنى تېخىمۇ چىرايلىق قىلىۋېتىپتۇ. شۇڭا، ھەممە ئادەم ئۇنى «قىزىل پوسما» دەپ چاقىرىدىغان بوپتۇ.

بىر كۈنى ئانىسى تورت پىشۇرۇپ:

— قىزىم، مومايڭ ئاغرىپ قاپتۇدەك، بۇ تورت ۋە بىر قاچا قايماقنى ئېلىپ ئۇنى يوقلاپ كەل، — دەپتۇ. مومىسى باشقا كەنتتە تۇرىدىكەن.

قىزىل پوسما دەرھال مومىسىنىڭكىگە مېڭىپتۇ. ئانىسى ئۇنىڭ ئورمانلىقتا بىرەر خەتەرگە يولۇقۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ:

— ئېسىڭدە بولسۇن، چوڭ يول بىلەن مايڭ، ئارىلىقتا ھەرگىز توختاپ قالما، — دەپ جىكىلەپتۇ.

قىزىل پوسما سەكرەپ - تاقلىغىنىچە يولغا چىقىپتۇ. بۇك - باراقسان ئورمانلىق، تۈرلۈك - تۈمەن قۇشلارنىڭ يېقىملىق سايراشلىرى قىزىل پوسمىغا ھەممىنى ئۇنتۇلدۇرۇپتۇ، ئۇ ھەتتا ئانىسىنىڭ جىكىلىگەن سۆزلىرىنىمۇ تامامەن ئۇنتۇپ كېتىپتۇ.

قىزىل پوسما ئورمانلىقنىڭ يېنىدىكى چوڭ يول بىلەن كېتىۋېتىپ، يول بويىدىكى ئوت - چۆپلەرنىڭ ئارىسىدا ئۆسكەن قىپقىزىل بۆلجۇرگەنلەرنى كۆرۈپ قاپتۇ. ئۇ خۇشاللىقىدا ئىختىيارسىز توۋلىۋېتىپتۇ:

— ئوھۇ، نېمىدېگەن چىرايلىق بۆلجۇرگەنلەر بۇ! ئۇلار چوقۇم بەك تاتلىق...

قىزىل پوسما سېۋىتىنى يەرگە قويۇپ قويۇپ، بۆلجۇرگەن تېرىشكە باشلاپتۇ. ئۇ بۆلجۇرگەن يېگەچ، بۆلجۇرگەن تېرىپ ئورمانلىققا ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتىپتۇ.

شۇ چاغدا قاتتىق ئېچىرقاپ كەتكەن بىر بۆرە ئوزۇقلۇق ئىزدەپ شۇ ئەتراپتا قاتراپ يۈرگەنىكەن. ئۇ قىزىل پوسمىنىڭ يەردە تۇرغان سېۋىتىنى كۆرۈپ قېلىپ، كۆزلىرىنى چىمچىقلاتقىنىچە بىر شۇملۇقنى ئويلاپتۇ.

قىزىل پوسما بۆلجۇرگەننى تويغۇچە يەپتۇ، يەنە تېخى بىرمۇنچە بۆلجۇرگەن تېرىۋاپتۇ. بىر چاغدا ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا قارىسا، ئورمانلىقنىڭ ئىچىدە تۈرغۇدەك. ئۇنى ۋەھىمە بېسىپتۇ ۋە بىردىنلا ئانىسىنىڭ دېگەنلىرىنى ئېسىگە ئاپتۇ - دە، كەينىگە يېنىپ يۈگۈرگەن پېتى سېۋەتنىى قويغان يەرگە قايتىپ كەپتۇ.

قىزىل پوسما سېۋەتنى ئېلىپ چوڭ يولغا چىقماقچى بوپتۇ. لېكىن، سېۋەتنى ئالمەن دەپ تۈرۈشىغا، پىرىلداپ ئۇچۇپ يۈرگەن چىرايلىق بىر كېپىنەكنى كۆرۈپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىنى باسالماي كېپىنەكنىڭ كەينىدىن يۈگۈرۈپتۇ.

قىزىل پوسما كېپىنەكنىڭ كەينىدىن يۈگۈرۈپتۇ، يۈگۈرۈپتۇ، ئۇنى خېلى قوغلاپمۇ زادىلا تۇتۇۋالالماپتۇ. ئۇ كەينىگە يانماقچى بوپتۇ، ئەمما چىرايلىق ئېچىلىپ كەتكەن جۈخار گۈللىرىنى كۆرۈپ، ئۇلارنى ئۈزۈشكە باشلاپتۇ.

— ئەجەب چىرايلىق گۈلدەر ئىكەن، بىر دەستە گۈل ئۈزۈپ مومامغا ئالغاچ باراي، — دەپتۇ ئۇ.

قىزىل پوسما كېپىنەك قوغلاپ ئوينىغان، گۈل ئۈزگەن چاغلاردا بۆرە دەرەخلەرنىڭ كەينىدە ماراپ تۇرۇپتۇ.

دەل ـ دەرەخلەر تۈيۈقسىز شىلدىرلاپ كېتىپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان قىزىل پوسما قاتتىق قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۈچقاندەك يۈگۈرۈپ چوڭ يولغا چىقىۋاپتۇ. ئۇ ئارقىدىن ئاڭلانغان بوغۇق ئاۋازنى ئاڭلىغاندا، يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكىلى تاس قاپتۇ.

— ئوماق قىزچاق، نەگە كېتىۋاتسەن؟ ئورمانلىقنىڭ ئىچىدە ئۆزۈڭ يالغۇز يۈرۈپسەنغۇ؟

بۆرىنىڭ دەرەخنىڭ كەينىدىن ئېتىلىپ چىققان پېتى قىزىل پوسمىنى بىرلا يالماپ يەۋەتكۈسى كەپتۇ، بىراق بۇنداق قىلىشقا پېتىنالماپتۇ. چۈنكى، ئورمانلىقتا بىرمۇنچە ياغاچ كەسكۈچىلەر بار ئىكەن.

— مومامنىڭكىگە كېتىۋاتىمەن، — دەپتۇ قىزىل پوسما، — مومام ئاغرىپ قاپتۇدەك، ئۇنىڭغا تورت ۋە قايماق ئاپىرىپ بەرمەكچىمەن.

— مومائىنىڭ ئۆيى يىراقمۇ؟

— ۋاي، بەك يىراق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ قىزىل پوسما، — قارا، ئاۋۇ تۈگمەننىڭ كەينىدە بىر كەنت بار، كەنت چېتىدىكى بىرىنچى ئۆي مومامنىڭ.

— ياخشى، — دەپتۇ بۆرە، — مېنىڭمۇ ئۇنى يوقلاپ قويغۇم بار. مەن بۇ يول بىلەن ماڭاي، سەن ئاۋۇ يول بىلەن ماڭ، قايسىمىز بۇرۇن يېتىپ بارىمىزكىن.

بۆرە: «بۇگۈن ماڭا راستىنلا ئامەت كەپتۇ، ئاۋۇال

بىرىپ بۇ قىزنىڭ مومىسىنى يەپ تۇراي، كېيىن قىزچاق مومىسىنىڭكىگە يېتىپ بارغاندا ئۇنىمۇ...» دېگەنلەرنى ئويلاپتۇ ـ دە، ئۇچقاندەك يۇگۇرۇپ كېتىپتۇ.

ئۇزاق ئۆتمەي بۆرە موماينىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ ئىشكىنى ئۇرۇشقا باشلاپتۇ: «تاق! تاق! تاق!»

— كىم؟ — دەپ سوراپتۇ مومای.

— مەن، نەۋرىڭىز قىزىل پوسما، — دەپتۇ بۆرە ئاۋازىنى قىزىل پوسمىنىڭكىدەك چىقىرىشقا تىرىشىپ، — ئاپام مېنى سىزگە تورت ۋە قايماق ئاپىرىپ بېرىشكە ئەۋەتتى.

مومای ئاغرىپ كارىۋاتتا ياتقانكەن. ئۇنىڭ قىزىل پوسمىنىڭ كېلىشىدىن خەۋىرى بار ئىكەن، شۇڭا:

— مەن ئالدىڭغا چىقالمايمەن، قوزام. تاقاق ئۈستىدىكى شوينىنى تارتىساڭ، تاقاق چۈشىدۇ، — دەپتۇ.

بۆرە شوينىنى بىر تارتقانكەن، ئىشىك ئېچىلىپتۇ. ۋەھشىي بۆرە ئۆيگە ئېتىلىپ كىرگىنىچە موماينى بىرلا يالماپ يەۋېتىپتۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ بىر نەرسە يېمىگىنىگە ئۇچ كۈن بولغانكەن.

بۆره ئىشىكنى تاقاپتۇ ۋە مومانىڭ ياغلىقىنى بېشىغا چىگىپ، كۆزەي-
نىكىنى تاقاپ، كارىۋاتقا چىقىپ يېتىپتۇ - دە، قىزىل پوسمىنىڭ يېتىپ
كېلىشىنى كۈتۈشكە باشلاپتۇ.

بىرئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن قىزىل پوسما كېلىپ ئىشىكنى چېكىپ-
تۇ: «تاق! تاق! تاق!»

— كىم؟

قىزىل پوسما بۆرىنىڭ بوم ئاۋازىنى ئاڭلاپ دەسلىپىدە سەل قورقۇپتۇ،
كېيىن مومىسىنى زۇكام بولۇپ ئاۋازى خىرقىراپ قالغاندۇ دەپ ئويلاپ:

— مەن، نەۋرىڭىز قىزىل پوسما. ئاپام مېنى سىزگە تورت ۋە قايماق
ئاپىرىپ بېرىكە ئەۋەتتى، — دەپتۇ.

بۆره ئاۋازىنى مۇلايىمراق چىقىرىشقا تىرىشىپ توۋلاپتۇ:

— تاقاقنىڭ شوينىسىنى تارتسىڭ، تاقاق چۈشىدۇ!

قىزىل پوسما شوينىنى بىرلا تارتقانىكەن، ئىشىك ئېچىلىپتۇ. بۆره
قىزىل پوسمىنىڭ ئۆيگە كىرگەنلىكىنى كۆرۈپ، يوتقانىنىڭ ئىچىگە كىرە-
ۋېلىپ سۆزلەپتۇ:

— قوزام، تورت بىلەن قايماقنى بولكا ساندۇقىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ
قويۇپ، بىردەم يېنىمدا ياتقىن!

قىزچاق كارىۋاتقا چىقىپتۇ ۋە ھەيران بولغان ھالدا سوراپتۇ:

— موما، قوللىرىڭىز نېمانچە ئۇزۇن؟

— قولۇم ئۇزۇن بولسا سېنى تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلىيالايمەن - دە،
نەۋرەم!

— موما، قۇلىقىڭىز نېمانچە يوغان؟

— قۇلىقىم يوغان بولسا سېنىڭ سۆزلىرىڭنى تېخىمۇ ئېنىق ئاڭلىيالاي-
مەن - دە، قوزام!

— موما، كۆزلىرىڭىز نېمانچە يوغان؟

— كۆزلىرىم يوغان بولسا سېنى تېخىمۇ روشەن كۆرەلەيمەن - ده، بالام!

بۆرىنىڭ تاقىتى تاق بوپتۇ، ئەمما ئۆزىنى بېسىۋېلىپ قىزىل پوسمىنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاب بېرىپتۇ.

— موما، چىشلىرىڭىز نېمانچە ئۇزۇن!

بۆرە ئەمدى ئۆزىنى تۇتۇۋالالماپتۇ.

— چىشىمنىڭ ئۇزۇن بولۇشى سېنى يەۋېتىش ئۈچۈن!

ۋەھشي بۆرە شۇ گەپنى قىلىپ بولۇپلا قىزىل پوسمىنىمۇ بىر يالماپ يۇتۇۋېتىپتۇ.

قورسىقى تويغان بۆرە كارىۋاتتا يېتىپ خورۇلداپ ئۇخلاشقا باشلاپتۇ.

بۇ چاغدا ئورمانلىقتىن بىر ئوۋچى چىقىپتۇ. ئۇ قىزىل پوسمىنىڭ مومىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ بىرەم ئارام ئېلىۋېلىشنى ئويلىغانىكەن. ئۇ ئۆينىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۆي ئىچىدىن چىقىۋاتقان غەلىتە خورۇلداشنى ئاڭلاپ سەگەكلىشىپتۇ - ده، دېرىزىدىن ماراپ قاراپتۇ. ئۇ قورسىقى تومپايغان بىر بۆرىنىڭ خورەك تارتىپ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

ئوۋچى تىۋىش چىقارماي دېرىزىنى ئېچىپ، مىلتىقىنى ئاۋايلاپ كۆتۈرۈپ، بۆرىنىڭ كاللىسىنى چەنلەپ ئىككى پاي ئوق ئېتىپتۇ! بۆرىنىڭ كاللىسىنىڭ قېتىقى چىقىپ كېتىپتۇ.

«ئاخىر ئۆلتۈردۈم سېنى! — دەپ ئويلاپتۇ ئوۋچى خۇشال بولۇپ، — ئەمدى پۈقرالارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بولدۇڭ!»

ئوۋچى بۆرىنىڭ تېرىسىنى سويۇۋالماقچى بولۇپ قورسىقىنى يېرىپتۇ، يېرىپتۇيۇ، قاتتىق چۆچۈپ كەتكىنىدىن ئىختىيارسىز «ۋاي!» دەپ توۋلاپ ئارقىغا داجىپتۇ. ئىشەنمىسىڭىز - ئىشەنمىسىڭىز ئىختىيار ئۆزىڭىزدە! قىزىل پوسما بىلەن ئۇنىڭ مومىسى بۆرىنىڭ قورسىقىدىن تىرىك پېتى چىقىپتۇ، ئۇلار ئازراقمۇ زەخمىلەنمىگەنىكەن.

بايىاتىن بولۇپ ئۆتكەن ئىشلار مومای بىلەن قىزىل پوسمىغا قاباھەتلىك چۈشتەك بىلىنىپتۇ. بىردەمدىن كېيىن يېتىپ كەلگەن ئانا قىزىنىڭ ئامان-ئېسەن ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكۈپتۇ.

— رەھمەت سىزگە، رەھمەت سىزگە!...

قىزىل پوسما بىلەن ئانىسى ئوۋچىغا يېنىش - يېنىش رەھمەت ئېيتىپتۇ، ئاندىن مومای بىلەن خوشلىشىپ ئۆيىگە قايتىپتۇ. يولدا كېتىۋاتقاندا، قىزىل پوسما ئانىسىغا:

— مېنى كەچۈرگىن، ئاپا، مەن خاتا قىلدىم. بۈنىڭدىن كېيىن سېنىڭ گېپىڭنى ئېسىمدە چىڭ ساقلايمەن. چوڭ يول بىلەن ماڭمەن، ھەرگىز ئۇ يەر - بۇ يەردە توختاپ يۈرمەيمەن، — دەپتۇ.

چاقماق قۇتىسى

دانىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر: ئاندېرسوننىڭ)

نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى، بىر باتۇر ئەسكەر بىرقانچە جەڭگە قاتنىشىپ، بىر كۈنى ئۆيىگە قايتىپتۇ. ئۇ ئۇرۇشتا كۆپ خىزمەت كۆرسەتكەن بولسىمۇ، ئۆيىگە قايتقان چاغدا قىلىچتىن باشقا ھېچنېمىسى يوق ئىكەن.

ئەسكەر بىر ئورمانلىقنى كېسىپ ئۆتۈۋاتقاندا تولىمۇ سەت بىر مومايى ئۇچراپتۇ. ئۇنىڭ كالپۇكى ساڭگىلاپ مەيدىسىگە چۈشۈپ تۇرىدىكەن. بۇ بىر جادۇگەر ئىكەن.

— ئەي ئەسكەر، — دەپتۇ مومايى، — مەن سېنىڭ ياردىمىڭگە موھتاج بولۇپ قالدىم. ماڭا ياردەم بەرسەڭ، قانچە پۇل ئالغۇڭ بولسا، شۇنچە پۇلغا ئېرىشەلەيسەن.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئەسكەر خۇشاللىق بىلەن:

— سىزگە ياردەم قىلىشقا تەييارمەن، موما! — دەپتۇ.

— ئاۋۇ دەرەخنى كۆردۈڭمۇ؟ — دەپتۇ مومايى ئالدىدىكى بىر تۈپ دەرەخنى كۆرسىتىپ، — ئۇنىڭ ئىچى كاۋاك، ئۇستىگە چىقىپ قارايدىغان بولساڭ بىر تۆشۈكنى كۆرىسەن. شۇ يەردىن كىرسەڭ دەرەخنىڭ غولىغا بارىسەن. مەن بېلىڭگە ئارغامچا باغلاپ قويىمەن، سەن توۋلىغاندا تارتىپ چىقىرىۋالىمەن.

— ئۇ دەرەخنىڭ ئىچىگە كىرىپ نېمە قىلىمەن؟ — دەپ سوراپتۇ ئەسكەر.

— پۇل ئالىسەن، — دەپتۇ مومايى، — دەرەخنىڭ ئىچىگە كىرىپ بىر كەڭ كاردورنى كۆرىسەن، ئۇ يەر بەكمۇ يورۇق، نۇرغۇن چىراغلار بار.

ئۇ يەردە ئۇچ ئىشىك بار، ئاچقۇچلىرى قۇلۇپلىرىدا. بىرىنچى ئۆيگە كىرسەك، ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغان بىر يوغان ساندۇقنى كۆرىسەن. ساندۇقنىڭ ئۈستىدە بىر ئىت ئولتۇرىدۇ، ئۇنىڭ كۆزلىرى پىيالىدەك چوڭ. ساندۇقتا مىس تەڭگىلەر بار. ئىككىنچى ئىشىكتىن كىرسەك، ئۇ يەردىمۇ بىر ساندۇق بار. كۆزلىرى تۇگمەن تېشىدەك بىر يوغان ئىت ئۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. بۇ ساندۇقتا كۈمۈش تەڭگىلەر قاچىلاقلىق. ئەگەر تىللا ئالماقچى بولساڭ، ئۈچىنچى ئىشىكتىن كىر. ئۇ يەردىكى ساندۇقتا تىللالار بار، ئۇنىڭ ساقلاپ ياتقان ئىتنىڭ كۆزى قەلئە مۇنارىدەك بار. ئۇنىڭدىن زادى قورقما. مەن ساڭا پەرتۇقۇمنى بېرىمەن، ئىتنى ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ قويىساڭلا، ئۇ سېنى ھېچنېمە قىلمايدۇ. سەن تىللالارنى قانچىلىك ئالغۇڭ بولسا، شۇنچىلىك ئېلىۋەر، ماڭا بىر چاقماق قۇتىسىنى ئاچقىپ بەرسەڭلا بولدى.

ئەسكەر ماقۇل بوپتۇ ۋە دەرەخنىڭ ئۈستىگە چىقىپ بىر دەمدىلا تۆشۈك ئارقىلىق ئىچىگە كىرىپ كېتىپتۇ. ئۇ يەردە مومانىڭ ئېيتقىنىدەك ئۇچ ئىشكىنى ۋە قورقۇنچلۇق ئۇچ ئىتنى كۆرۈپتۇ.

ئەسكەر مومانىڭ دېگىنى بويىچە ئىش قىپتۇ، نەتىجىدە نۇرغۇن تىللا-لارغا ئېرىشىپتۇ. ئۇ يەنە موماي دېگەن ھېلىقى كونا چاقماق قۇتىسىنىمۇ ئىزدەپ تېپىپتۇ.

ئەسكەر يۇقىرىغا قاراپ:

— موما، مېنى تارتىۋال! — دەپ توۋلاپتۇ.

موماي ئۈنى تارتىپ چىقىرىۋاپتۇ.

— بۇ چاقماق قۇتىسىنى نېمە قىلىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ ئەسكەر.

— بۇنىڭ بىلەن كارىڭ بولمىسۇن، — دەپتۇ موماي ئاچچىقلاپ، — سەن پۇلغا ئېرىشتىڭ، چاقماقنى ماڭا بېرىۋەتسەڭلا بولدى.

— نېمە قىلىدىغىنىڭنى دەپ بەرمىسەڭ، ئۈنى بەرمەيمەن، — دەپتۇ ئەسكەر.

موماي ئەسەبىيلىك بىلەن ئېتىلىپ بېرىپ ئەسكەردىن چاقماق قۇتىسىنى تارتىۋالماقچى بوپتۇ. ئەسكەر قىلىچىنى سۇغۇرۇپ ئۈنىڭ كاللىسىنى ئاپ-تۇ، ئاندىن ھەممە تىللالارنى مومانىڭ پەرتۇقىغا چىگىپ، چاقماق قۇتىسى-نى يانچۇقىغا سېلىپ شەھەرگە قاراپ مېڭىپتۇ.

ئەسكەر شەھەرگە كىرگەندىن كېيىن ئەڭ ياخشى مېھمانسارايغا چۈشۈپ-تۇ، ئەڭ ياخشى تائاملارنى بۇيرۇتۇپتۇ. ئەتىسى بازارغا چىقىپ چىرايلىق ئۆتۈك، ئېسىل كىيىملەرنى سېتىۋاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەسكەر بىر كاتتا مۆتىۋەرگە ئايلىنىپتۇ.

ئۈنىڭ كۈنلىرى ناھايىتى كۆڭۈللۈك ئۆتىدىغان بوپتۇ. ئۇ ئويۇنلارغا بارىدىكەن، باغچىلارغا بېرىپ سەيلە قىلىدىكەن. ئۈنىڭ ئەتراپىدا بىر توپ بىكارتەلەتلەرمۇ پەيدا بوپتۇ. ئەسكەر ۋە ئۈنىڭ دوستلىرى يەپ - ئىچىپ يۇرۇپبېرىپتۇ.

پۇلنى قالايمىقان خەجلەۋەرگەچكە، ئاخىرىدا ئۇ گاڭسا - جىسا بولۇپ قاپتۇ. ياتاق ئىجارىسىنى تۆلىگۈدەك پۇلى قالمىغانلىقىنى سەزگەن ساراي خوجايىنى ئۈنى سارايدىن قوغلاپ چىقىرىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاددىي بىر ئۆيدە ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بوپتۇ، كىيىملىرىنى ئۆزى يۇيىدىغان، ئايىغىنى-مۇ ئۆزى مايلايدىغان بوپتۇ. بۇ چاغدا ھېلىقى «دوست»لىرى ئارقا - ئارقىدىن غايىب بولۇپ، ئۇ يەككە - يېگانە بولۇپ قاپتۇ.

بىر كۈنى كەچتە، ئۇ شام ئالىدىغانغا پۇلى يوق قاراڭغۇدا ئولتۇرۇپتۇ. بىر چاغدا چاقماق قۇتىسىنىڭ ئىچىدە دەرەخنىڭ كاۋىكىغا كىرىدىغان چاغدا موماي بەرگەن بىر تال شامنىڭ بارلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ، قۇتا بىلەن شامنى ئاپتۇ. قۇتىنىڭ ئىچىدىن چاقماق تاشنى ئېلىپ سۈركىگەنىكەن، بىردىنلا

ئوت چاچراپتۇ ـ ده، ئىشىك ئۆزلۈكىدىن ئېچىلىپ، دەرەخنىڭ ئىچىدە كۆرگەن، ھېلىقى پىيالە كۆز ئىت كىرىپتۇ.

— خوجايىن، قانداق تاپشۇرۇقىڭىز بار؟ — دەپ سوراپتۇ ئىت.

— بۇ نېمە ئىش؟ — دەپتۇ ئەسكەر ھەيران بولۇپ، — بۇ ئاجايىپ خىسلەتلىك چاقماق تاش ئىكەنغۇ. ئۆزۈمگە لازىملىق نەرسىگە ئېرىشسەم قانداق ياخشى بولاتتى ـ ھە! ماڭا ئازراق پۇل تېپىپ كەلگىن!

ئۇ شۇنداق دېگەنىكەن، ئىت بىردىنلا يوقاپ كېتىپ، بىر دەمدىلا پەيدا بوپتۇ. ئاغزىدا بىر خالتا پۇل چىشلەكلىك تۇرغۇدەك.

ئەسكەر شۇنداق چاقماق تاشنىڭ كارامىتىنى چۈشىنىۋاپتۇ. چاقماق تاشنى بىر قېتىم سۈركەپ قويسا مىس تەڭگىلەرنى بېقىپ ياتقان ئىت، ئىككى قېتىم سۈركىسە، كۈمۈش تەڭگىلەرنى بېقىپ ياتقان ئىت، ئۈچ قېتىم سۈركىسە، تىللالارنى بېقىپ ياتقان ئىت پەيدا بولىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئەسكەر يەنە ھېلىقى ھەشەمەتلىك سارايغا كۆچۈپ بېرىپتۇ، يەنە چىرايلىق كىيىملەرنى كىيىپ يۈرۈپتۇ، ھېلىقى دوستلىرىمۇ ئۇنى ئىزدەپ كېلىشىپتۇ.

بىر كۈنى ئەسكەر مەلىكىنىڭ ئىنتايىن چىرايلىقلىقىنى ئاڭلاپتۇ.

— مەلىكىنى قەيەردە كۆرگىلى بولىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ ئەسكەر.

— ئۇنى ھېچكىم كۆرەلمەيدۇ، — دەپتۇ كىشىلەر، — ئۇ بىر مىس قەسىردە تۇرىدۇ. ئۇنىڭ ئەتراپى ئېگىز مۇنارلار بىلەن قورشالغان. ئۇ يەرگە پەقەت پادىشاھلا ئەركىن كىرىپ چىقالايدۇ. بۇرۇن بىر مۇنەججىم ئۇنى بىر ئاددىي ئەسكەرگە تېگىدۇ، بۇ ئۇنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلگەن، دەپ پال ئېچىپتىكەن. پادىشاھنىڭ ئاچچىقى كېلىپ قىزىنى ئاشۇنداق ساقلاۋاتىدۇ.

«بۇ بىر غەلىتە ئىش ئىكەن، — دەپ ئويلاپتۇ ئەسكەر، — ئۇ قىز مىس قەسىردە زېرىكمەمدىغاندۇ؟ ئۇنى بىر كۆرۈپ باقسام بوپتىكەن.»

ئەسكەر چاقماق تاشنى بىر قېتىم سۈركىگەنىكەن، كۆزلىرى پىيالىدەك ئىت شۇ هامان پەيدا بوپتۇ.

— هازىر يېرىم كېچە بولدى، — دەپتۇ ئەسكەر، — مېنىڭ مەلىكىنى كۆرگۈم كېلىۋاتىدۇ.

ئىت يۈگۈرۈپ چىقىپ كېتىپ، بىردەمدىلا مەلىكىنى دۇمبىسىگە ياتقۇزۇپ ئېلىپ كەپتۇ. مەلىكە ئۇخلاۋاتقانىكەن. ئۇ شۇنچىلىك گۈزەل ئىكەنكى، ئەسكەر ئۆزىنى باسالماي ئۇنى بىرنى سۆيۈپ قويۇپتۇ.

ئىت مەلىكىنى ئېلىپ يەنە چىقىپ كېتىپتۇ. ئەتىسى ناشتا قىلىۋاتقاندا مەلىكە دادىسى بىلەن ئانىسىغا چۈشىدە بىر ئىت بىلەن بىر ئەسكەرنى كۆرگەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ ئۇستىدە ياتقانلىقىنى، ئەسكەرنىڭ ئۆزىنى بىرنى سۆيۈپ قويغانلىقىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— راست قىزىق چۈش كۆرۈپسەن، — دەپتۇ خانىش.

خانىش بۇنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن بىر قېرى ئايال خىزمەتكارنى مەلىكە بىلەن بىللە يېتىشقا بۇيرۇپتۇ.

يېرىم كېچە بولغاندا ئەسكەرنىڭ مەلىكىنى يەنە كۆرگۈسى كېلىپ، ئىتىنى ئەۋەتىپتۇ. ئىت مەلىكىنى دۇمبىسىگە ئېلىپ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپتۇ. ئايال خىزمەتكارمۇ كەينىدىن قالماي يۈگۈرۈپتۇ. ئىتنىڭ بىر سارايغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ: «بۇ يەرنى كۆرۈۋالدىم» دەپ ئويلاپ، ئىشىكنىڭ بېشىغا بور بىلەن قوشۇش بەلگىسىنى سىزىپ قويۇپ، ئالدىراپ ئوردىغا قايتىپتۇ.

ئۇزاق ئۆتمەي ئىت مەلىكىنى قەسىرگە ئاپىرىپ قويۇپتۇ. قايتىپ كېلىپ قارىسا، ئەسكەر ياتقان ئۆينىڭ ئىشىكىدە قوشۇش بەلگىسى تۇرغۇدەك. شۇنىڭ بىلەن ئۇمۇ بور تېپىپ، شەھەردىكى ھەممە ئۆيلەرنىڭ ئىشىكلىرىگە قوشۇش بەلگىسى سىزىپ قويۇپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە پادىشاھ بىلەن خانىش، ئايال خىزمەتكار ۋە ئوردا خادىملىرى مەلىكە بارغان يەرنى كۆرگىلى كەپتۇ.

پادىشاھ بىر ئىشىكنىڭ بېشىدىكى قوشۇش بەلگىسىنى كۆرۈپ:

— مانا ماۋۇ يەردىكەن! — دەپتۇ.

خانىشمۇ يەنە بىر ئىشىكتە ئاشۇنداق بەلگىنى كۆرۈپ:

— ياق، بۇ يەردە ئىكەن، — دەپتۇ.

شۇ ئارىلىقتا باشقىلارمۇ توۋلىشىپ كېتىپت:

— بۇ يەردىمۇ بار ئىكەن! ئاۋۇ يەردىمۇ بار ئىكەن!

شۇنداق قىلىپ، ھەممىلا ئىشىكلەردە ئوخشاشلا قوشۇش بەلگىسى بولغاچقا، پادىشاھ بىلەن خانىش مەلىكىنىڭ قايسى ئۆيگە ئېلىپ كىرىلگەنلىكىنى بىلەلمەي ئوردىغا قايتىپ كېتىپتۇ.

خانىش بەك ئەقىللىق ئايال ئىكەن. ئۇ ناھايىتى كىچىك بىر خالتا تىكىپ، ئىچىگە كېپەك سېلىپ قويۇپتۇ، ئاندىن خالتىنىڭ ئاستىنى ئازراق تېشىپ، مەلىكىنىڭ ئىچ كىيىمىنىڭ دۇمبىسىگە تىكىپ قويۇپتۇ.

كېچىده ئىت يەنە كېلىپ مەلىكىنى دۈمبىسىگە ئاپتۇ ـ ده، ئۇدۇل ئەسكەرنىڭ ئۆيىگە قاراپ مېڭىپتۇ. ئەمما، ئۇ كېپەكنىڭ ئوردىدىن تارتىپ ئەسكەرنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىگىچە چېچىلىپ كەلگەنلىكىنى سەزمەي، مەلىكىنى دېرىزىدىن ئېلىپ كىرىپتۇ.

ئەتىسى پادىشاھ بىلەن خانىش قىزىنىڭ نەگە بارغانلىقىنى بىلىپ، ئەسكەرنى زىندانغا تاشلاپتۇ.

پادىشاھ ئەسكەرنى دارغا ئاسماقچى بوپتۇ.

ئەسكەر چاقماق قۇتىسىنى ئۆيىدە ئۇنتۇپ قالغانىكەن. زىنداننىڭ پەنجىرىسىدىن سىرتقا قاراپ تۇرسا، بىر بالا ئۆتۈپ كېتىۋاتقۇدەك. ئەسكەر ئۇنى چاقىرىپ:

— ھەي شاكىچىك، مەن ياتقان ئۆيگە بېرىپ چاقماق قۇتامنى ئەپكېلىپ بەرسەڭ، ساڭا تۆت تەڭگە بېرەتتىم، — دەپتۇ.

ھېلىقى بالا تۆت تەڭگىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ بېرىپ ـ دە، چاقماق قۇتىسىنى ئەپكېلىپ بېرىپتۇ.

شەھەر سىرتىغا دار ياسىلىپتۇ. دارنىڭ ئەتراپىدا سانجاق ـ سانجاق ئەسكەر ۋە مىڭلىغان پۇقرالار تۇرۇشۇپتۇ. پادىشاھ بىلەن خانىشمۇ سوتچىلار بىلەن بىللە ئالتۇن كۇرسىلىرىدا ئولتۇرۇشۇپتۇ.

جاللات ئەسكەرنى دارنىڭ ئاستىدىكى ئورۇندۇققا چىقىرىپ قويۇپ، ئەمدىلا سىرتماقنى بوينىغا سالاي دېيىشىگە، ئەسكەر ئۆزىنىڭ بەكمۇ تاماكا چەككۈسى كەلگەنلىكىنى، گۇناھكارنىڭ ئۆلۈم ئالدىدا بىر تەلىپىنى دېسە بولىدىغانلىقىنى ئېيتقانىكەن، پادىشاھ «ياق» دېيەلمەپتۇ.

ئەسكەر يانچۇقىدىن چاقماق تېشىنى ئېلىپ ئوچ قېتىم سۇركىگەندە، كەن، ھېلىقى ئوچ ئىت دار ئالدىدا پەيدا بوپتۇ. ئەسكەر: «ماڭا ياردەم بېرىڭلار، مەن دارغا ئېسىلىپ ئۆلۈپ كەتمەي!» دېگەنىكەن، ئوچ ئىت سوتچىلارغا ئېتىلىپ، بىرىنىڭ پاچىقىدىن، بىرىنىڭ بۇرنىدىن چىشلەپ ئاسمانغا پىرقىرىتىپ ئېتىپتىكەن، يەرگە چۈشكۈچە ئۇلارنىڭ جېنى چىقىپ بوپتۇ.

ئەڭ يوغان ئىت پادىشاھ بىلەن خانىشنى چىشلەپ، باشقا ئادەملەرنى تالىغاندەك تالاشقا باشلاپتۇ. ئەسكەرلەر قورقۇپ قېچىشىپتۇ.

چاقماق قۇتىسىنىڭ قۇدرىتىدىن قورقۇپ كەتكەن پادىشاھ ئەسكەرگە يالۋۇرۇپتۇ ۋە ئۇنىڭغا مەلىكىنى بېرىشكە ماقۇل بوپتۇ.

ئۇزاق ئۆتمەي ياش ئەسكەر بىلەن ساھىبجامال مەلىكىنىڭ تويى بوپتۇ. توي سەككىز كۈن داۋاملىشىپتۇ. توي زىياپىتىگە ھېلىقى ئوچ ئىتمۇ قاتناشىپتۇ.

سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاق

دانىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر: ئاندېرسوننىڭ)

نۇرغۇن ـ نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى، ياۋروپادىكى بىر شەھەردە ئىنتايىن نامرات بىر ئائىلە ئۆتكەنىكەن. بۇ ئائىلىدە بىر قىزچاق بار ئىكەن، ئۇ سەرەڭگە سېتىپ ئۆينىڭ كۈندىلىك خىراجىتىنى قامدايدىكەن.

كونا يىلنىڭ ئاخىرقى ئاخشىمى، يەنى هارپا ئاخشىمى هاۋا بەك سوۋۇپ كېتىپتۇ، ئەتىگەندىن بېرى يېغىۋاتقان قار زادىلا توختىماپتۇ. مۇشۇنداق سوغۇق هەم قاراڭغۇ كېچىدە يالاڭ‌ئاياق، ساپما كەش كىيىۋالغان قىزچاق سەرەڭگە ساتقىلى چىقىپتۇ. سوغۇقتا كەش نېمىگە دال بولالىسۇن؟ ئۇ كىيىۋالغان كەش بەك چوڭ ئىدى، ئانىسى دائىم پۇتىدىن سالماي كىيىپ يۈرەتتىكەن. قىزچاق يولدىن ئۆتۈۋاتقاندا بىر پەيتۇن كېلىپ قاپتۇ ـ دە، ئالدىراشچىلىقتا كەش پۇتىدىن چۈشۈپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاياغسىز قالغان قىزچاقنىڭ پۇتلىرى مۇزلاپ قىزىرىپ كېتىپتۇ.

قىزچاق توڭلىغىنىدىن شۇمشەيگەن هالدا كوچا ئارىلاپتۇ. بۇ چاغدا ئۇي ـ ئۆيلەردىن يېڭى يىل تەنتەنىلىرى، خۇشال كۈلكە سادالىرى ئاڭلىنىپ تۇرغانىكەن.

قىزچاقنىڭ كونا پەرتۇقىدا نۇرغۇن سەرەڭگە بار ئىكەن. لېكىن، ئۇ ئەتىگەندىن بېرى بىر قاپنىمۇ ساتالماپتۇ، ھېچكىم ئۇنىڭغا بىر تىيىن پۇلمۇ بەرمەپتۇ.

ئاچ قورساق ھەم توڭلاپ كەتكەن بىچارە قىزچاق توختىماي ئالدىغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇنىڭ كۆرۈنۈشى بەئەينى قاتتىق جاپادا قالغان بىر ئادەمنىڭ سۈرىتىگە ئوخشايدىكەن. مۇرىسىدە يېيىلىپ تۇرغان ئالتۇن رەڭ چاچلىرى قاردا ئاپئاق بولۇپ قالغان بولۇپ، شۇنچە چىرايلىق كۆرۈنىدىكەن. بارلىق دېرىزىلەر يورۇق، كوچىنى ئۆردەك كاۋاپلىرى-نىڭ مەززىلىك پۇراقلىرى بىر ئالغانىكەن.

قىزچاق ماڭا ـ ماڭا، ئىككى ئۆينىڭ ئارىلىقىدىكى بىر تار بۇلۇڭغا كېلىپ تۇگۈلۈپ ئولتۇرۇپتۇ، پۇتلىرىنىمۇ چىڭ تۇگۈۋاپتۇ، شۇنداقتى-مۇ يەنىلا مۇزلاپتۇ. ئۇ بىر تىيىنمۇ پۇل تاپالمىغاچقا، ئۆيىگە قايتىپ كېتىشتىن قورقۇپتۇ. ئۆيىگە بارسا دادىسى ئۇرىدىكەن، يەنە كېلىپ ئۇلارنىڭ ئۆيىمۇ تالاغا ئوخشاش سوغۇق ئىكەن. ئۆيىنىڭ ئۆگزىسى تۆشۈك ئىكەن، ئەسكى لاتا ۋە پاخاللار بىلەن ئېتىۋەتكەن بولسىمۇ، سوغۇق شامال يەنىلا غۇرقىراپ كىرىپ تۇرىدىكەن.

ئۇنىڭ كىچىككىنە قوللىرى توڭلاپ قالايلا دەپتۇ. «بىر تال سە-رەڭگىنىڭ ئوتى بولسىمۇ قوللىرىمنى ئازراق ئىسسىتىۋالاردىم» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ. ئاخىر سەرەڭگىدىن بىر تالنى ئاپتۇ. سەرەڭگە «پاژ» قىلىپ يېنىپ، ئىللىق ۋە نۇرلۇق بىر يالقۇنغا، كىچىك بىر شامغا، ئاجايىپ چىرايلىق بىر يورۇقلۇققا ئايلىنىپتۇ. قىزچاق ئۆزىنى خۇددى ئۇلۇغ ئوت لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان تۆمۈر مەشنىڭ يېنىدا ئولتۇرغاندەك سېزىپتۇ. بۇ ئوت نېمىدېگەن چىرايلىق، نېمىدېگەن ئىللىق! بۇ زادى نېمە ئىشتۇ؟!

قىزچاق پۈتلىرىنى ئىسسىتىۋېلىش ئۈچۈن ئەمدىلا سوزۇشىغا، ئوت ئۆچۈپ قاپتۇ، مەشمۇ كۆرۈنمەپتۇ، قولىدا پەقەت كۆيۈپ بولغان سەرەڭگە-نىڭ كۆتكىلا قاپتۇ.

ئۇ يەنە بىر تال سەرەڭگىنى ياندۇرۇپتۇ. ئۇمۇ كۆيۈپ يورۇقلۇق چىقىرىپتۇ. تام ئۈستىدىكى يورۇقلۇق چۈشكەن جاي تېخىمۇ يورۇپ، نېپىز ئاق شايى پەردىگە ئوخشاپ قاپتۇ. قىزچاق پەردىنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى ئۆينىڭ ئىچىدە تۇرغان نەرسىلەرنى كۆرگەندەك بوپتۇ: تام ئوچاقتا ئوت گۈرۈلدەپ كۆيۈۋاتقان، ئۈستەلگە ئاپئاق داستىخان سېلىنغان، ئېسىل قاچا ـ قۇمۇچلار تىزىلىپ كەتكەن، ھەممىسىدە شېرىن مېۋىلەر، ھورى چىقىپ تۇرغان ئۆر-دەك كاۋاپلىرى... ئەڭ ئېسىل يېرى: بىر ئۆردەك كاۋىپى تەخسىدىن سەكرەپ چىقىپ، دۈمبىسىدە ئارا ـ ئۇلكىلار ئېسىقلىق پېتى ئىغاڭلاپ مېڭىپ، ئۇدۇل بۇ كەمبەغەل قىزچاقنىڭ ئالدىغا كەپتۇ... دەل شۇ چاغدا سەرەڭگە ئۆچۈپ قېلىپ، قىزچاقنىڭ كۆز ئالدىدا مۇزدەك ھەم قېلىن تام يەنە پەيدا بوپتۇ.

قىزچاق ئېغىر خورسىنىپتۇ. ئۇ ھېلى ئۆز تۇرمۇشىدا كۆرەلمەيدىغان نەرسىلەرنى كۆرۈپتۇ، بىراق بۇ كۆرۈنۈشلەر ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بىرنەچچە سېكۇنتلا داۋاملىشىپ غايىب بوپتۇ.

قىزچاق يەنە بىر سەرەڭگىنى ياندۇرۇپتۇ. بۇ قېتىم ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا چىرايلىق مىلاد ئارچىسى پەيدا بوپتۇ. بۇ ئارچا ئۇ ئۆتكەن يىلى باي قوشنىسىنىڭ دېرىزىسىدىن كۆرگەن ئارچىدىن چوڭ ھەم چىرايلىق ئىكەن، شاخلىرىدا بىرنەچچە مىڭ دانە شام ياندۇرۇقلۇق ئىكەن. ئېسىۋېتىلگەن رەڭلىك رەسىملەرمۇ ماگىزىنلارنىڭ دېرىزىلىرىگە ئېسىلىدىغان رەسىملەرگە ئوخشاش چىرايلىق ئىكەن.

قىزچاق ئۇ رەسىملەرگە ئەمدىلا قول ئۇزىتىشىغا سەرەڭگە يەنە ئۆچۈپ قاپتۇ. ھېلىقى شاملار بارغانسېرى ئېگىزلەپ، ئاخىر ھەممىسى ئاسمانداكى نۇرلۇق يۇلتۇزلارغا ئايلىنىپ كېتىپتۇ. شۇ ئارىلىقتا بىر يۇلتۇز ئاسماندا ئۇزۇن بىر قىزىل نۇر قالدۇرۇپ ئېقىپ چۈشۈپتۇ.

«يەنە كىم ئۆلۈپ كەتكەندۇ؟» دەپ ئويلاپتۇ قىزچاق. مومىسى بۇرۇن ئۇنىڭغا: ئاسماندىن بىر يۇلتۇز ئېقىپ چۈشسە، يەر يۈزىدىن بىر ئادەم خۇدانىڭ دەرگاھىغا كېتىدۇ، دېگەنىكەن. مومىسى ئۇنى بىردىنبىر ياخشى كۆرىدىغان ئادەم بولۇپ، ئاللىبۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەنىكەن.

قىزچاق يەنە بىر تال سەرەڭگە ياندۇرغانىكەن، ئەتراپ يورۇپ كېتىپتۇ. شۇ يورۇقلۇق ئىچىدە ئۇنىڭ مومىسى كۆرۈنۈپتۇ. مومايى شۇنچە مۇلايىم، شۇنچە مېھرىبان ئىكەن.

— موما! — دەپ توۋلاپتۇ قىزچاق، — مېنىمۇ ئالغاچ كەتكىنە! بۇ سەرەڭگە ئۆچۈپ قالسىلا كېتىپ قالىدىغىنىڭنى بىلىمەن. ئىسسىق مەشكە، مەززىلىك ئۆردەك كاۋىپىغا، چىرايلىق مىلاد ئارچىسىغا ئوخشاشلا بىرەمدىلا يوقاپ كېتىسەن.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ مومىسىنى ئېپقېلىش ئۈچۈن، قېپقالغان سەرەڭگىلەرنى كەينى - كەينىدىن ياندۇرۇشقا باشلاپتۇ. بۇ سەرەڭگىلەرنىڭ يورۇقى ئەتراپنى كۈندۈزدەك يورۇتۇۋېتىپتۇ. ئۇنىڭغا مومىسى بۇنداق چىرايلىق، بۇنداق ئېگىز كۆرۈنۈپ باقمىغانىكەن. ئۇ بۇ قىزنى كۆتۈرۈپ باغرىغا بېسىپ، يورۇقلۇق ۋە خۇشاللىق ئىچىدە ئاسمانغا قاراپ ئۆچۈپ كېتىپتۇ. ئۇلار ئۆچقانسېرى ئېگىزلەپتۇ. ئۇلار سوغۇقمۇ، ئاچلىقمۇ، غەم - قايغۇمۇ يوق ماكانغا ئۆچۈپ كېتىپتۇ. ئەمدى ئۇلار خۇدا بىلەن بىللە تۇرۇش پۇرسىتىگە ئېرىشىپتۇ...

ئەتىسى ئەتىگەندە، كىشىلەر سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاقنىڭ ئىككى تامنىڭ ئارىلىقىدىكى تار بۇلۇڭدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭ ئىككى مەڭزى قىزىرىپ كەتكەن، لەۋلىرىدە تەبەسسۇم قېتىپ قالغانىكەن. ئۇ يېڭى يىلنىڭ ھارپا كېچىسى توڭلاپ ئۆلۈپ قالغانىكەن.

يېڭى يىلنىڭ قۇياشى كۆتۈرۈلۈپ ئۇنىڭ كىچىككىنە تېنىگە نۇر سېپىشكە باشلاپتۇ. ئۇ كۆيۈپ بولغان سەرەڭگە تالىلىرىنى چىڭ سىقىمدىۋالغانىكەن.

«ئۇ ئۆزىنى ئىسسىتماقچى بوپتىكەن - دە» دېيىشىپتۇ كىشىلەر. ئەمما، ئۇلار سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاقنىڭ ئاجايىپ گۈزەل نەرسىلەرنى كۆرگەنلىكىنى، خۇشال ھالدا مومىسى بىلەن بىللە يېڭى يىلنىڭ بەختىگە ساۋادىتى ئىچىگە ئۆچۈپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن.

خاسيەتلىك نەي

گېرمانىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر: گرىمنىك)

قەدىمكى زاماندا، گېرمانىيەنىڭ شىمالىدىكى ھانمىرىن شەھىرىنىڭ پۇقرالىرى تولىمۇ سەمىمىي، ساداقەتمەن ئىكەن، تاشتىن قوپۇرۇلغان ئۆيلەردە خۇشال - خۇرام، كۆڭۈللۈك ياشايدىكەن. لېكىن، بىر كۈنلەرگە بارغاندا ئۇلارنىڭ خاتىرجەم تۇرمۇشى قالايمىقانلىشىپ كېتىپتۇ.

ھانمىرىن شەھىرىدە چاشقانلار بەك كۆپەيىپ كېتىپتۇ. كىشىلەر چاشقانلاردىن قانداق قۇتۇلۇشنىڭ چارىسىنى تاپالماي بېشى قېتىپ يۇرگەنده، تۇيۇقسىز شەھەردىكى مۇشۇكلەرنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ كېتىپ، چاشقانلار تېخىمۇ كۆپەيىپ، توپ - توپ بولۇپ يۈگۈرۈشۈپ يۈرۈيدىغان بوپتۇ. ئۇلار ئادەملەردىنمۇ ھېيىقمايدىكەن، خالىغان يېرىگە كىرىپ كېتىۋېرىدىكەن، نەگە يامىشىپ چىققۇسى كەلسە شۇ يەرگە يامىشىپ چىقىرىۋېرىدىكەن، ئۇچرىغانلىكى نەرسىنى غاجاپ كاردىن چىقىرىۋېتىدىكەن.

شەھەر ئاھالىلىرى قاتتىق ساراسىمگە چۈشۈپتۇ. ئۇلار شەھەرلىك ھۆكۈمەتكە بېرىپ ياردەم تەلەپ قىپتۇ.

ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرى شەھەر باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىغا يىغىلىشىپ، چاشقانلارنى قانداق يوقىتىشنى مۇزاكىرە قىپتۇ، ئەمما بىرنەچچە كۈن دەتالاش قىلغان بولسىمۇ تۈزۈكرەك ئامال تېپىپ چىقالماپتۇ.

— قارىغاندا، بىرەر كىم ئوتتۇرىغا چىقىپ ياردەم قىلمىسا، بۇ مەسىلىنى ھەل قىلالمايدىغان ئوخشايمىز، — دەپتۇ شەھەر باشلىقى روھى چۈشكەن ھالدا بېشىنى قاشلاپ.

بۇ چاغدا بىر كىشى ئىشىك چېكىپتۇ.

— يېرىم كېچە بولغاندا كىم كەلگەندۇ؟

ئەمەلدارلار مۇشۇ كۈنلەردە قاتتىق غەزەپلىنىپ يۈرگەن شەھەر خەلقىنى ئېسىگە ئېلىپ، كۆڭلىدە خىجىللىق ۋە قورقۇنچ ھېس قىپتۇ، بىراق ئۇلار يەنىلا ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىشىكنى ئېچىپتۇ.

قارىسا، ئېگىز، ئورۇق بىر ناتونۇش يىگىت ئىشىك ئالدىدا تۇرغۇدەك. ئۇ خىلمۇخىل رەڭلەر بىلەن بويالغان رەختتە تىكىلگەن ئالا ـ بۇلماچ كىيىم كىيىۋالغانكەن. ئۇ قالپىقىغا بىر تال غاز پېيى قادىۋالغان، قولىدا بىر ئالتۇن نەينى كۆتۈرۈۋالغانكەن.

— شەھەر باشلىقى جانابلىرى، — دەپتۇ بۇ ناتونۇش يىگىت، — ماڭا مىڭ تىللا بەرسىڭىز، سىلەرنى بۇ لەنىتى چاشقانلارنىڭ پاراكەندىچىلىكىدىن قۇتقۇزىمەن.

— ئالىدىغان ھەققىڭ ئاران مىڭ تىللامۇ؟ — دەپتۇ شەھەر باشلىقى جانلىنىپ، — ئەگەر سەن بىزنى چاشقانلاردىن قۇتقۇزساڭ، ساڭا مىڭ تىللا ئەمەس، ئەللىك مىڭ تىللا بېرىشكە رازىمىز! ئەمما، سەن چوقۇم ۋەدەڭدە تۇرۇشۇڭ كېرەك.

— كېلىشتۇق ئەمىسە! — دەپتۇ يىگىت، — خاتىرجەم بولۇڭ، مەن دېگىنىمنى قىلىمەن. ئەمما، سىزمۇ دېگىنىڭىزنى بېرىشىڭىز كېرەك.

شۇنىڭ بىلەن ئالا ـ بۇلماچ كىيىم كىيگەن ناتونۇش يىگىت بىلەن شەھەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ ئەمەلدارلىرى كېلىشىمنامە تۈزۈپتۇ. ئەمەلدارلار ئۇنى ئەتىسى ئەتىگەندە چاشقانلارنى شەھەردىن قوغلۇۋېتىشقا بۇيرۇپتۇ.

ئەتىسى قۇياش تېخى تاغ كەينىدىن چىقمىغاندا، ھانمىرىن شەھىرىنىڭ كوچىسىدا ئاجايىپ ياڭراق نەي ساداسى ياڭراپتۇ. قىزىق يېرى، توپ ـ توپ چاشقانلار شەھەرنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدىن، ئىشىكلەرنىڭ يوچۇقلىرىدىن، تاملارنىڭ يېرىقلىرىدىن يۈگۈرۈشۈپ چىقىپتۇ.

نەيچى توختىماي نەي چېلىپ شەھەر سىرتىغا قاراپ مېڭىپتۇ، سان ـ ساناقسىز چاشقانلار ئۇنىڭغا ئەگىشىپتۇ.

نەيچى يىگىت نەينىنى چالغاچ ئالغا ئىلگىرىلەپ بىر دەريانىڭ بويىغا كەپتۇ، ئاندىن دەريانىڭ ئوتتۇرىسىغا بېرىپ نەينىنى چېلىشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. چاشقانلار ئۇنىڭغا ئەگىشىپ دەريانىڭ چوڭقۇرلاپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈيىگە غەرق بولۇپ تۇنجۇقۇپ ئۆلۈپتۇ.

قۇياش كۆككە كۆتۈرۈلگەن چاغدا، ھانمىرىن شەھىرىدە بىرمۇ چاشقان قالماپتۇ. كىشىلەر خۇشال - خۇرام ھالدا كوچىلارغا يۈگۈرۈشۈپ چىقىپ بىر - بىرىگە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈشۈپتۇ. شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىناسىدىمۇ ناخشا - كۈلكىلەر ياڭراپتۇ.

بۇ چاغدا نەيچى يىگىت شەھەر باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ، ئىش ھەققىنى تەلەپ قىپتۇ. لېكىن، شەھەر باشلىقى ۋە باشقا ئەمەلدارلار سېھىرگەرگە يىگىتكە ئەللىك مىڭ تىللا بەرگۈسى كەلمەپتۇ.

— شۇنچىلىك ئىشقا ئەللىك مىڭ تىللا ھەق بەرگىلى تۇرساق، بىزنىڭ بۇ شەھىرىمىز نامراتلىشىپ قاقسەنەم بولۇپ قالمامدۇ؟! — دەپتۇ بىر ئەمەلدار.

— شۇ ئەمەسمۇ! — دەپتۇ قالغانلارمۇ چۇۋۇرلىشىپ.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار گېپىدىن يېنىۋاپتۇ، ھەتتا نەيچى يىگىت دەسلەپتە تەلەپ قىلغان مىڭ تىللانىمۇ بەرگىلى ئۇنىماپتۇ.

— ھازىر بەربىر چاشقانلار ئۆلۈپ تۈگىدى، — دەپتۇ شەھەر باشلىقى نەيچى يىگىتكە، — ئۇلار ئەمدى قايتىپ كېلەلمەيدۇ، ساڭا بولغان مىننەتدارلىقىمىزنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن، بىز ساڭا ئەللىك تىللا بېرەيلى، شۇنىڭغا رازى بولمىسا بىر تىللانىمۇ ئالالمايسەن.

يىگىت شەھەر باشلىقى بىلەن تۇزگەن كېلىشىمنى تىلغا ئېلىپ، ئۇلارنىڭ لەۋزىدە تۇرۇشىنى تەلەپ قىپتۇ، ئەمما ئۇلار زادىلا ئۇنىماپتۇ، ھەتتا يىگىتنى زاڭلىق قىلىپ كۈلۈشۈپتۇ.

نەيچى يىگىتنىڭ سەۋر قاچىسى تېشىپتۇ، ئۇ كۆزلىرىدىن غەزەپ ئۇچقۇنلىرىنى چاچراتقان ھالدا:

— قەسەم قىلىمەنكى، سىلەرنىڭ شۇ قىلغىنىڭلارغا قاتتىق پۇشايمان قىلدۇرىمەن! — دەپتۇ.

ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا ئارقىغا بۇرۇلۇپ چىقىپ كېتىپتۇ.

ئەمەلدارلار ۋەھىمگە چۈشۈپتۇ. ئۇلار: «بۇ يىگىت ھانىرىن شەھىرىنى چاشقانلارنىڭ زىيانكەشلىكىدىن قۇتقۇزالمىغانكەن، چوقۇم ئۇنىڭدا سېھرىي كۈچ بار، شۇڭا ئۇنىڭ بايىقى گەپلىرى بىكارغا ئېيتىلمىغان بولۇشى مۇمكىن» دېيىشىپتۇ.

لېكىن، شەھەر باشلىقى ئازراقمۇ ئەنسىرىمەپتۇ، بەلكى كۆپچىلىك ئۈچۈن ئەللىك مىڭ تىللانى تېجەپ بەردىم دەپ كېرىلىپ كېتىپتۇ! باشقا ئەمەلدارلارمۇ بايىقى كۆڭۈلسىزلىكنى ناھايىتى تېزلا ئۇنتۇپ كېتىپتۇ ۋە يەپ - ئىچىپ، تەبرىكلەش پائالىيىتىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ.

چاشقانلارنىڭ پاراكەندىچىلىكىدىن قۇتۇلغان شەھەر خەلقى شۇ كېچىسى ئاجايىپ تاتلىق ئۇخلاپ كېتىپتۇ.

سۇبھى ۋاقتىدا، ئاجايىپ ياڭراق نەي ئاۋازى شەھەر كوچىسىدا ياڭراپ-تۇ. بۇ نەي ئاۋازىنى پەقەت باللارلا ئاڭلىيالايدىكەن.

سېھىرلىك نەي ئاۋازى ھەممە ئۆيلەردىكى باللارنى ئويغىتىپتۇ. ئۇلار ھاپىلا - شاپىلا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ، ئاتا - ئانىلىرىغا تۇيدۇرماي ئۆيلىرى-دىن چىقىشىپتۇ.

ئالا - بۇلماچ كىيىنىۋالغان نەيچى يىگىت يەنە بىر قېتىم شەھەر كوچى-سىدىن ئۆتۈپتۇ. لېكىن، بۇ قېتىم ئۇنىڭغا چاشقانلار ئەمەس، ئۆي - ئۆيلەردىن يۈگۈرۈشۈپ چىققان باللار ئەگىشىپتۇ. نەي ساداسى ئۇلارنى ئىختىيارسىز ئالغا ئىلگىرىلىتىپتۇ. ئۇلارنىڭ چىرايىدا قىلچە قورقۇنچ ئالا-مىتى كۆرۈنمەيدىكەن، بەلكى ئۇلار تولىمۇ خۇشال ئىكەن.

نەيچى يىگىت نېيىنى ئۇزمەي چېلىپ كېتىۋېرىپتۇ. مىڭلىغان باللار خۇددى جەڭگە ماڭغان قوشۇندەك تىزىلىپ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ مېڭىپ، شەھەر دەرۋازىسىدىن چىقىپتۇ. ئاندىن كېيىن، ئۇلار ئورمانلىقنى كېسىپ ئۆتۈپ، بىر تاغ باغرىغا كەپتۇ.

نەيچى يىگىت قاپقارا بىر قورام تاشنىڭ ئالدىغا كېلىپ نېيىنى تېخىمۇ كۈچەپ چالغانىكەن، تاش ئىككىگە بۆلۈنۈپ غارىلداپ ئېچىلىپتۇ، ئىچىدە بىر غار كۆرۈنۈپتۇ.

نەچچى يەنە نەيسنى چالغىنىچە غارنىڭ ئىچىگە كىرىپ كېتىپتۇ، بالىلار-
مۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ غارغا كىرىپتۇ. ھەممەيلەن كىرىپ بولغاندىن كېيىن،
قورام تاش غارىلداپ يېپىلىپ ئەسلىگە كېلىپ قاپتۇ.

پۈتى قاپىرىپ كەتكەنلىكتىن ماڭالماي ئارقىدا قالغان بىر بالا بۇ پالاكەت-
چىلىكتىن قۇتۇلۇپ قاپتۇ.

بالا تاپىنىنىڭ قاپىرىپ كەتكىنىگە قارىماي، شەھەرگە قاراپ يۈگۈرۈپ-
تۇ. ئۇ شەھەردىكىلەرگە يۈز بەرگەن ئىشنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

ئەمدىلا خاتىرجەملىك ۋە تىنچ تۇرمۇشقا ئېرىشكەن شەھەر
خەلقى چاشقان ئاپىتىگە دۇچار بولغان كۈنلەردىكىدىنمۇ بەكرەك
قايغۇ - ئازاب ئىچىدە قاپتۇ. ئۇلار قورام تاشنى تېپىپ بالىلىرىنى
قۇتقۇزۇۋالماقچى بوپتۇ، ئەمما ئۇنى زادىلا تاپالماپتۇ.

مانا بۇ لەۋزىدە تۇرمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارغا بېرىلگەن ساۋاق
ۋە جازا ئىكەن.

تېرەك بىلەن ئېرىق

روسىيە چۆچىكى

بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا، روسىيىنىڭ شىمالىدىكى بىر ئورمانلىقتا ئىۋان ئىسىملىك بىر ياغاچ كەسكۈچى ئۆتكەنىكەن. ئۇ ئۆزى ياسىۋالغان ئەپلىككىنە ياغاچ ئۆيىدە يالغۇز ياشايدىكەن.

ئىۋان ئىنتايىن ساغلام، قاۋۇل ۋە ئىشچان يىگىت ئىكەن، ھەر كۈنى ئورمانلىققا بېرىپ ئەتىگەندىن كەچكىچە ياغاچ كېسىدىكەن.

ئىۋان ھەر كۈنى ئىشقا ماڭغاندا، بىر چىرايلىق ياغاچ ئۆينىڭ ئالدىدىن ئۆتىدىكەن. بۇ ئۆيدە ناتاشا ئىسىملىك ئوماق قىز ياشايدىكەن.

ناتاشا ئىۋاننى ياخشى كۆرۈپ قالغانىكەن. ئۇ ھەر ئەتىگىنى ئىۋان ئىشقا ماڭغاندا ئىشىك ئالدىغا چىقىپ تۇرىدىكەن ياكى دېرىزىدىن قاراپ تۇرىدىكەن. ئۇ ئىۋان بىلەن ئۇچرىشىپ قالسا، ئىختىيارسىز قىزىرىپ كېتىدىكەن. ئۇنىڭ ئىۋان بىلەن سالاملاشقۇسى، ھەتتا پاراڭلاشقۇسى بار ئىكەنۇ، تارتىنىپ ئېغىز ئاچالمايدىكەن.

بىر كۈنى ناتاشا غەيرەتكە كېلىپ، ئىۋاننىڭ ئالدىنى توساپتۇ.

— بۇ تاتلىق ھاراقنى مەن خىلمۇخىل مېۋىلەرنى ئېچىتىپ ياسىغان، ئۇ... ئۇ بەك ياخشى...

ئىۋان ناتاشاغا تىكىلىپ قارىغىنىچە بىر دەم تۇرۇپ قاپتۇ. «ھە، بۇ ھەقىقەتەن ئوماق قىز ئىكەن» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ.

— ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت، — دەپتۇ ئىۋان بىپەرۋالىق بىلەن، — بىراق مەن تاتلىق ھاراقنى ياخشى كۆرمەيمەن.

ئىۋان گېپىنى تۈگىتىپلا يولىغا كېتىپ قاپتۇ. ناتاشا ئۇنىڭ ئارقىدىن قاراپ قاپتۇ، ئىۋاننىڭ سالقىن مۇئامىلە قىلغانلىقىدىن كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولۇپ، زەڭگەر كۆزلىرىدىن ھەسرەت ياشلىرى تارىلاشقا باشلاپتۇ.

ئىۋان سوغۇق مۇئامىلە قىلغىنى بىلەن، ناتاشانىڭ رايى قايتىپ قالماپتۇ. ئۇ ئىۋانغا ئاتاپ پوپايكا توقۇپتۇ، يەنە تېخى ئورمانلىقىنىڭ ئىچكىرىسىگە كىرىپ بۆلجۇرگەن تېرىپ كەپتۇ.

بىر كۈنى ناتاشا پوپايكا بىلەن بۆلجۇرگەننى ئىۋانغا سوۋغا قىلماقچى بوپتۇ، بىراق ئىۋان بۇ نەرسىلەرنى ئېلىشنى يەنىلا رەت قىپتۇ.

بىر كۈنى ئىۋان ئورمانلىققا ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتىۋاتسا، ئورمان پەرىسى بىر دەرەخنىڭ ئاچمىقىدا ئولتۇرغۇدەك. ئۇ تەسۋىرلەگۈسىز دەرىجىدە ئىنتايىن گۈزەل ئىكەن. ئىۋان بىر كۆرۈپلا ئۇنىڭغا ئاشىق بولۇپ قاپتۇ.

— ماڭا ناخشا ئېيتىپ بېرىڭ، — دەپتۇ ئورمان پەرىسى ئىۋانغا.

ئىۋان ئاۋازىنى بولۇشىغا قويۇۋېتىپ، ئۆزى بىلمىغان ناخشىلارنى ئېيتىشقا باشلاپتۇ. ھەربىر ناخشا تۈگىگەندە، ئورمان پەرىسى:

— نېمىشقا توختاپ قالدىڭىز؟ توختاپ قالماڭ، ئىۋان، يەنە بىرنى ئېيتىڭ... يەنە بىرنى! — دېگۈدەك.

ئۇلار توۋلاۋېرىپ ھېرىپ كېتىپتۇ، ئاۋازىمۇ خىرقىراپ قاپتۇ، يەنە كېلىپ بەك توڭلاپ كېتىپتۇ. «ئەجەب توڭلاپ كەتتىم، — دەپ ئويلاپتۇ ئۇ، — ئۇچامدا پوپايكا بولغان بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە!»

ئۇلار بىردىنلا ناتاشانى ئەسلەپ قاپتۇ.

ئۇلار ناتاشانىڭ مۇلايىملىقى ۋە ئىللىقلىقىنىڭ ئورمان پەرىسىنىڭ گۈزەللىكىدىن كۈچ ئارتۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلاپتۇ، ئۇنىڭغا قوپاللىق قىلغانلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگىنىدە، يۈرىكى پىچاق سانجىلغاندەك ئاغرىپ كېتىپتۇ.

ئۇ: «ياق! ئۇ ئەڭ سۈيۈملۈك قىز ئىكەن! مەن دەرھال ئۇنى تېپىشىم، ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىشىم، يەنە ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىمنى ئىزھار قىلىشىم كېرەك!» دەپ ئويلاپتۇ ـ دە، ئېيتىۋاتقان ناخشىسىنى توختىتىپتۇ.

— نېمىشقا توختاپ قالدىڭىز، ئۇلان؟ — دەپتۇ ئورمان پەرىسى، — مېنىڭ ناخشا ئاڭلىغۇم بار، يەنە ئېيتىپ بېرىڭ.

— كەچۈرۈڭ، ئەمدى سىزگە ناخشا ئېيتىپ بېرەلمەيمەن، — دەپتۇ ئۇلان ۋە ناتاشانىڭ قېشىغا مېڭىپتۇ. لېكىن، ئۇنىڭ كەينىدىن ئىنتايىن قوپال ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ:

— سەن ئۇنى مەڭگۈ كۆرەلمەيسەن! مۇھەببەت ئۈچۈن تۆككەن ياشلىرى ئۇنى ئېرىققا ئايلاندۇرۇپ قويدى، ئەمدى سېنىڭ ئۇنى كۆرەلىشىڭ مۇمكىن ئەمەس!

ئۇلان ناتاشانىڭ ئىشىكىنى قاققانىكەن، ھېچكىم ئىشىكىنى ئاچماپتۇ. ئۇ ھودۇققان ھالدا ئەتراپقا قارىسا، ئۆينىڭ نېرىسىدا بىر ئېرىق تۇرغۇدەك. ئۇلان بۇ ئېرىقنى زادىلا كۆرۈپ باقمىغانىكەن.

ئۇلان قاتتىق قايغۇغا پېتىپتۇ، ئۇ كۆككە ۋېقىپ، ئۆزىنىڭ ناتاشانىڭ قېشىدا مەڭگۈ تۇرۇشىنى تىلەپ دۇئا قىپتۇ.

خۇددى سېھىر ئىشلىتىلگەندەك، ئۇلان بىر تۇپ تېرەككە ئايلىنىپ قاپتۇ. ئېرىق ئۇنىڭ يىلتىزىنى — ئۇلاننىڭ يۈرىكىنى سۇغىرىپ تۇرىدىغان بوپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ناتاشا سۆيگەن ئۇلان مەڭگۈ ئۇنىڭ قېشىدا ياشايدىغان بوپتۇ.

ئاچ كۆز پادىشاھ

يۇنان چۆچىكى

رىۋايەت قىلىنىشىچە، بۇنىڭدىن نۇرغۇن - نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى، بىر پادىشاھ ھاراق ئىلاھى- غا بىر ياخشىلىق قىپتۇ. ھاراق ئىلاھى ئۇنىڭدىن قاتتىق مىننەتدار بولۇپ:

— ئالىيلىرى، سىلىنىڭ ياخشىلىقلىرىغا كۆ- چۈمىنىڭ يېتىشىچە جاۋاب قايتۇرۇشقا تەييارمەن. خالىغان بىر تىلەكلىرىنى ئېيتسىلا. مەن ئۇنى ئەمەل- گە ئاشۇرۇپ بېرەي، — دەپتۇ.

پادىشاھ بىردەم ئويلىنىۋېلىپ، ئاندىن دەپتۇ:

— بولىدۇ، دېگىنىڭدەك بولسۇن! مۇبادا قۇر- بىڭ يەتسە، ئىككى قولۇمنى شۇنداق خىسلەتكە ئە- گە قىلغىنىكى، ئۇلار نېمىنى تۇتسا، شۇ نەرسە ئال- تۇنغا ئايلانغاي.

— ئالىيلىرى، دېگەنلىرىدەك بولىدۇ! — دەپتۇ ھاراق ئىلاھى.

ھاراق ئىلاھى ئوردىدىن كېتىپتۇ. پادىشاھ تىلە- كىنىڭ ئىجابەت بولغان - بولمىغانلىقىنى بىلىپ باقماقچى بولۇپ ئۆيدىكى نەرسىلەرنى تۇتۇپ بە- قىپتۇ. ماۋۇ كارامەتنى كۆرۈڭ! ئۇ نېمىنى تۇتسا، شۇ نەرسە ئالتۇنغا ئايلىنىپ قاپتۇدەك. بۇنى كۆرگەن پادىشاھ قاتتىق خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ.

كەچ بوپتۇ، پادىشاھنىڭ قورسىقى ئېچىپتۇ. لېكىن، ئۇ توخۇ كاۋىپىغا قول تەگكۈزسە، توخۇ كاۋىپى، ئالمىغا قول تەگكۈزسە، ئالما، ئىشقىلىپ قايسى يېمەكلىكنى تۇتسا، شۇ نەرسە ئالتۇنغا ئايلىنىپ قاپتۇدەك. بۇنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتكەن پادىشاھ ھاراق ئىلاھىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئەپسۇن- نى بىكار قىلىشىنى ئۆتۈنۈپتۇ.

— بۇ ئانچە ئاسان ئىش ئەمەس، — دەپتۇ ھاراق ئىلاھى، — ئەپسۇننى يېشىش ئۈچۈن، سىلى دەريانىڭ باشلىنىش مەنبەسىنى ئىزدەپ تېپىپ بويلا- رىنى سۇغا سېلىشلىرى كېرەك، شۇ چاغدىلا ئەپسۇن كۈچىدىن قالىدۇ.

پادىشاھ دەرھال ئاتقا مىنىپ ئاتلىنىپتۇ ۋە ئاخىرى دەريانىڭ مەنبەسىنى

تېپىپ، ئەپسۇننى بىكار قىپتۇ.

پادىشاھ ئوردىغا قايتىپ كېلىۋاتقاندا، مۇزىكا ئىلاھى بىلەن شېئىر ئىلاھىنى ئۇچرىتىپتۇ. ئۇلار ئۇزۇنارا بەسلىشىۋاتقانىكەن، ئىككىسى پادىشاھ-تىن ئۆزلىرىگە رەپىرى بولۇپ بېرىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. پادىشاھ ماقۇل بوپتۇ، ئەمما شېئىر ئىلاھىغا يان بېسىپتۇ.

بۇنىڭغا ئاچچىقى كەلگەن مۇزىكا ئىلاھى سېھىر ئىشلىتىپ پادىشاھنىڭ قۇلاقلىرىغا ئورنىدا بىر جۈپ ئۇزۇن، ئۇچلۇق قۇلاقنى پەيدا قىلىپ قويۇپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن، پادىشاھ قۇلىقىنى ئورىۋېلىپ يۈرىدىغان بوپتۇ ۋە چېچىنى تاراپ قويىدىغان خىزمەتكارىغا: «بۇ ئىشنى ھەرقانداق كىشىگە تىنمايسەن، بولمىسا كاللاڭنى ئالىمەن» دەپتۇ.

لېكىن، بۇ خىزمەتكار ئىچىدە گەپ ياتمايدىغان ئادەم ئىكەن. ئۇ بىرنەچچە ھەپتە تىنماي يۈرۈپ، ئاخىرى زادىلا چىدىيالماي قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ، بىر ئورەك كولاپتۇ، ئاندىن ئورەكنىڭ ئېغىزىغا تۇمشۇقىنى يېقىن ئەكىلىپ:

— پادىشاھنىڭ ئېشەكنىڭكىدەك بىر جۈپ ئۇزۇن قۇلىقى بار! — دەپ پىچىرلاپتۇ.

خىزمەتكار شۇ گەپنى قىلىپ بولۇپ، كۆڭلى ئارام تاپقاندەك يېنىكلەپ قاپتۇ، ئەمما قاتتىق ھودۇقىقان ھالدا ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتۈپتۇ، تەلىيىگە ھېچكىم كۆرۈنمەپتۇ. ئۇ: «خۇداغا شۈكۈر!» دەپتۇ - دە، ئالدىراپ - تېنەپ ئورەكنىڭ ئېغىزىنى ئېتىپ قويۇپ كېتىپ قاپتۇ.

شۇنىسى قىزىقكى، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن بۇ ئورەكتىن قومۇشلار ئۆسۈپ چىقىپتۇ. مۇزىكا ئىلاھى قومۇشلارنى پۈۋلەپ قويغانىكەن، ئۇلار شامالدا ئىغاڭلاپ ناخشا ئېيتىشقا باشلاپتۇ:

— پادىشاھنىڭ ئېشەكنىڭكىدەك بىر جۈپ ئۇزۇن قۇلىقى بار!...

بۇ گەپ ناھايىتى تېزلا پۈتۈن ئەلگە تارىلىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ھەممە كىشى پادىشاھنىڭ مەخپىيەتلىكىنى بىلىپ كېتىپتۇ.

نەركەس گۈل

يۇنان مەسەلى

قەدىمكى يۇنانىدا نەركەسۇس ئىسىملىك بىر يىگىت ئۆتكەنىكەن، ئۇ تولىمۇ كىبلىشكەن يىگىت ئىكەن. كىملا كۆرسە، ئۇنىڭ ئاجايىپ گۈزەل چىرايى ۋە قاملاشقان تەقى - تۇرقىدىن كۆزىنى ئۈزۈۋالالماي قالىدىكەن. نەركەسۇسمۇ ئۆزىنىڭ چىرايلىقلىقىنى ئوبدان بىلىدىكەن ۋە بۇنىڭدىن قاتتىق پەخىرلىنىدىكەن. ئۇ سۇزۈك سۇنى كۆرسىلا، ئۆز ھۆسنىنىڭ سۇدىكى ئەكسىدىن ھۇزۇرلىنىش پۇرسىتىنى ھەرگىز قولدىن بېرىپ قويمايدىكەن. بەزىدە ئۇ كۆل بويىدا سائەت - سائەتلەپ بېغىرداپ يېتىپ ئۆز جامالىنى تاماشا قىلىدىكەن.

بىر كۈنى نەركەسۇس سەيلە قىلىپ بىر كۆلنىڭ بويىغا كىلىپ قاپتۇ. ئۇ كۆل يۈزىدە ئۆزىنىڭ گۈزەل چىرايىنى كۆرۈپ قاپتۇ - دە، ئىختىيارسىز توختاپتۇ، ئاندىن كۆل بويىدا بېغىرداپ يېتىپ ئۆز ئەكسىنى تاماشا قىلىشقا باشلاپتۇ. لېكىن، ئۇ تۇيۇقسىز تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ كۆلگە چۈشۈپ كېتىپتۇ.

نەرکەسۇس سۇ ئۇزۇشنى بىلمەيدۇ-
كەن. ئۇ شۇنچە تىرىشىپ باقسىمۇ
كۆلدىن چىقالماپتۇ، كۆلنىڭ ئەتراپىدا بە-
رەر كىشىمۇ يوق ئىكەن. ئاخىرى ئۇ تۇن-
جۇقۇپ ئۆلۈپ كېتىپتۇ.

يەر شارىدىكى ئەڭ گۈزەل ئەرنىڭ ئۆ-
لۈپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ، كىشىلەر قاتـ
تىق ئېچىنىپ ياش تۆكۈشۈپتۇ، ئىلاھلار

بولسا بۇ كىشىنىڭ نامىنى باشقىلار مەڭگۈ ياد ئېتىپ
تۇرىدىغان قىلىشنى نىيەت قىپتۇ.

ئىلاھلار نەركەسۇسنى خۇش پۇراق چېچىپ تۇرىدـ
ىغان گۈلگە ئايلاندۇرۇپتۇ. كىشىلەر بۇ گۈلنى تا ھازىر-
غىچە ئىنتايىن ياخشى كۆرۈپ كەلمەكتە ۋە ئۇنى «نەركە-
سۇس» دەپ ئاتىماقتا. ئۇ بىز دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان
نەرگەس گۈلدۇر.

ياقۇت شاهزادە

ئاسىيا چۆچىكى

زامانلارنىڭ زامانىسىدا، قەدىمكى پارس پادىشاھلىقىدا بىر دەريا بار ئىكەن. رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئاشۇ ئۇزاق زامانلاردا بۇ دەريا ھازىرقى قىسىدا ئەمەس ئىكەن، ھازىرقىدەك تىنچ ئەمەس، بەلكى شاۋقۇن سېلىپ شىددەتلىك ئاقاتتىكەن.

ئەينى چاغلاردا بۇ دەريادا قورقۇنچلۇق بىر ئەجدىھا پەيدا بولۇپ قاپتۇ. شۇنىڭدىن تارتىپ، بۇ يەرنىڭ تىنچلىقى بۇزۇلۇپتۇ، ئەل - يۇرت ۋەھىمە ئىچىدە قاپتۇ.

بۇ يەردە ياشايدىغان كىشىلەر ھەر كۈنى ئۇنىڭغا ئىسسىل يىمەكلىكلەرنى ئاپىرىپ بېرىشكە مەجبۇر بوپتۇ، ئۇنداق قىلمىسا، ئەجدىھا ئۇلارنى بوش قويۇۋەتمەيدىكەن، پۈتۈن يۇرتنى ۋەيران قىلىۋېتىشتىن يانمايدىكەن.

ياۋۇز ئەجدىھانىڭ بالا قورسىقىنى تويغۇزۇپ ئۆزلىرىنىڭ جېنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن كىشىلەر ئۆزلىرى ئاچ قالسىمۇ، تاپقان - تەرگىنىنى ئۇنىڭغا بەرمىسە بولمايدىكەن. شۇڭا، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى ئىنتايىن غۇربەتچىلىك ئىچىدە ئۆتىدىكەن.

دەريا بويىدا ياشايدىغان كىشىلەر مۇشۇنداق ئېغىر ئەھ-
ۋالدا قالغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، زەر رەڭلىك تون كىيگەن بىر
بوۋاي كەپتۇ.

— مەن سىلەرنى ئەجدىهانىڭ زۇلمىدىن قۇتقۇزغىلى كەل-
دىم، — دەپتۇ بوۋاي كىشىلەرگە، — سىلەر ئۇنىڭغا يېمەك-
لىك ئاپىرىپ بېرىشنى توختىتىڭلار.

يېمەكلىكلەرنىڭ ئېلىپ كېلىنمىگەنلىكىدىن غەزەپلە-
نگەن ئەجدىها دەھشەتلىك نەرە تارتىپ دەريادىن ئېتىلىپ چە-
قىپتۇ. بوۋاي ئۇنىڭغا خىرىس قىپتۇ.

بوۋاي ئەجدىها بىلەن ئۇچ كېچە - كۈندۈز ئېلىشىپتۇ. بوۋايغا تەڭ كېلەلمىگەن ئەجدىها ئاخىر بەدەر تىكىۋېتىپتۇ. بۇ بوۋاي ئەسلىدە دەريا مۇئەككىلى ئىكەن، بۇ دەريادىكى ئەجدىهانىڭ چاتاق تېرىۋاتقانلىقىنى كۆ-رۈپ، ئۇنىڭ ئەدىپىنى بەرگىلى بۇ يەرگە كەلگەنىكەن.

دەريا مۇئەككىلى دەريانىڭ ئېقىن يولىنى ئۆزگەرتىۋېتىپتۇ. كونا دەريا يولىدا پەقەت لاتقىلارلا قاپتۇ.

دەريا بويىدىكى كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشى يەنە ئۆز ئىزىغا چۈشۈپ، ئۇلار خاتىرجەم كۈن كەچۈرۈشكە باشلاپتۇ، ھەتتا پادىشاھمۇ پايتەختىنى بۇ يەرگە كۆچۈرۈپ كېلىپ، دەريا بويىغا كاتتا قەسىر ساپتۇ.

بىر كۈنى يىراق يۇرتتىن كەلگەن بىر دېۋانە كونا دەريا قىرىدىكى لاتقە-
دىن چاقناپ تۇرغان قىزىل ياقۇتنى تېپىۋاپتۇ. ئۇ بۇ ياقۇتنى دوستىغا كۆر-
سەتكەنىكەن، دوستى:

— بۇ بىباھا قىزىل ياقۇت ئىكەن، ئەڭ ياخشىسى ئۇنى پادىشاھقا تەقدىم قىل، — دەپتۇ.

ئەتىسى دېۋانە قىزىل ياقۇتنى ئېلىپ پادىشاھ ئوردىسىغا كەپتۇ.

— مەن پادىشاھ بىلەن كۆرۈشمەكچىمەن، — دەپتۇ دېۋانە، — پادىشاھقا تەقدىم قىلىدىغان قىممەتلىك سوۋغىتىم بار.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مۇھاپىزەتچىلەر ئۇنى پادىشاھنىڭ ھۇزۇرىغا باشلاپ كىرىپتۇ.

پادىشاھ دۇئانىنىڭ قىزىل ياقۇتنى تېپىۋېلىش جەريانىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، قاتتىق ھەيران بوپتۇ ۋە:

— قىزىق ئىش، دەريا نېمە ئۈچۈن ساڭا بۇنداق قىممەتلىك گۆھەرنى بەرگەندۇ؟ ساداقەتمەنلىكىڭنى تەقدىرلەش ئۈچۈن، مەن ساڭا بىر ھەميان تىللا ئىنئام قىلاي.

پادىشاھنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان دۇئانە ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قاپتۇ. لېكىن، پادىشاھ راستتىنلا ئۇنى بىر ھەميان تىللا بىلەن تارتۇقلاپتۇ. بىردىنلا بېيىپ كەتكەنلىكىدىن قاتتىق خۇشال بولۇپ كەتكەن دۇئانە پادىشاھقا رەھمەت ئېيتىپ ئوردىدىن كېتىپتۇ.

پادىشاھ: «ھەقىقەتەن ببباھا گۆھەر ئىكەن بۇ! بۇنى قىزىم ئون سەككىز ياشقا كىرگەندە ئۇنىڭغا سوۋغا قىلاي» دەپ ئويلاپتۇ ۋە ياقۇتنى گۆھەر ساندۇقىغا سېلىپ قويۇپتۇ.

بىرنەچچە ئايدىن كېيىن، مەلىكىنىڭ تۇغۇلغان كۈنى يېتىپ كەپتۇ. پادىشاھ ياقۇتنى قىزىغا سوۋغا قىلماقچى بولۇپ گۆھەر سانىدۇقىنى ئېچىپتۇ. لېكىن، سانىدۇقنى ئاچقان ھامان قاتتىق چۆچۈگىنىدىن ئىختىيارسىز ۋارقىرىۋېتىپتۇ. چۈنكى، سانىدۇقتىن چىرايلىق، تەقى ـ تۇرقى كېلىشكەن بىر يىگىت چىقىپ كەپتۇ، يەنە تېخى كۈلۈمسىرىگەن ھالدا:

— پادىشاھ ئالىيلىرى، سىلىنىڭ ھېلىقى قىزىل ياقۇتلىرى ئاللىقاچان كۆزدىن غايىب بولدى! ئۇنىڭ ئورنىدا مانا مەن قالدىم. ئۆزۈمنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتەي، مەن ياقۇت شاھزادە بولىمەن. ئالىيلىرىدىن بۇ مۆجىزىنىڭ قانداق يۈز بەرگەنلىكىنى سورىماسلىقلىرىنى ئۆتۈنىمەن، چۈنكى سىلى قايتا ـ قايتا سورىغان تەقدىردىمۇ، بۇ ھەقتىكى سوئاللىرىغا جاۋاب بېرەلمەيمەن، بۇ مېنىڭ ئېغىزدىن چىقارسام بولمايدىغان مەخپىيىتىم، — دەپتۇ.

پادىشاھ ئېسىگە كەپتۇ ۋە قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ:

— قانداق گەپ بۇ؟ مەن بىباھا بىر گۆھەردىن ئايرىلىپ قالغىنىم يەتمىگەندەك، ئۆزىنى شاھزادە دەپ ئاتىۋالغان بىرەيلەن پەيدا بولدىغۇ ئەمدى! يەنە مەن بۇنىڭدىن تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتۈرسەم بولماسمىش تېخى! نەدە ئۇنداق ئىش بار ئىكەن؟ مەن بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى جەزمەن بىلىشىم كېرەك!

پادىشاھ شاھزادىگە ھەيۋە قىپتۇ، زىندانغا تاشلايمەن دەپ قورقۇتۇپ بېقىپتۇ، لېكىن شاھزادە پادىشاھقا ھەقىقىي ئەھۋالنى ئېيتىشنى رەت قىپتۇ. بۇنىڭدىن پادىشاھ تېخىمۇ غەزەپلىنىپتۇ - دە، بۇ «ئەدەپسىز» يىگىتنى جازالىماقچى بوپتۇ.

— سەن ياقۇتۇمنىڭ ئورنىغا پەيدا بولغان بولساڭ، بۇ سېنىڭ خىزمەتكارىم بولۇپ قالغانلىقىڭنى بىلدۈرىدۇ، — دەپتۇ پادىشاھ، — خىزمەتكارىم بولغانىكەنسەن، بۇيرۇقۇمغا ئەمەل قىلىشىڭ كېرەك.

— شاھ ئالىيلىرى، مېنى ئۆز مەخپىيىتىمنى ئېيتىشقا قىستىمىسىلا، ھەرقانداق بۇيرۇقلىرىنى ئورۇنداشقا تەييارمەن، — دەپتۇ شاھزادە.

— مانا بۇ قىلىچىمنى ئال، — دەپتۇ پادىشاھ ئالتۇن دەستىلىك قىلىچىنى بېرىپ، — مەن سېنى ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىشنى بېجىرىپ كېلىشكە بۇيرۇيمەن. ھالاكەت جىلغىسىغا بىر ئەجدىھا ماكانلىشىۋالدى. سەن بېرىپ بۇ ياۋۇز ئەجدىھانى يوقىتىپ كەل. ئەگەر شۇ ئىشنى ئورۇندىيالماساڭ، قىزىمنى ساڭا بېرىمەن.

ئەسلىدە دەريا مۇئەككىلى قوغلىۋەتكەن ئەجدىھا شەھەرنىڭ شىمال تەرىپىدىكى ھالاكەت جىلغىسىغا بېرىۋالغانىكەن. شۇنىڭدىن كېيىن، پادىشاھ: «كىم ئەجدىھانى يوقىتالىسا، شۇ كىشىگە قىزىمنى بېرىمەن» دەپ جاكارلىغانىكەن. شۇنىڭدىن بۇيان نۇرغۇن يىگىتلەر بىر - بىرلەپ بۇ جىلغىغا بېرىپ ئەجدىھا بىلەن ئېلىشقان، ئەمما ھەممىسى جېنىدىن ئايرىلغانىكەن. پادىشاھ يالغۇز شاھزادىنىڭ تەقدىرىمۇ شۇلارنىڭكىگە ئوخشاش بولىدۇ، دەپ ئويلاپتۇ.

پادىشاھنىڭ قىلىچىنى ئاسقان ياقۇت شاھزادە ھالاكەت جىلغىسىغا ئاتلىنىپتۇ.

يىگىت ھالاكەت جىلغىسىدىكى قويۇق ئورمانلىققا يېتىپ بېرىپ، ئەجدىھانى ئىلىشىشقا چاقىرىپ قاتتىق توۋلاپتۇ. لېكىن، ئۇ پەقەت ئۆزىنىڭ ئەكس ساداسىدىن باشقىنى ئاڭلىيالماپتۇ.

يىگىت ۋارقىرا - ۋارقىرا، ھېرىپ ھالىدىن كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ چۆپلۈكتە سۈنايىلىنىپ ياتقىنىچە ئۈيقۇغا كېتىپتۇ. بىر چاغدا دەرەخ شاخلىرىنىڭ «قاراس - قۇرۇس» قىلىپ سۈنغان ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغانغان شاھزادە ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كېتىپتۇ. ئارقىدىنلا زېمىن قاتتىق سىلكىنىپ لەرزىگە كەپتۇ - دە، قورقۇنچلۇق ئەجدىھا يىگىتنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بوپتۇ.

غايەت چوڭ ئەجدىها يوغان ئاغزىنى ئېچىپ، گۈلدۈرماما ئاۋازىدەك دەھشەتلىك نەرە تارتىپتۇ. لېكىن، ياقۇت شاھزادە قىلچە ھودۇقماپتۇ. ئۇ ئالدىغا بىر قەدەم تاشلاپ، قىلىچنى ئوينىتىپ ئەجدىھانىڭ بوينىنى زەرب بىلەن چېپىپتۇ. ئەجدىها قاتتىق ھۆركىرەپ خىرىس قىپتۇ، بىراق شاھزادىمۇ بوش كەلمەپتۇ. قانسىرىغان ئەجدىها ئۈيان - بۈيانغا دومىلاپ، ئاخىر ئۆلۈپ-تۇ.

ياقۇت شاھزادە ئەجدىھانىڭ كاللىسىنى كېسىۋېلىپ ئوردىغا قايتىپ كەپتۇ. شاھزادىنىڭ زەپەر قۇچۇپ قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن پادىشاھ ئۆز ۆەدىسىنى ئورۇندىشىقا مەجبۇر بوپتۇ.

پادىشاھ كاتتا مەرىكە ئۆتكۈزۈپ ياقۇت شاھزادە بىلەن مەلىكىنىڭ تويىنى قىلىپ قويۇپتۇ. بىر جۈپ قىز - يىگىت تويدىن كېيىن ئىنتايىن بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلاپتۇ. لېكىن، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، مەلىكە ئېرىنىڭ مەخپىيىتىنى بىلىشكە بارغانسېرى قىزىقىپ قاپتۇ.

مەلىكە دائىم ياقۇت شاھزادىدىن قانداق بولۇپ قىزىل ياقۇتتىن بىر شاھزادىگە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى كوچىلاپ سورايدىكەن، ئەمما ھەر قېتىمدا شاھزادە «بۇنى سورىماڭ، مەن بۇ سىرنى سىزگە ئېيتسام بولمايدۇ، بولمىسا مېنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ قالىسىز!» دېگەن جاۋابتىن باشقا گەپنى قىلمايدىكەن.

بىر كۈنى ئۇلار دەريا بويىدا ئولتۇرۇپ ئەتراپنى تاماشا قىلىۋاتقاندا، مەلىكە ئېرىدىن يەنە بۇ مەخپىيەتلىكنى ئېيتىپ بېرىشىنى ئۆتۈنۈپ-تۇ. بۇ قېتىم سۆيۈملۈك ئايالىنىڭ تەلىپىنى رەت قىلىشقا ياقۇت شاھزادىنىڭ كۆڭلى ئۇنىماپتۇ.

— بۇنى بەك سوراپ كەتتىڭىز، — دەپتۇ ئۇ مەلىكىگە، — بوپتۇ، مەن سىزگە ئېيتىپ بېرەي!

شاھزادە شۇ گەپنى قىلىپ تۇرۇشىغا، غايەت زور بىر دولقۇن ئۇنى دەريانىڭ ئەكسىپ كېتىپتۇ - دە، ئۇ كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

مەلىكە يىغلاپتۇ، قاقشاپتۇ، ئەمما شاھزادە دەريا يۈزىدە قايتا كۆرۈنمەپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن، مەلىكە ئىنتايىن مىسكىن بولۇپ قاپتۇ، چۈنكى ئۇزىنىڭ ھاماقەتلىكى ۋە جاھىللىقى تۈپەيلى بۇ پاجىئەنىڭ كېلىپ چىققانلىقىنى بىلىدىكەن.

بىر كۈنى ئەتىگەندە مەلىكىنىڭ بىر كېنىزىكى ئالدىراپ ئۈنىڭ قېشىغا كىرىپتۇ.

— مەلىكەم، — دەپتۇ كېنىزەك، — كېچە دەريا بويىغا بارغانىدىم، ئۇ يەردە شاھزادىنى كۆردۈم.

— راستمۇ؟! — مەلىكە ئىختىيارسىز ۋارقىرىۋېتىپتۇ.

— راست، گېپىمنىڭ ئازراقمۇ يالغىنى يوق. شاھزادىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن، يەنە كېلىپ ناھايىتى ئېنىق كۆردۈم.

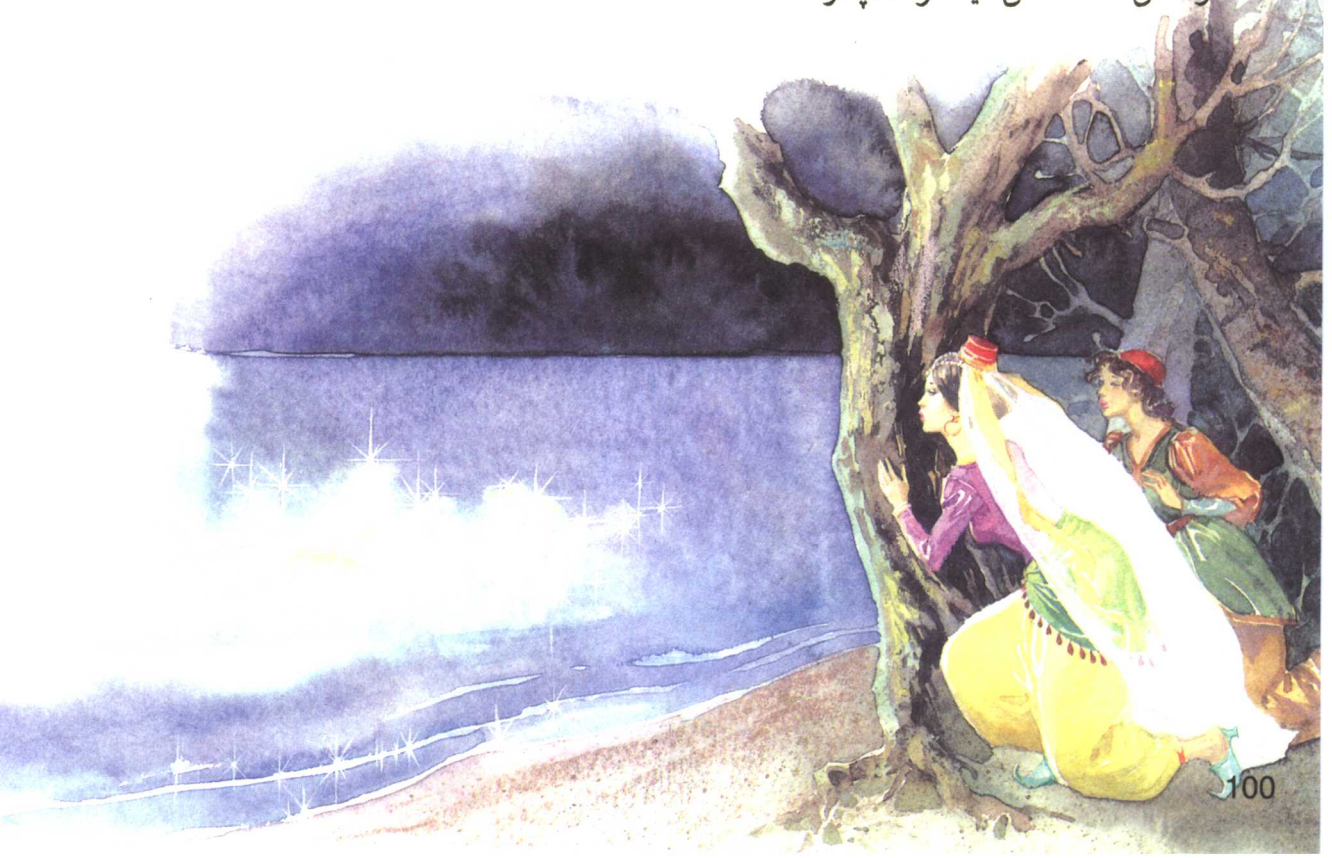
مەلىكىنىڭ يۈرىكى ھاياجاندىن قاتتىق دۈپۈلدەپ كېتىپتۇ.

شۇ كېچىسى مەلىكە كېنىزىكى بىلەن دەريا بويىغا بېرىپ، بىر دەرەخنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنۇپتۇ. يېرىم كېچە بولغاندا، سۇ يۈزى كۆزنى قاماشتۇرغۇدەك چاقناپ كېتىپتۇ. ئاندىن كېيىن، زەر رەختىلىك تون كىيگەن، ھاسا تۇتقان بىر بوۋاي سۇ يۈزىدە پەيدا بوپتۇ، ئۈنىڭ كەينىدە بىرمۇنچە ھەمراھلىرىمۇ بار ئىكەن.

بۇ بوۋاي رىۋايەتلەردىكى دەريا مۇئەككىلى ئىكەن. ئۈنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تۇرغان يېگىت دەل مەلىكە كېچە - كۈندۈز ياد ئېتىپ كېلىۋاتقان ياقۇت شاھزادە ئىكەن.

مەلىكە ياغلىقى بىلەن يۈزىنى ئېتىپ، دەرەخنىڭ كەينىدىن چىقىپتۇ - دە، ئۇسسۇل ئويناشقا باشلاپتۇ.

مەلىكە ئۇسسۇلىنى ئويناپ بولۇشىغا، بوۋاي ۋە ئۈنىڭ ھەمراھلىرى قىزغىن ئالقىش يېڭىرتىپتۇ.

— ئۇسسۇل ئويناپ بەرگىنىڭ ئۇچۇن ساڭا كۆپ رەھمەت، قىزىم، — دەپتۇ دەريا مۇئەككىلى، — نېمە تىلىكىڭ بولسا ئېيت، مەن ئورۇنداپ بېرەي.

— بوۋا، — دەپتۇ مەلىكە تارام ـ تارام ياش تۆكۈپ، — مۇمكىن بولسا، ئېرىمنى قايتۇرۇپ بەرگەن بولسىڭىز.

دەريا مۇئەككىلى سەل ئويلىنىۋېلىپ:

— بولىدۇ، دېگىنىڭدەك بولسۇن، ئېرىڭنى ساڭا قايتۇرۇپ بېرەي. ئەمما، ئۇنىڭدىن نېمە ئۇچۇن ئايرىلىپ قالغىنىڭنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالما!

— بوۋا، بۇ سۆزىڭىزنى مەڭگۇ ئېسىمدە ساقلايمەن، — دەپتۇ مەلىكە چىن كۆڭلىدىن ۋەدە بېرىپ.

دەريا مۇئەككىلى ھەمراھلىرىنى باشلاپ سۇ تېگىگە قايتىپ كېتىپتۇ. شاھزادە بىلەن مەلىكە يەنە جەم بوپتۇ ۋە بىر ـ بىرىدىن ئايرىلماي بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلاپتۇ.

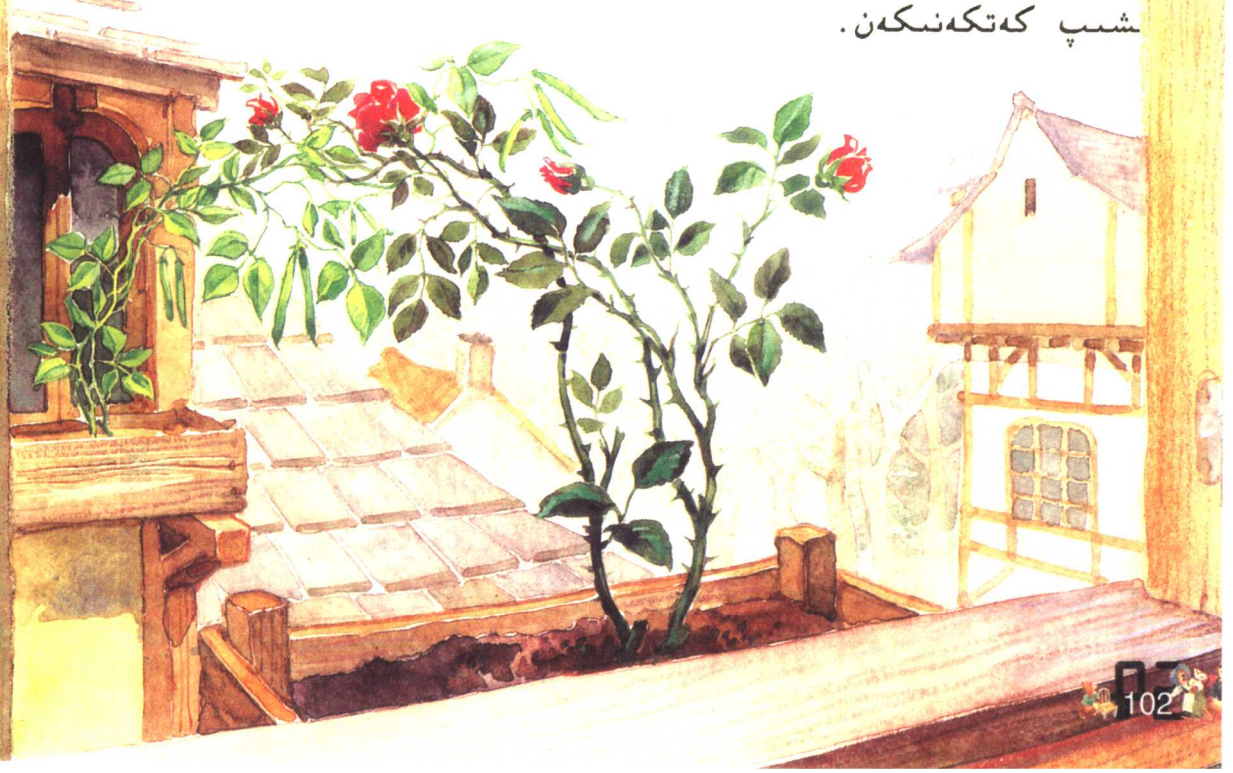
قار خانىش

دانىيە چۆچىكى (ئەسلىي ئەسەر: ئاندېرسوننىڭ)

بۇرۇننىڭ بۇرۇنسىدا، بىر ئالۋاستى بىر سېھىرلىك ئەينەك ياساپتۇ. بۇ ئەينەكنىڭ شۇنداق خاسىيىتى بار ئىكەن: ھەرقانداق گۈزەل نەرسە بۇ ئەينەكتە تولىمۇ سەت كۆرۈنىدىكەن، سەت نەرسىلەر بولسا تېخىمۇ سەت بولۇپ كېتىدىكەن.

بىر كۈنى ئالۋاستى ئېھتىياتسىزلىقتىن ئەينەكنى قولىدىن چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. ئەينەك پارە - پارە بولۇپ سان - ساناقسىز پارچىلارغا ئايلىنىپ، دۇنيانىڭ ھەممىلا يېرىدە ئۇچۇپ يۈرىدىغان بوپتۇ. ھەربىر ئەينەك پارچىسىدا ئاشۇ ئەينەكنىڭ سېھرىي كۈچى بولغاچقا، بۇ ئەينەك پارچىلىرى كۆزىگە كىرىپ كەتكەن كىشىلەرگە ھەممىلا نەرسىنىڭ يامان تەرىپى كۆرۈنىدىغان بولۇپ قاپتۇ، ھەتتا بەزى كىشىلەر تاش يۈرەكلەرگە ئايلىنىپ بەك رەھىمسىزلىشىپ كېتىپتۇ. بۇ ئىشلارنى كۆرگەن ئالۋاستى ئۇچەيلىرى ئۇزۇلگۈدەك قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ. چۈنكى، ئۇ بۇنداق ئىشلارنى كۆرسە ئاجايىپ خۇشال بولىدىكەن.

بىر چوڭ شەھەردە ئىككى بالا بار ئىكەن، ئوغۇلنىڭ ئىسمى كارل، قىزنىڭ ئىسمى گېردا ئىكەن. ئۇلار ئاكا - سىڭىل بولمىسىمۇ، خۇددى بىر تۇغقان قېرىنداشلاردەك ئۆتىدىكەن، ھەتتا كارلنىڭ دېرىزە تەكچىسىدە ئۆسكەن پۈرچاقنىڭ پېلىكى كوچىنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى گېردانىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزە تەكچىسىدىكى قىزىل گۈلنىڭ شاخلىرى بىلەن ئىرمىشىپ - چىرمىشىپ كەتكەنىكەن.

قار لەپلدەپ يېغىۋاتقان قىش كۈنلىرىنىڭ بىرى، كارل قار چېچەك-لىرىنىڭ بىرىكىپ تولىمۇ چىرايلىق ۋە نازۇك قار خانىشقا ئايلىنىپ قالغان-لىقىنى كۆرۈپتۇ. قار خانىش ئۇنىڭ ئىسمىنى چاقىرغاندا، كارل قورقۇپ كەتكىنىدىن يېقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قاپتۇ.

ئەتىياز كەپتۇ. قۇياش پۈتۈن جاھاننى ئىللىتىپتۇ، دەل - دەرەخ، گۈل-گىياھلار بىخ سۈرۈپتۇ. قارلىغاچلار ئۇۋا ياساشقا كىرىشىپتۇ. كارل بىلەن گېردا يەنە مەكتەپتە ئوقۇشقا باشلاپتۇ. بىر كۈنى كارل كۆزىگە قانداقتۇر بىر نەرسىنىڭ كىرىپ كەتكەنلىكىنى سېزىپتۇ، ئارقىدىنلا يۈرىكىگە بىر نەرسە سانجىلغاندەك بوپتۇ. ئەسلىدە بۇ ھېلىقى سېھىرلىك ئەينەكنىڭ سۇنۇقى ئىكەن. كارلنىڭ يۈرىكىگە شۇنداق بىر پارچە ئەينەك چاپلىشىپ قالغاچقا، يۈرىكى شۇ ھامان بىر پارچە مۇزغا ئايلىنىپ قالغاندەك بولۇپ قاپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن، كارل ئىنتايىن قوپال بالىغا ئايلىنىپ قاپتۇ. ئۇ پۈرسەت چىقسىلا مومىسىنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋېلىپ، ئۇنىڭ كۆزەينىكىنى تاقىلىۋېلىپ مومىسىنى دورايدىكەن. ئۇزۇن ئۆتمەي، ئۇ كوچىدا كېتىۋاتقان كىشىلەرنىڭ پاراڭ سېلىشى ۋە يول يۈرۈشىنى دورايدىغان بولۇۋاپتۇ. ئۇنىڭ كۆزىگە گۈللەرمۇ سەت كۆرۈنىدىغان بوپتۇ، شۇڭا ئۇ ئۇچرىغانلىكى گۈل-لەرنى يۇلۇۋېتىدىكەن. ھەتتا ئۇ ئۆز سىڭلىسىدەك كۆرىدىغان گېردانى زادىلىق قىلىدىغان بولۇپ قاپتۇ.

يەنە بىر قېتىم كەپتۇ. بىر كۈنى كارل مەھەللىدىكى بالىلار بىلەن چانا ئويناۋاتقاندا، ئۆچىسىغا ئاپئاق تېرە جۇۋا، بېشىغا ئاق تۇماق كىيگەن بىر كىشى ئاق سىرلانغان بىر چانىغا ئولتۇرۇپ بۇ يەرگە كەپتۇ. كارل چانىسىنى بۇ چانىغا باغلاپتۇ - دە، ئۇنىڭ بىلەن بىللە تېيىلىپ ئويناپتۇ.

بىر چاغدا چوڭ چانا شەھەر سىرتىغا چىقىپ كېتىپتۇ. بۇ چاغدا قار تازا يېغىۋاتقانىكەن. كارل ئارغامچىنى يېشىپ چوڭ چانىدىن ئايرىلىپ كەتە-مەكچى بوپتۇ، ئەمما ئارغامچىنى يېشەلمەپتۇ. ئىككى چانا دەمۇدەم سەكە-رەپ قاشالاردىن، ئۆستەڭلەردىن ئۆچۈپ ئۆتۈپتۇ.

چوڭ چانا توختاپتۇ. چانا ھەيدىگۈچى ئەسلىدە ئېگىز ۋە زىلۋا، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ئاق نۇر چېچىلىپ تۇرىدىغان بىر ئايال ئىكەن.

— بىز تونۇشۇۋالايلى، مەن قار خانىش، — دەپتۇ ئايال كارلغا، — توڭلاپ كەتتىڭغۇ دەيـمەن، جۇۋامنىڭ ئىچىگە كىرىۋالغىن.

قار خانىش كارلنى يېنىغا ئولتۇرغۇزۇپ، جۇۋىسى بىلەن ئورىۋاپتۇ ۋە پېشانىسىگە سۆيۈپ قويۇپتۇ. كارل شۇ ھامان ئۇخلاپ قاپتۇ. قار خانىش ئۇنى بۇلۇتلارنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ چىقىپتۇ. ئۇلار ئورمانلار ۋە كۆللەرنىڭ ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتۈپتۇ، دېڭىز ۋە قۇرۇقلۇقلاردىنمۇ ئۇچۇپ ئۆتۈپتۇ.

كارل شۇ ئىشلارنى باشتىن كەچۈرۈۋاتقاندا، گېردا كارلنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىنى بىلىپ ئۇنىڭ ـ بۇنىڭدىن سۈرۈشتۈرۈپتۇ، بىراق ئۇنى كۆرگەن ھېچكىم چىقماپتۇ. گېردا كارلنى ئىزدەپ دەريا بويىغا كەپتۇ ۋە قومۇشلۇقنىڭ ئارىسىدا تۇرغان بىر قېيىقنى ئولتۇرۇپ، ئۆزىنى يوقلىپ كەتكەن دوستىنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ قويۇشنى دەريا سۈيىدىن ئۆتۈنۈپتۇ.

قېيىق دەريا ئېقىنىنى بويلاپ ئاقا ـ ئاقا، ئاخىر بىر ئايلانمىدا قىرغاققا تىرىلىپ قاپتۇ. گېردا قىرغاققا چىقىپ، نېرىدىكى بىر ئورمانلىقنى كۆرۈپتۇ. ئۇ كارلنى ئورمانلىققا كىرىپ ئىزدەپ باقماقچى بوپتۇ.

گېردا ئورمانلىققا ئىچكىرىلەپ كىرىپتۇ، بىرنەچچە سائەت ماڭغان بولسىمۇ، كارلنىڭ قارىسىنى كۆرەلمەپتۇ. ئۇنىڭ چارچاپ ماڭغۇدەك ھالى قالماپتۇ، قورسىقى ئېچىپ ئۇچەيلىرى تارتىشىپ كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر دەرەخنىڭ تۈۋىدە بىردەم ئارام ئېلىۋالماقچى بوپتۇ.

تۈيۈقسىز قاقىلدىغان ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ، گېردا قارىسا، دەرەخنىڭ ئۈستىدە بىر قاغا قاقىلداۋاتقۇدەك.

گېردا قاغىغا دوستى كارلنى يوقتىپ قويغانلىقىنى، ھازىر ئۇنى ئىزدەپ يۈرگەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— كارل دېگەن بالىنى دەمسەن؟ بۇنى مېنىڭدىن سورا! ئۇنىڭ نەدىلىكىنى مانا مەن بىلىمەن، — دەپتۇ قاغا، — ئۇ قار خانىشنىڭ چانىسىغا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئاسمانغا ئۇچۇپ كەتتى.

قار خانىشىنىڭ مەملىكىتى ياۋروپانىڭ شىمال تەرىپىدە ئىكەن، ئۇ يەرنى قىش - ياز قار - مۇز قاپلاپ تۇرىدىكەن. گېردا ئۇ يەرگە ئۆزى يالغۇز قانداقمۇ بارالىسۇن؟! قاغا گېردانى ئورمانلىقتىكى بىر بۇغىنىڭ قېشىغا باشلاپ بېرىپتۇ. گېردا بۇغىغا كارلنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىنى، قاغىنىڭ ئېيتىشىچە، قار خانىشىنىڭ مەملىكىتىدە ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپ:

— دوستۇمنى ئىزدەپ تېپىشىمغا ياردەم بېرەلەرسىزمۇ؟ — دەپتۇ.

بۇغا ماقۇل بوپتۇ ۋە گېردىغا:

— سەن ئىزدەۋاتقان بالىنى قار خانىش ئۇخلىتىپ قويدى. بۇنداق بولغاندا ئۇ ھېلىقى سېھىرلىك ئەينەكنىڭ خاسىيىتى بىلەن ئۆتكۈزىدىغان خاتالىقلاردىن ساقلىنالايدۇ، — دەپتۇ.

گېردا بۇغىغا مىنىپتۇ، بۇغا ئورمانلىقلارنى كېسىپ ئۆتۈپتۇ، سازلىق ۋە ئوتلاقلاردىن ئېشىپتۇ. ئاخىر ئۇلار ئىنتايىن سوغۇق بىر تۈزلەڭلىككە يېتىپ كەپتۇ.

بىردىنلا ھەيۋەتلىك بىر قەسىر گېردانىڭ كۆزىگە چېلىقىپتۇ. قەسىرنىڭ تېمى قاردىن قوپۇرۇلغانىكەن، سۆڭەك - سۆڭەكلەردىن ئۆتىدىغان شۇنداق ئۇنىڭ دەرىزىسى ۋە ئىشىكىدىن چىقىپ تۇرىدىكەن. قەسىر ئىچىدىكى نەچچە يۈز ئېغىز ئۆي قار ئۇچقۇنلىرىدىن ھاسىل بولغانىكەن. كۆچلۈك شىمالىي قۇتۇپ نۇرى ئۇلارنى يورۇتۇپ تۇرىدىكەن.

مانا بۇ قار خانىشىنىڭ تۇرار جايى ئىكەن!

شۇ كۈنى قار خانىش دوستىنىڭكىگە مېھماندارچىلىققا كېتىپ، قەسىر-
دە كارل يالغۇز قالغانىكەن.

گېردا قەسىرگە ئېتىلىپ كىرىپ، ئۆلۈكتەك ئۇخلاپ ياتقان كارلنى
كۆرۈپتۇ - دە، ئۈنى قۇچاقلاپ يىغلاپ كېتىپتۇ. بىراق، كارل كۆزىنى
ئاچماي قىمىر قىلماي يېتىپتۇ.

گېردانىڭ تارامىلاپ ئېقىۋاتقان ياشلىرى كارلنىڭ كۆكسىگە چۈشۈپتۇ
ۋە ئۇنىڭ يۈرىكىگە سىڭىپ كىرىپ، ھېلىقى ئەينەك سۇنۇقىنى ئېرىتىۋە-
تىپتۇ.

كارل تۇيۇقسىز كۆزىنى «لاپپىدە» ئېچىپتۇ ۋە گېردانى كۆرۈپ، ئۈنى
قۇچاقلاپ يىغلاپ كېتىپتۇ. ئۇ شۇنداق يىغلاپتۇكى، كۆزىدىكى ئەينەك
سۇنۇقىمۇ چىقىپ كېتىپتۇ.

— گېردا، شۇنچە چاغدىن نەلەرگە كەتتىڭ؟ مەنچۇ، مەن قەيەرلەرگە
يۈرگەندىمەن؟ — دەپتۇ ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتۈپ.

ئىككى دوست قايتا تېپىشىپ قاتتىق خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇلار قول
تۇتۇشۇپ قەسىردىن چىقىپتۇ. ئاق كۆڭۈل بۇغا ئۇلارنى مىندۈرۈپ ئۆيلىرى-
گە ئاپىرىپ قويۇپتۇ.

زىمىستان قىش ئاخىرلىشىپ، باھار كەپتۇ. كارلنىڭ دېرىزە تەكچىسى-
دىكى پۈرچاق يەنە ئۇنۇپ پىلىكى ئۆزۈن شۇڭا تارتىپتۇ، گېردانىڭ دېرىزە
تەكچىسىدىكى قىزىل گۈلمۇ ئېچىلىپتۇ، ئۇلار بىر - بىرى بىلەن ئىرمە-
شىپ - چىرمىشىپ كېتىپتۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى كارل بىلەن گېردانىڭ
مەڭگۈلۈك دوستلۇقىنىڭ سىمۋولى بولۇپ قاپتۇ.

